

ökoszisztéma-
szolgáltatások
a természet ajándékai

Hidrológiai SzMCs eredményei

Vári Ágnes, Kozma Zsolt, Pataki Beáta, Jolánkai Zsolt, Kardos Máté, Decsi Bence, Pásztor László, Bakacsi Zsófia, Tóth Brigitta, Laborczi Annamária, Pinke Zsolt, Jolánkai Géza †, Centeri Csaba, Mattányi Zsolt, Dóka Richárd, Fodor Livia, Zsembery Zita, valamint A Konzorciumi Partnerek

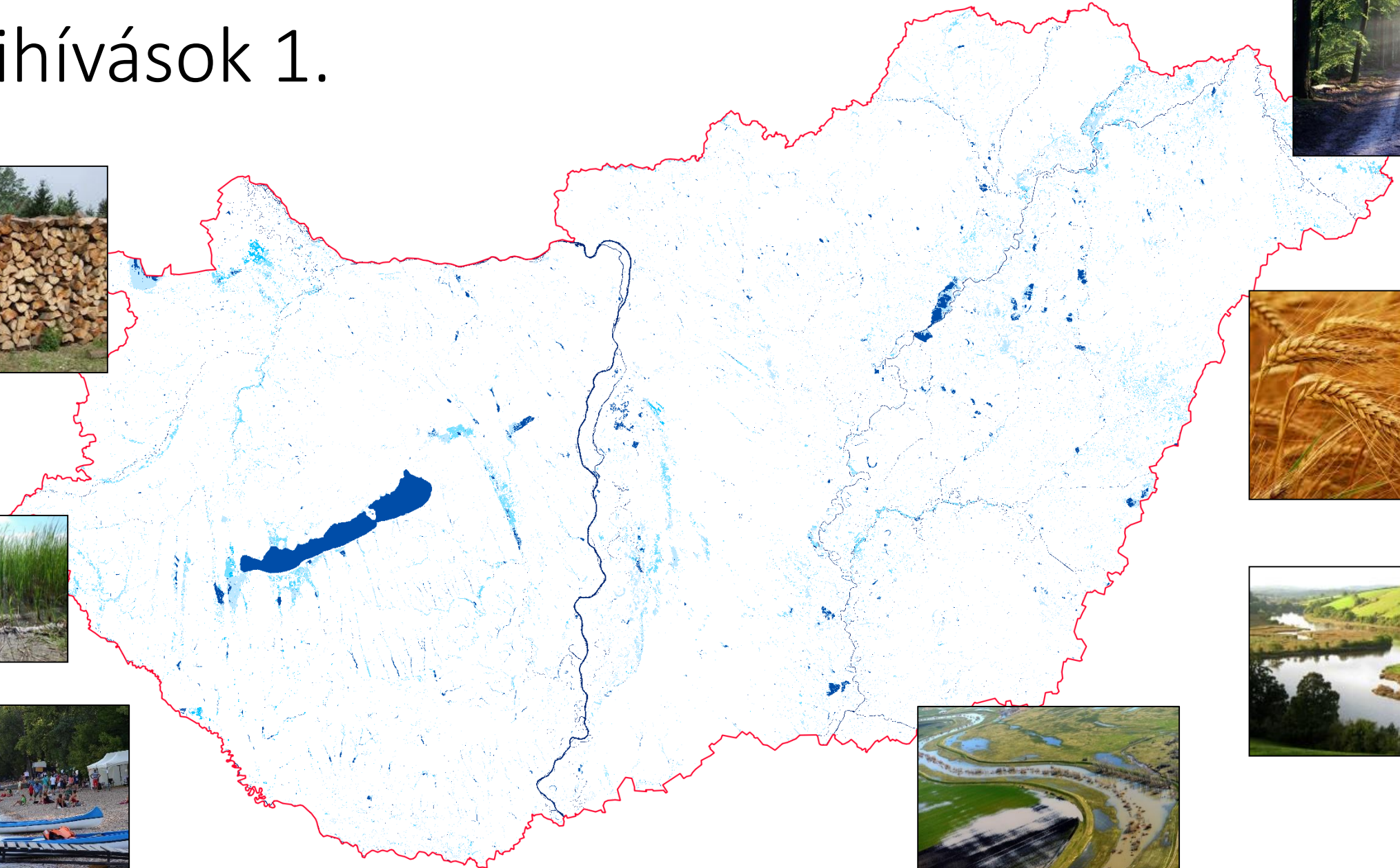
Kozma Zsolt

2021.12.01.

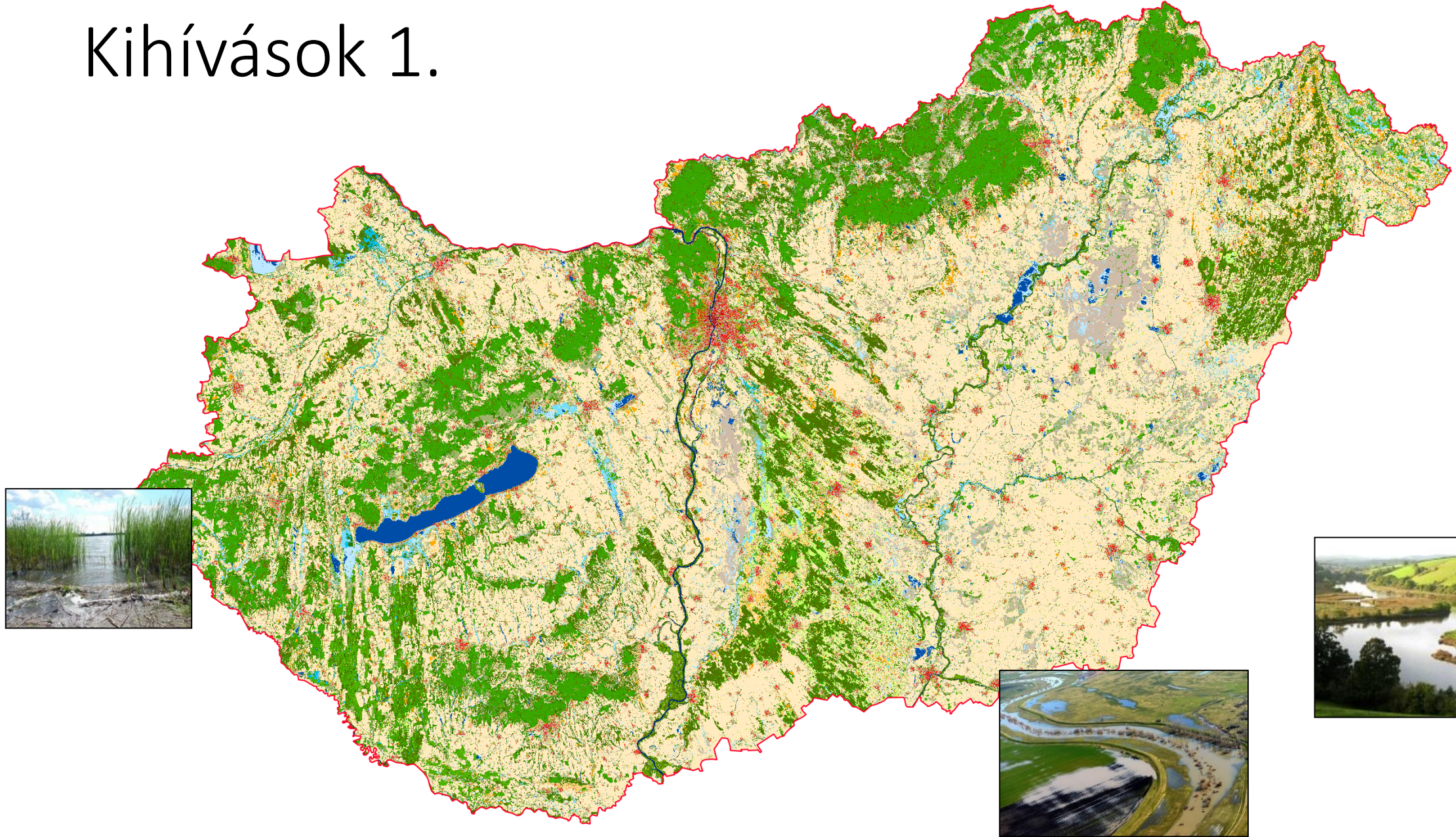

Módszertan

Kihívások 1.

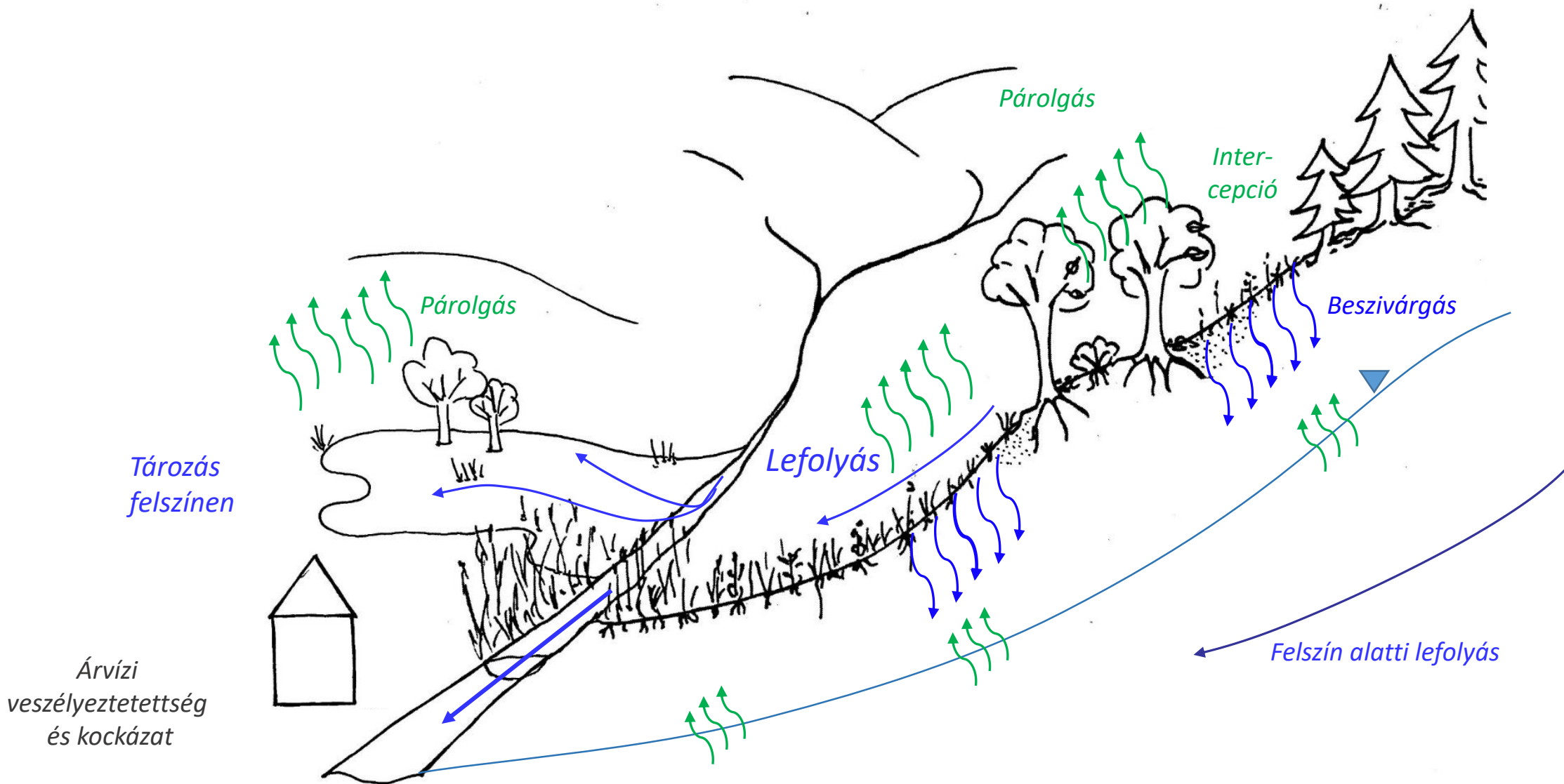
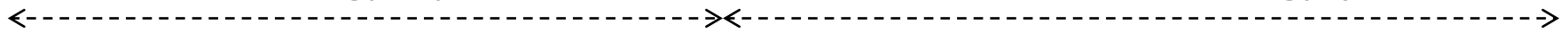

Kihívások 1.

Völgytalp/ártér

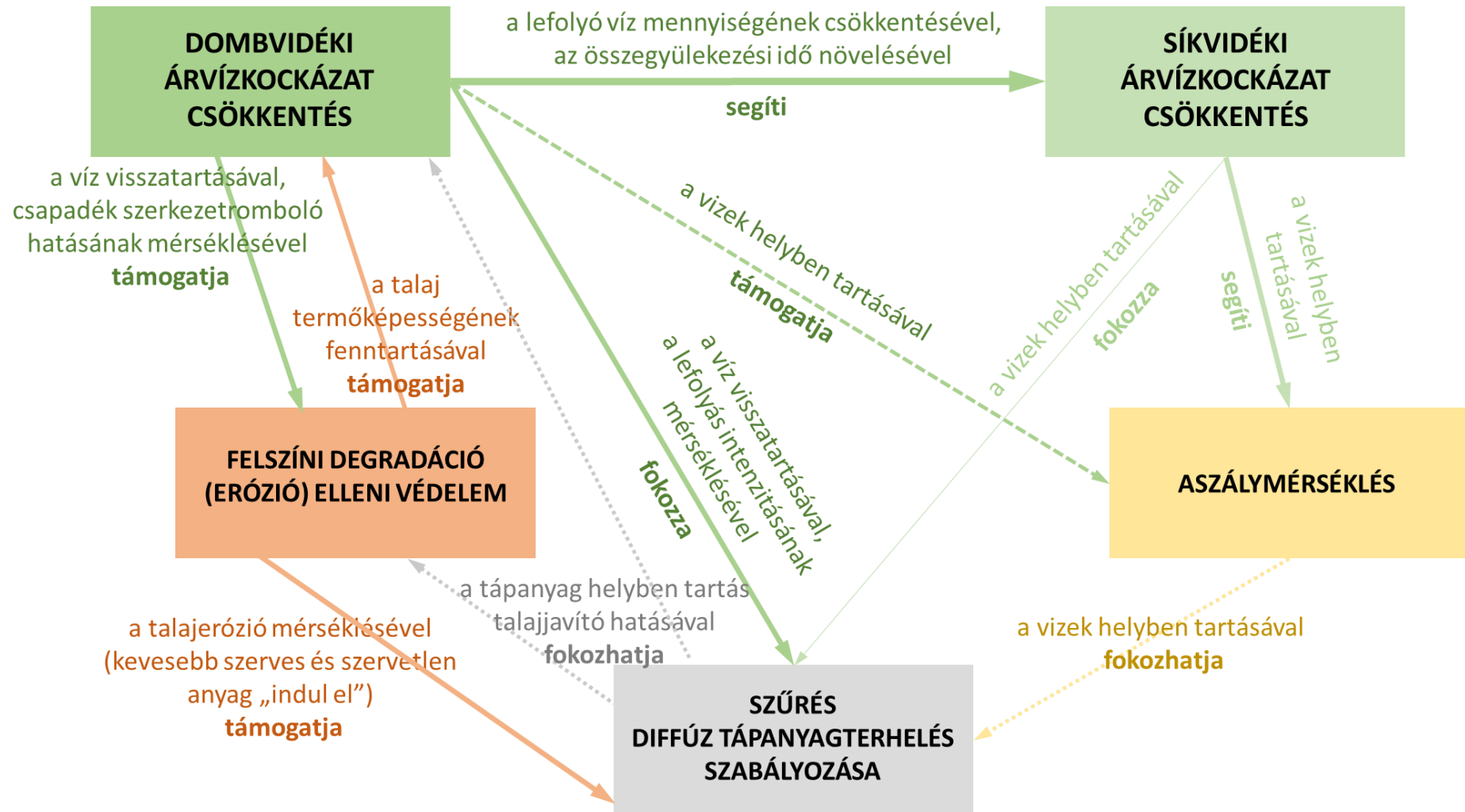
Felső vízgyűjtő

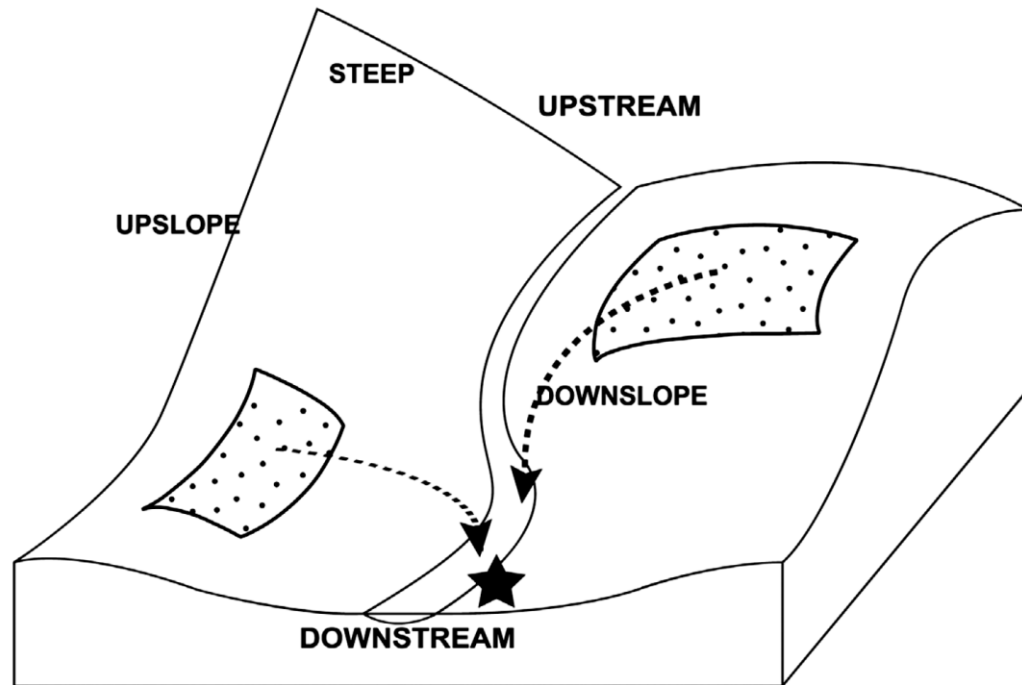
Tározás
felszínen

Árvízi
veszélyeztetettség
és kockázat

Kihívások 2.

Kihívások 3.

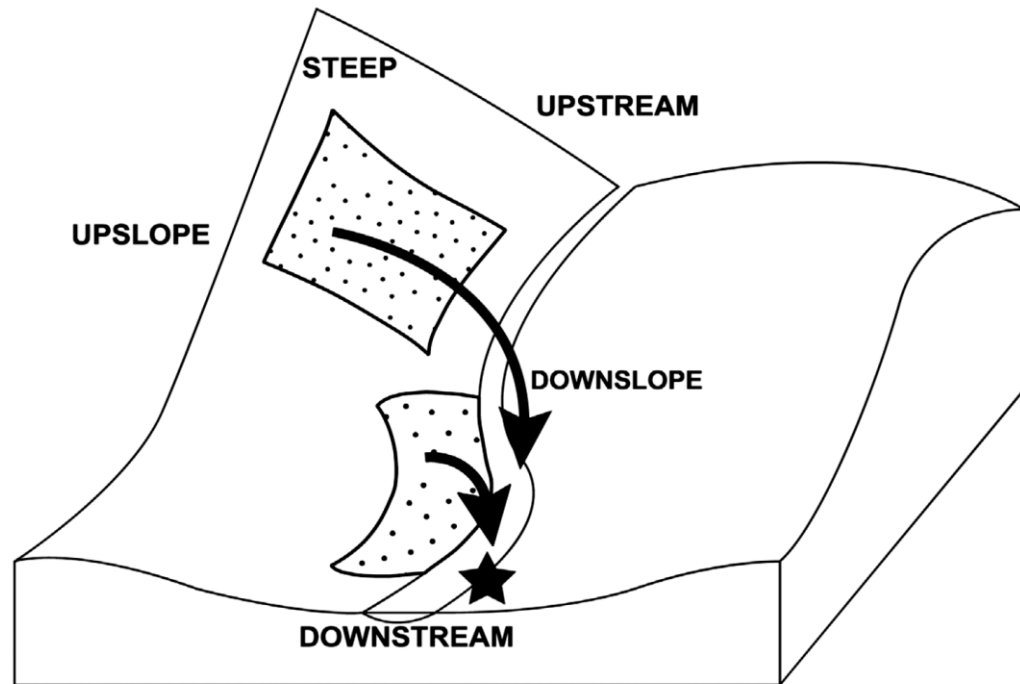
Szabályozó ÖSz-ek sajátosságai:

- Onsite-Offsite effect
- Service providing vs. Benefiting areas
- Supply vs. Demand
- Szolgáltató és hatásviselő

Sutherland et al. (2018)

<https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2017.06.047>

Kihívások 3.

Szabályozó ÖSz-ek sajátosságai:

- Onsite-Offsite effect
- Service providing vs. Benefiting areas
- Supply vs. Demand
- Szolgáltató és hatásviselő

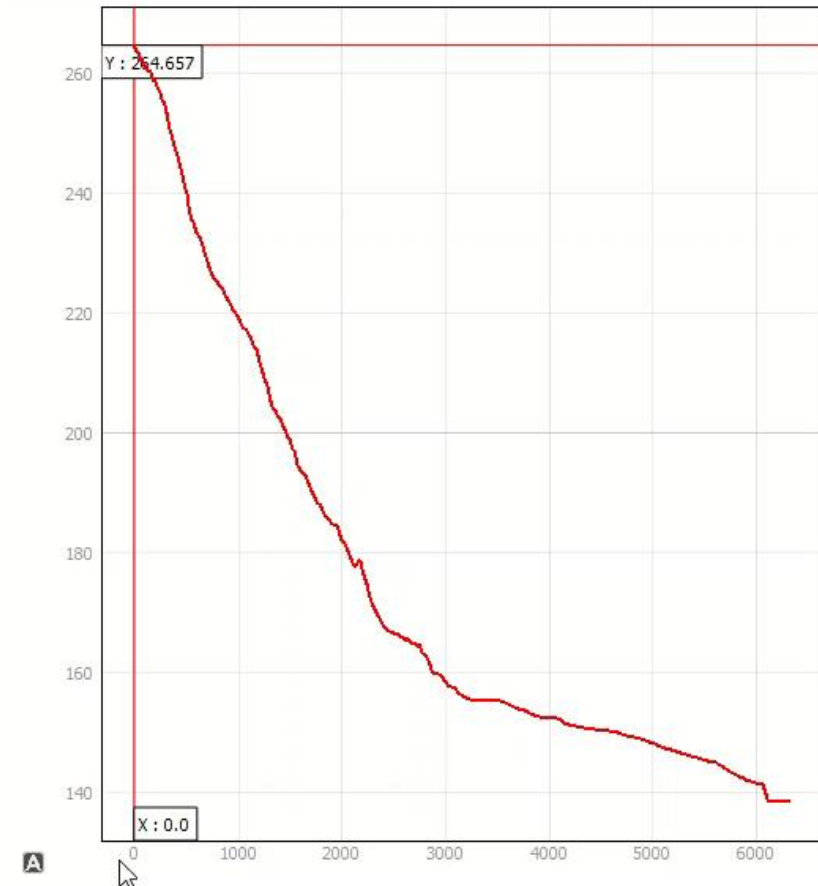
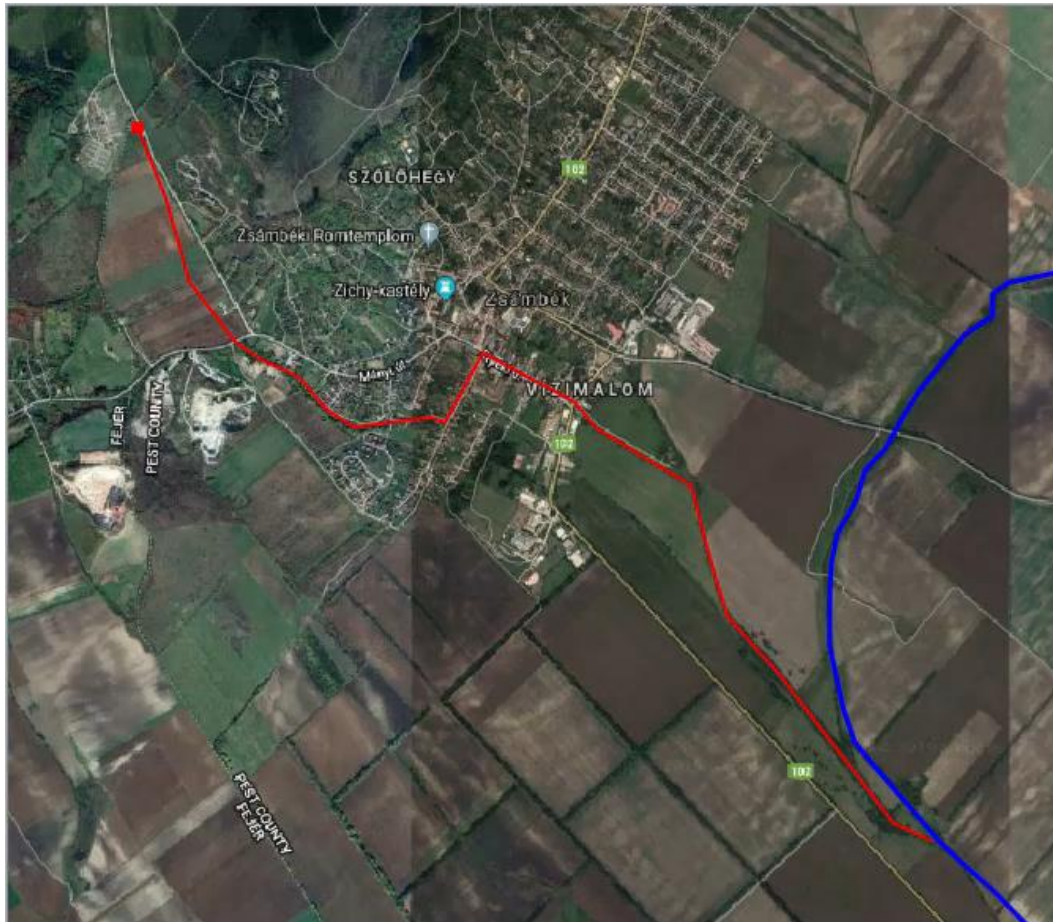
Sutherland et al. (2018)

<https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2017.06.047>

Kihívások 3.

Lefolyás szabályozás ❌

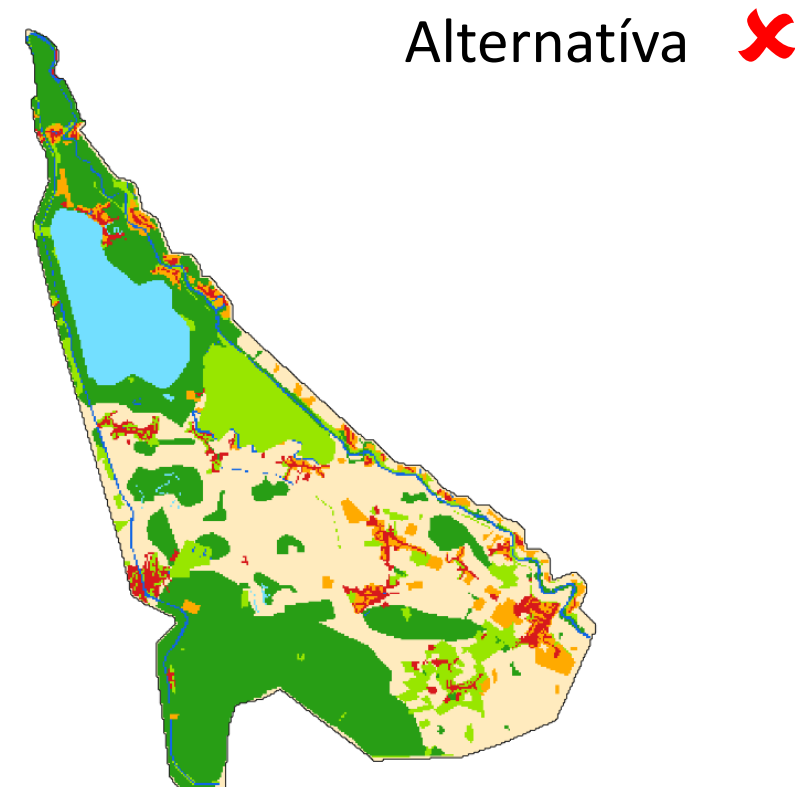
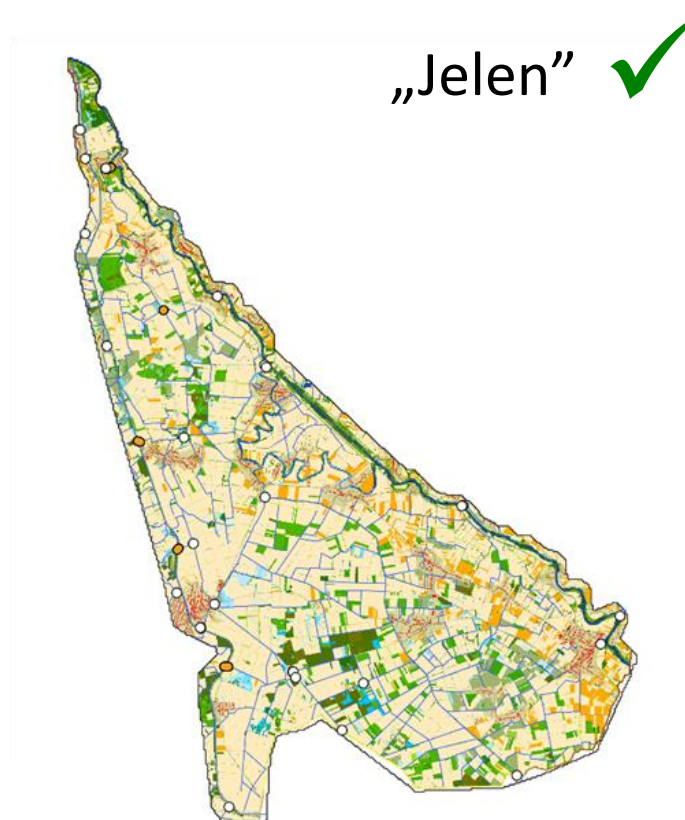
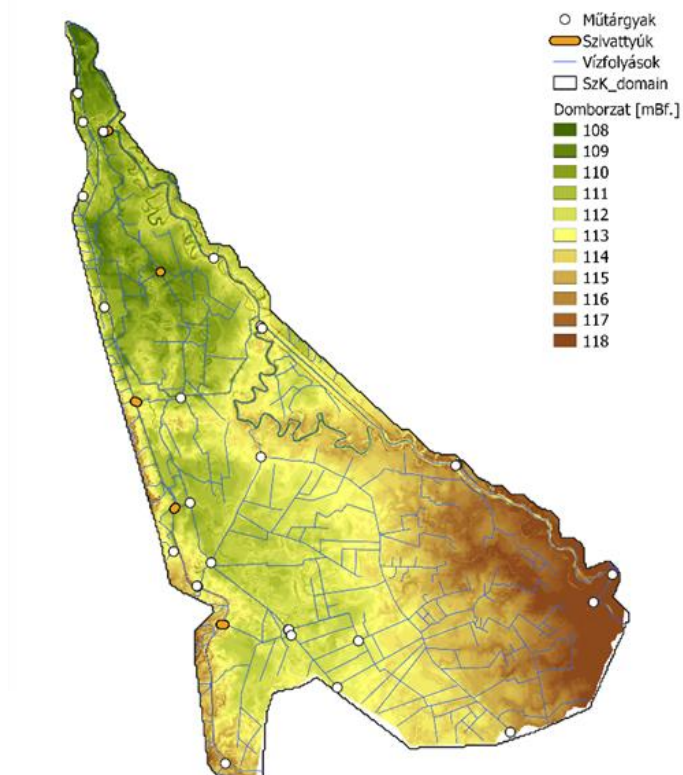
Erózió szabályozás ✅

Kihívások 4.

ÖÁ, PotÖSz, AktÖSz

Jövőkép-tervezés

0 2.5 5 7.5 10 12.5 km

Szamos-Kraszna Köz

■ belterület ■ gyümölcsös, egyéb mg. ■ erdő ■ vízfolyás
■ szántó ■ gyepek, legegő ■ vizes élőhely

Kihívások 4.

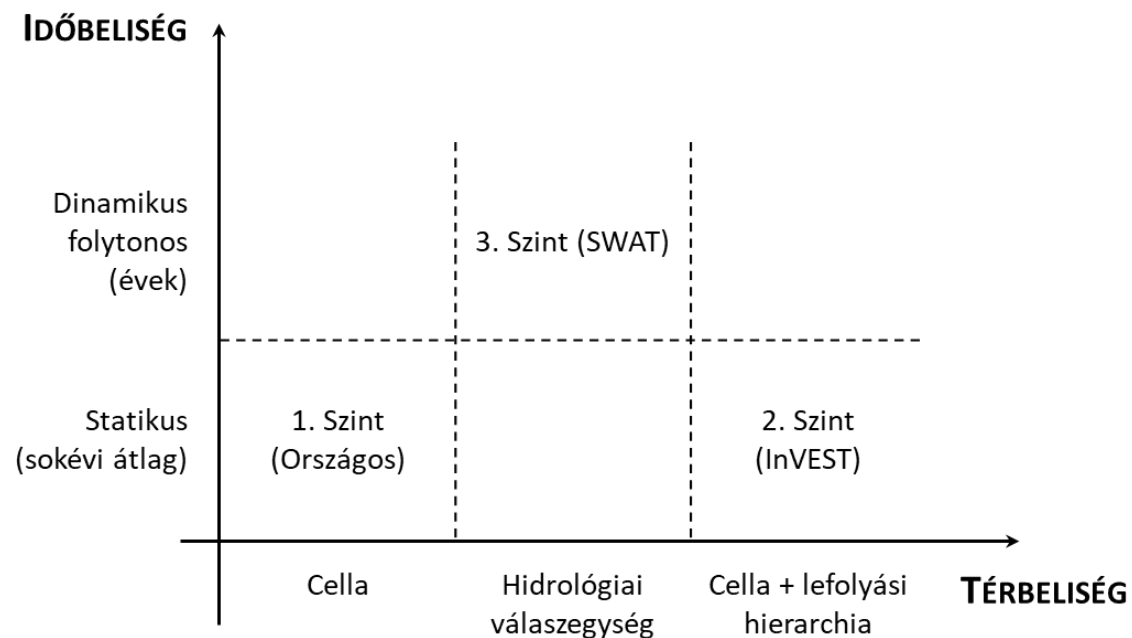
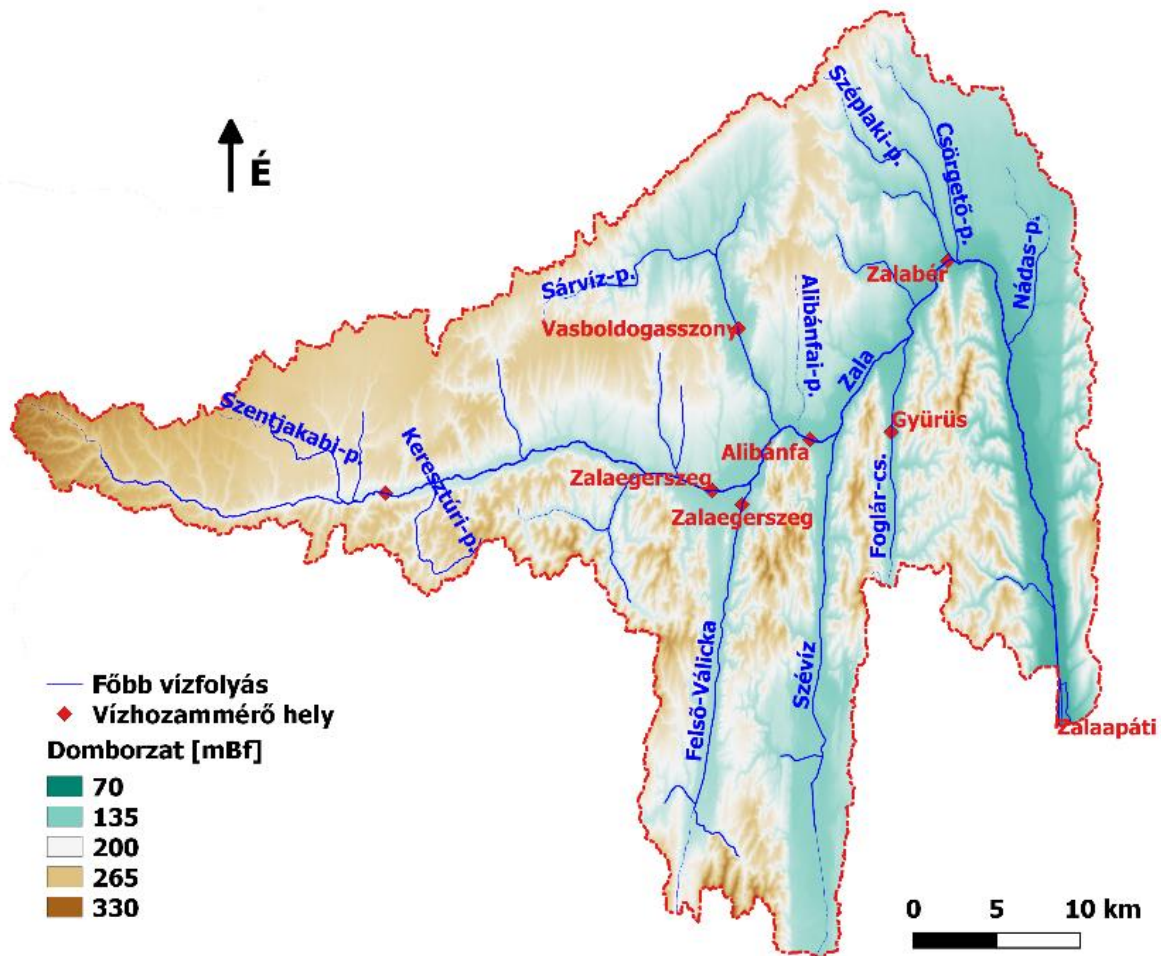
Lords of the Valley - „komoly” társasjáték

Országos térképezés módszere

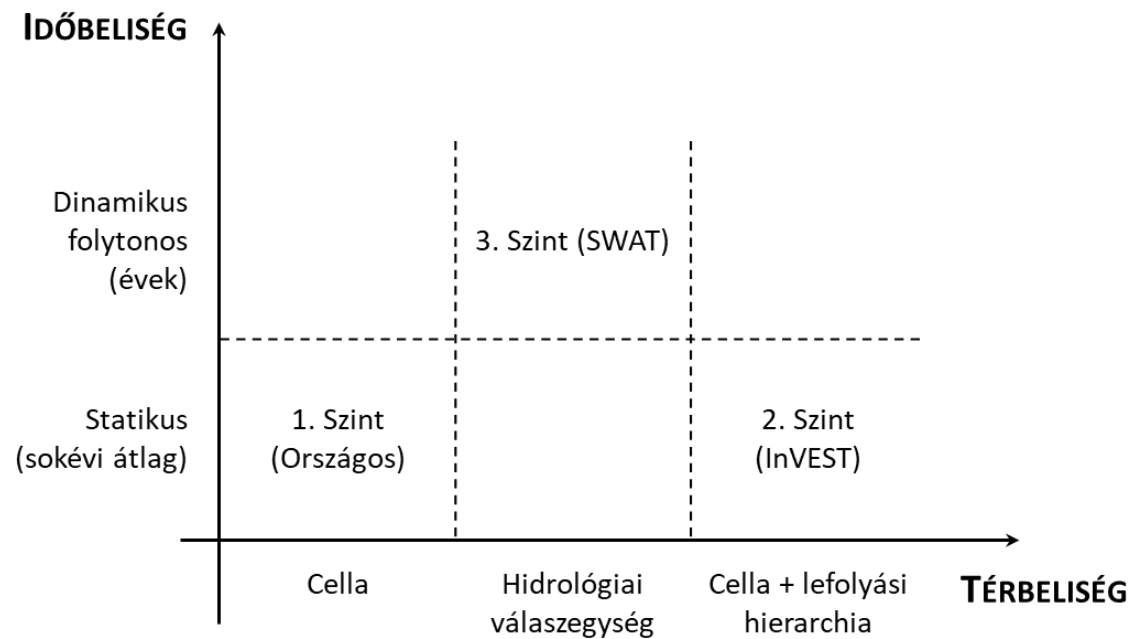
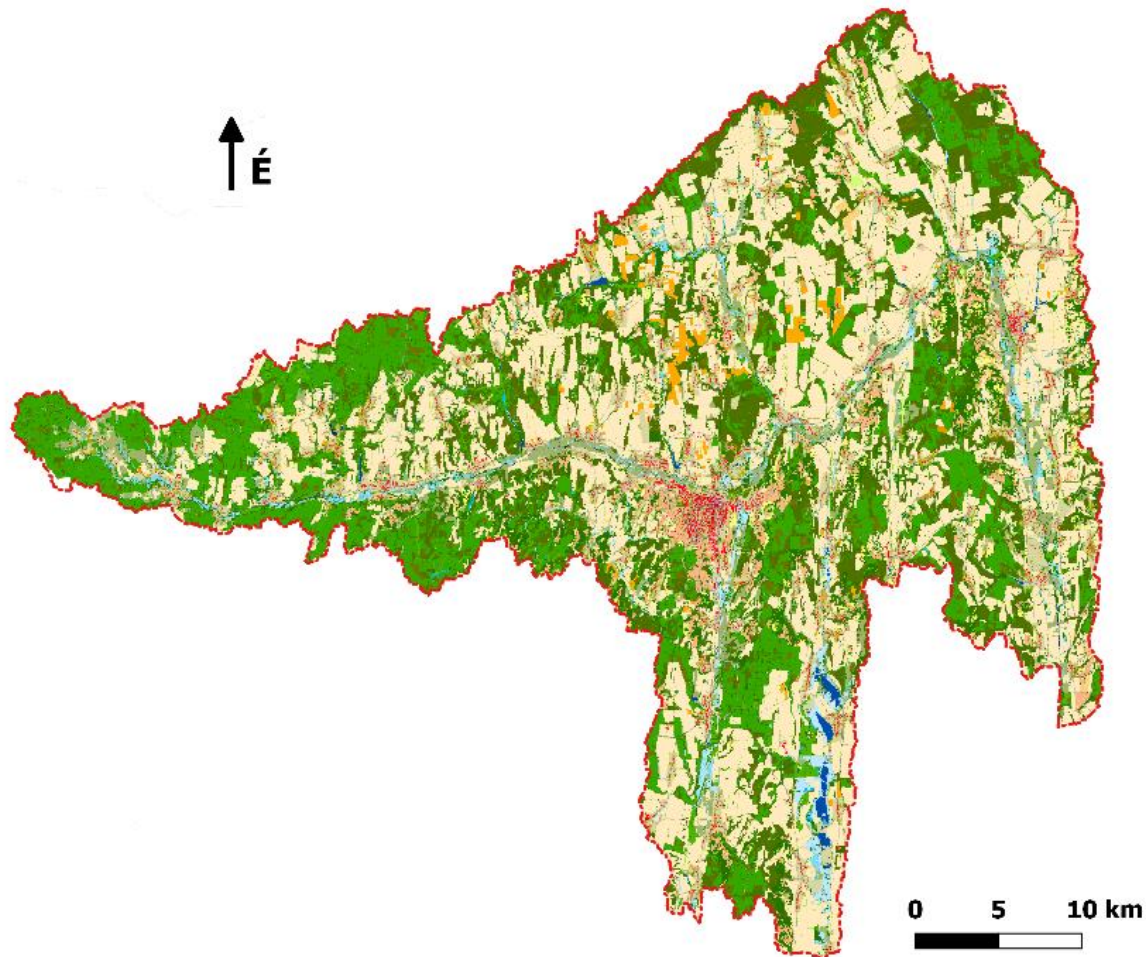
Szolgáltatás	Módszer lényege
Dombvidéki ÁKCs	$\alpha_{lefolyas} = \alpha_{veg,lefolyas} \cdot \alpha_{talaj} \cdot \alpha_{terep}$
Síkvidéki ÁKCs	VTT, NMT, ÁKK
Felszíni degradáció	USLE egyenlet
Szűrés	$\alpha_{szures} = \alpha_{veg,szures} \cdot \alpha_{talaj} \cdot \alpha_{terep}$
Aszályméréséklés	KBV

Mintaterületi elemzések

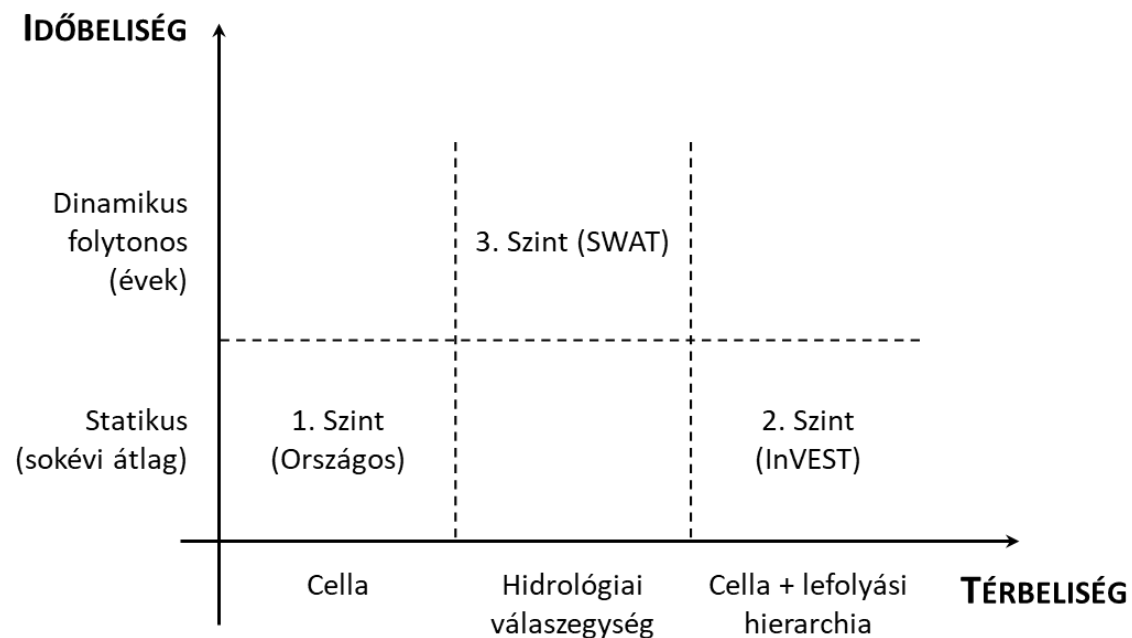
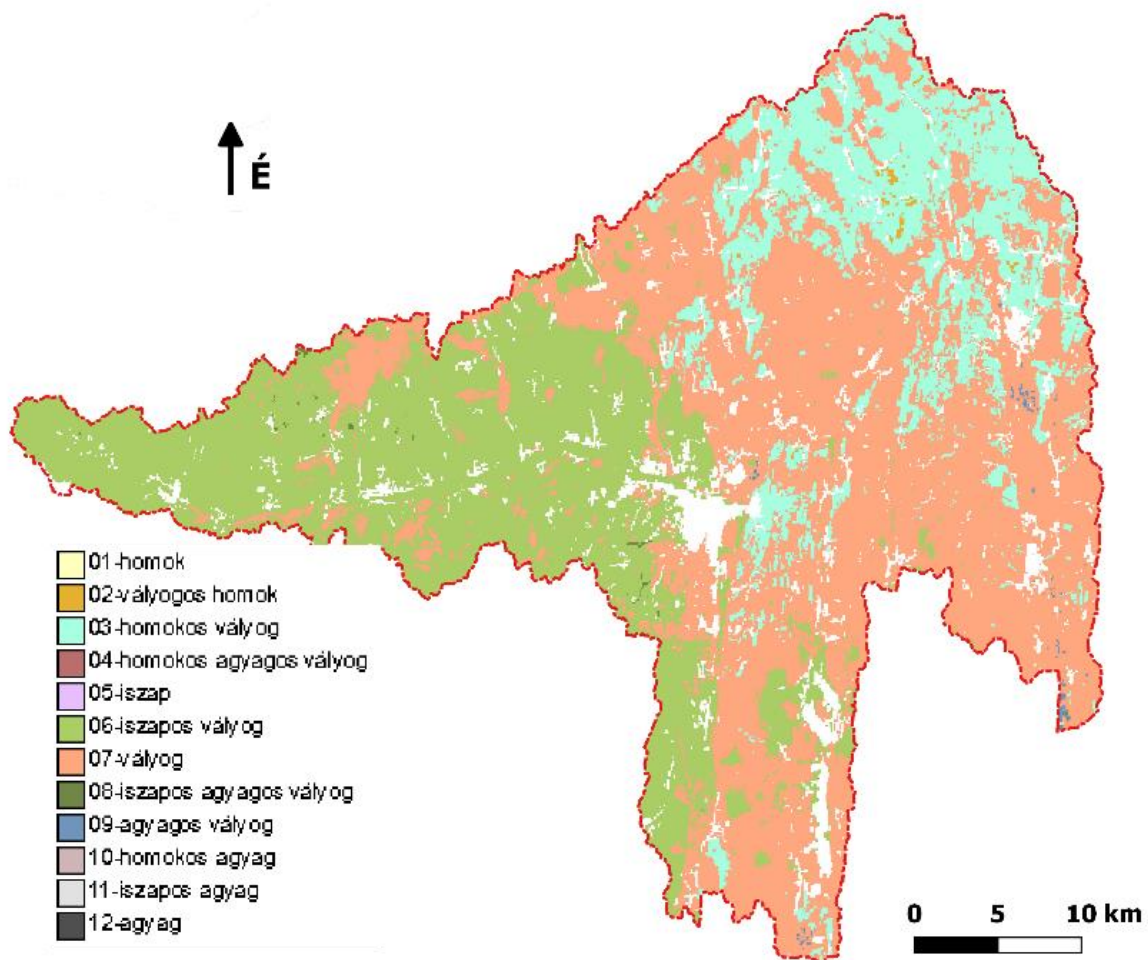
Zala vízgyűjtő – három módszer

Zala vízgyűjtő – három módszer

Zala vízgyűjtő – három módszer

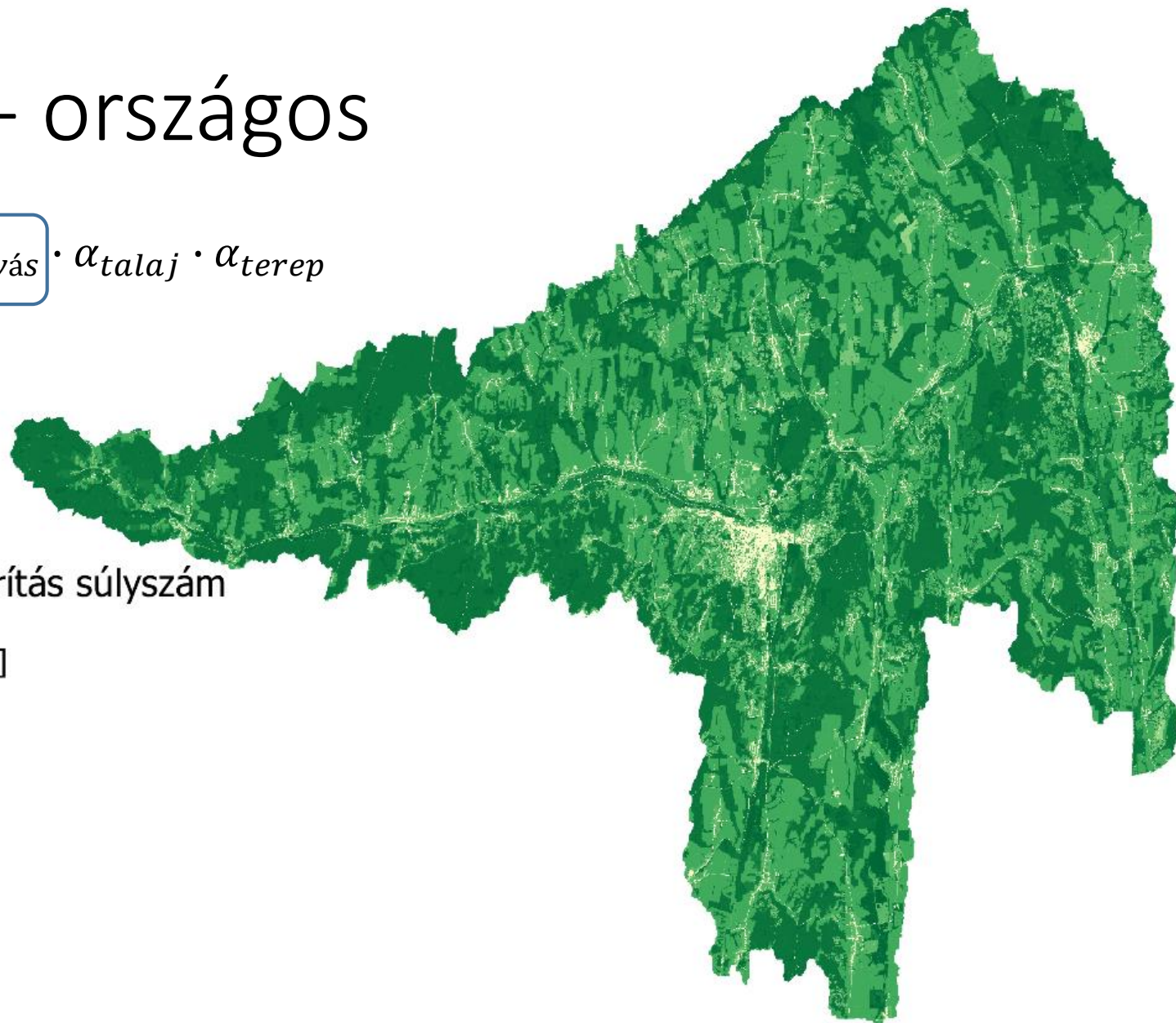
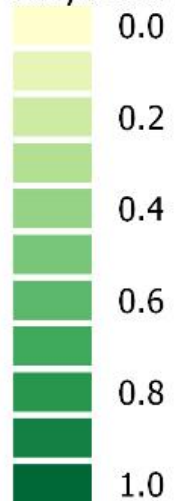

Lefolyás - országos

$$\alpha_{\text{lefolyas}} = \alpha_{\text{veg,lefolyas}} \cdot \alpha_{\text{talaj}} \cdot \alpha_{\text{terep}}$$

Felületborítás súlysám

Súlysám [-]

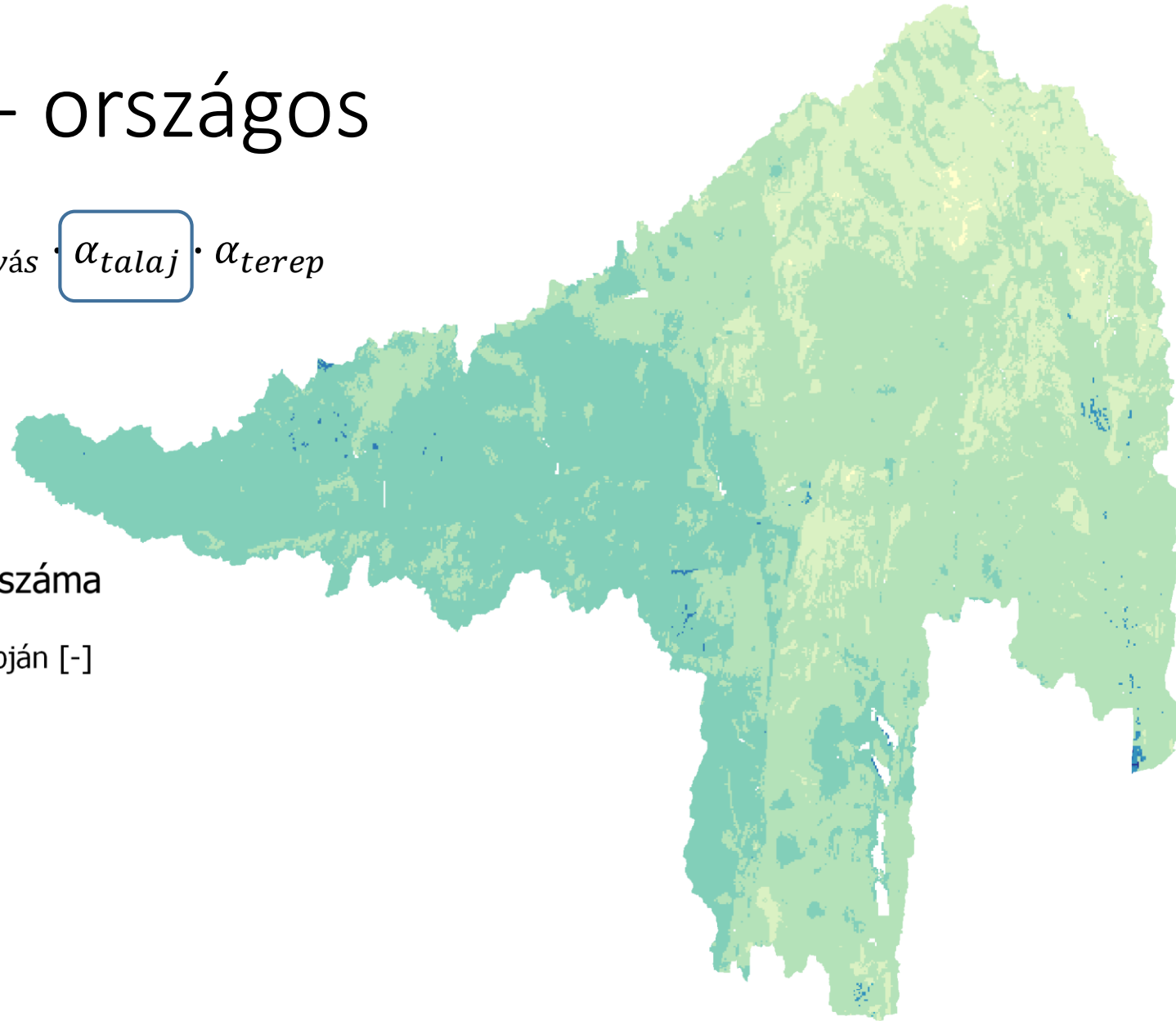
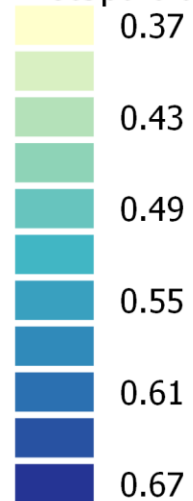

Lefolyás - országos

$$\alpha_{\text{lefolyas}} = \alpha_{\text{veg,lefolyas}} \cdot \alpha_{\text{talaj}} \cdot \alpha_{\text{terep}}$$

Talaj súlysza

WetSpa alapján [-]

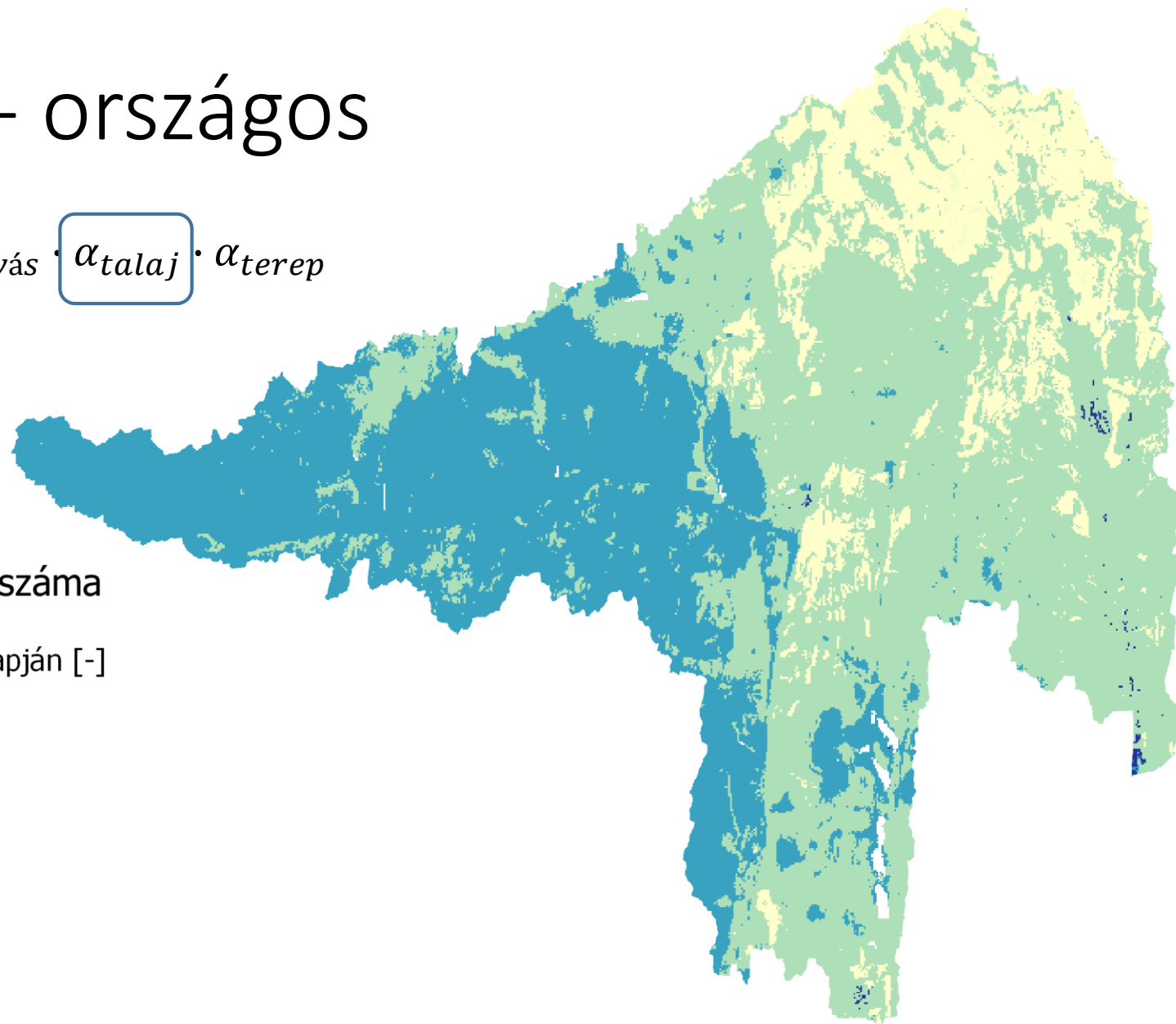
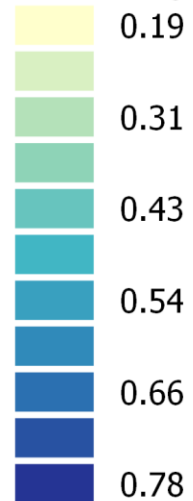

Lefolyás - országos

$$\alpha_{\text{lefolyas}} = \alpha_{\text{veg,lefolyas}} \cdot \alpha_{\text{talaj}} \cdot \alpha_{\text{terep}}$$

Talaj súlysza

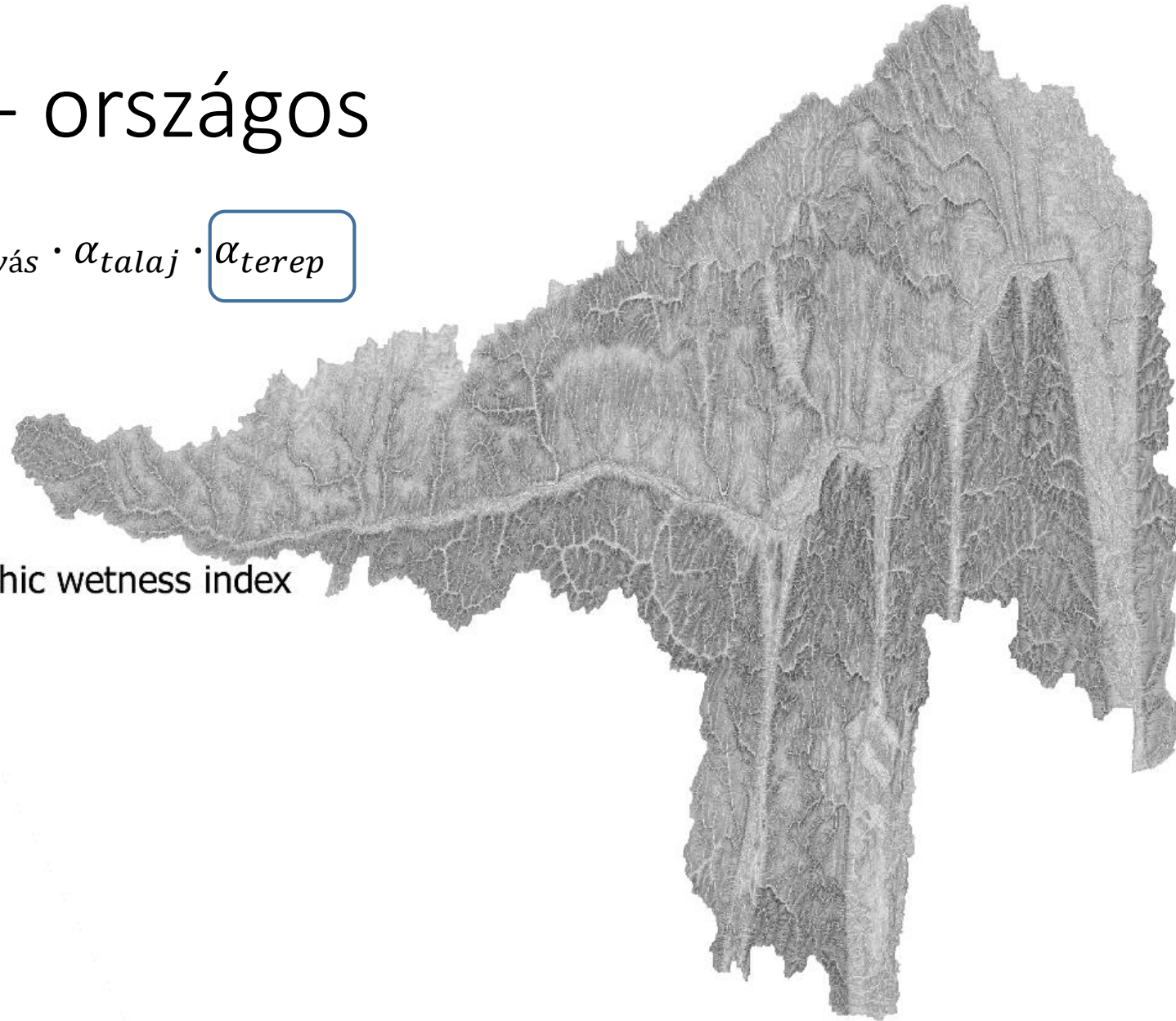
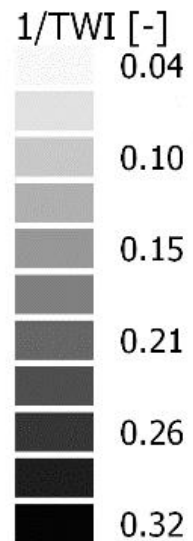
MARTHA alapján [-]

Lefolyás - országos

$$\alpha_{\text{lefolyas}} = \alpha_{\text{veg,lefolyas}} \cdot \alpha_{\text{talaj}} \cdot \alpha_{\text{terep}}$$

Topographic wetness index

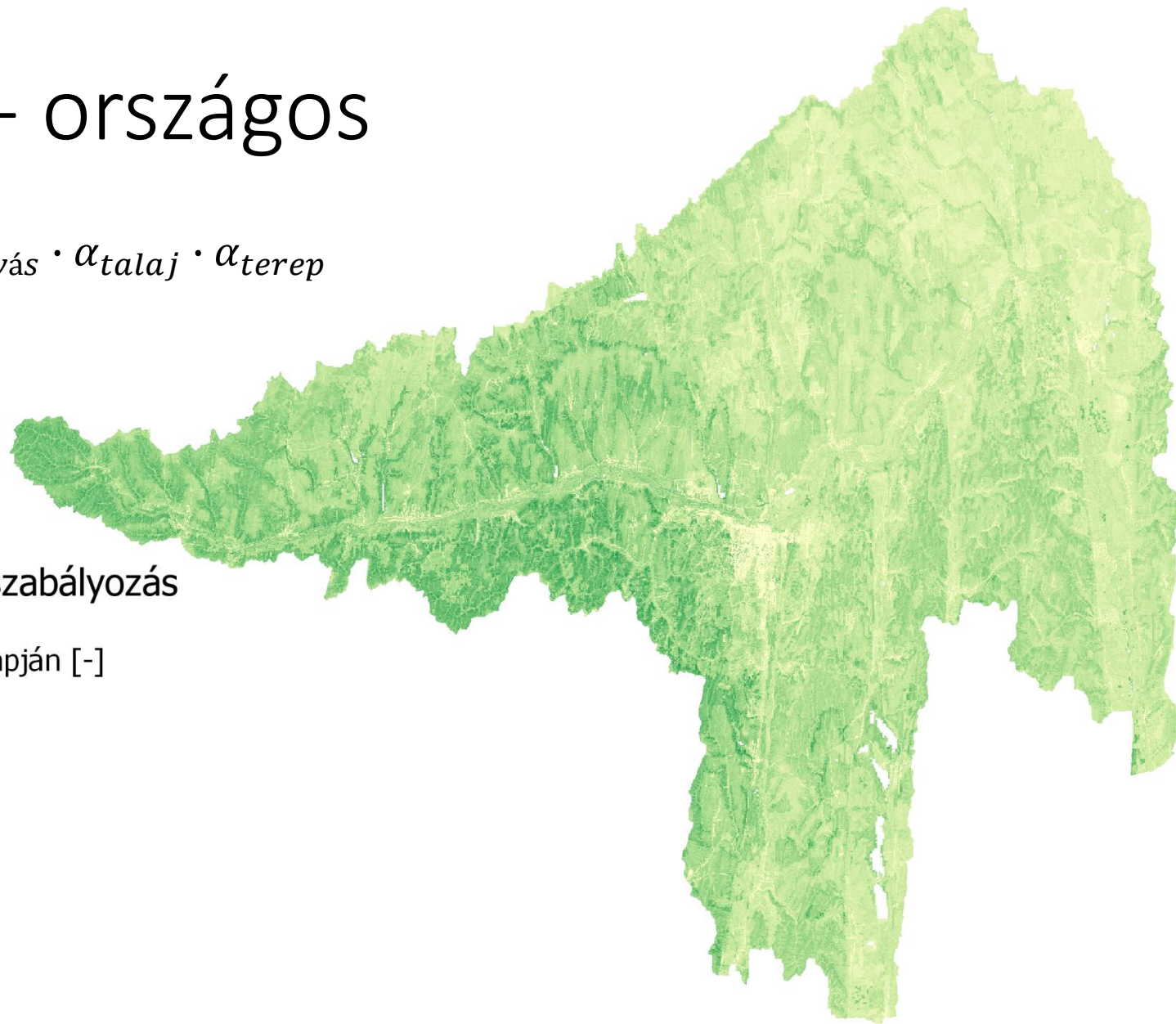
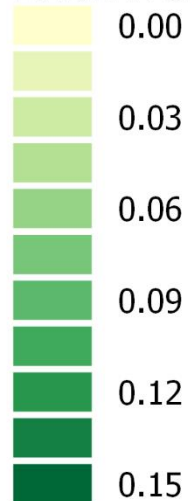

Lefolyás - országos

$$\alpha_{\text{lefolyas}} = \alpha_{\text{veg,lefolyas}} \cdot \alpha_{\text{talaj}} \cdot \alpha_{\text{terep}}$$

Lefolyás szabályozás

MARTHA alapján [-]

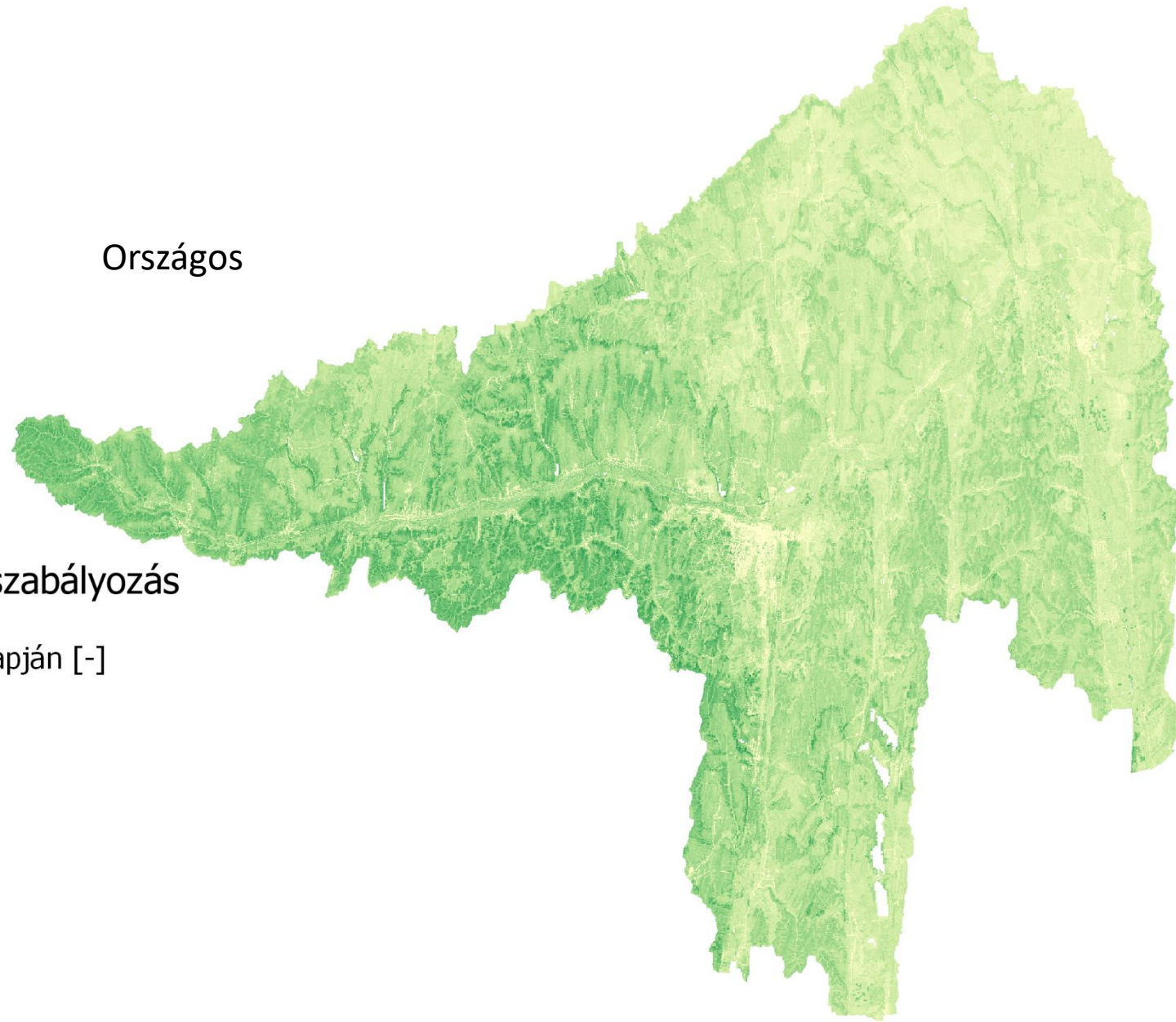
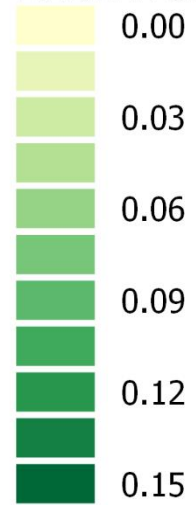

Lefolyás

Országos

Lefolyás szabályozás

MARTHA alapján [-]

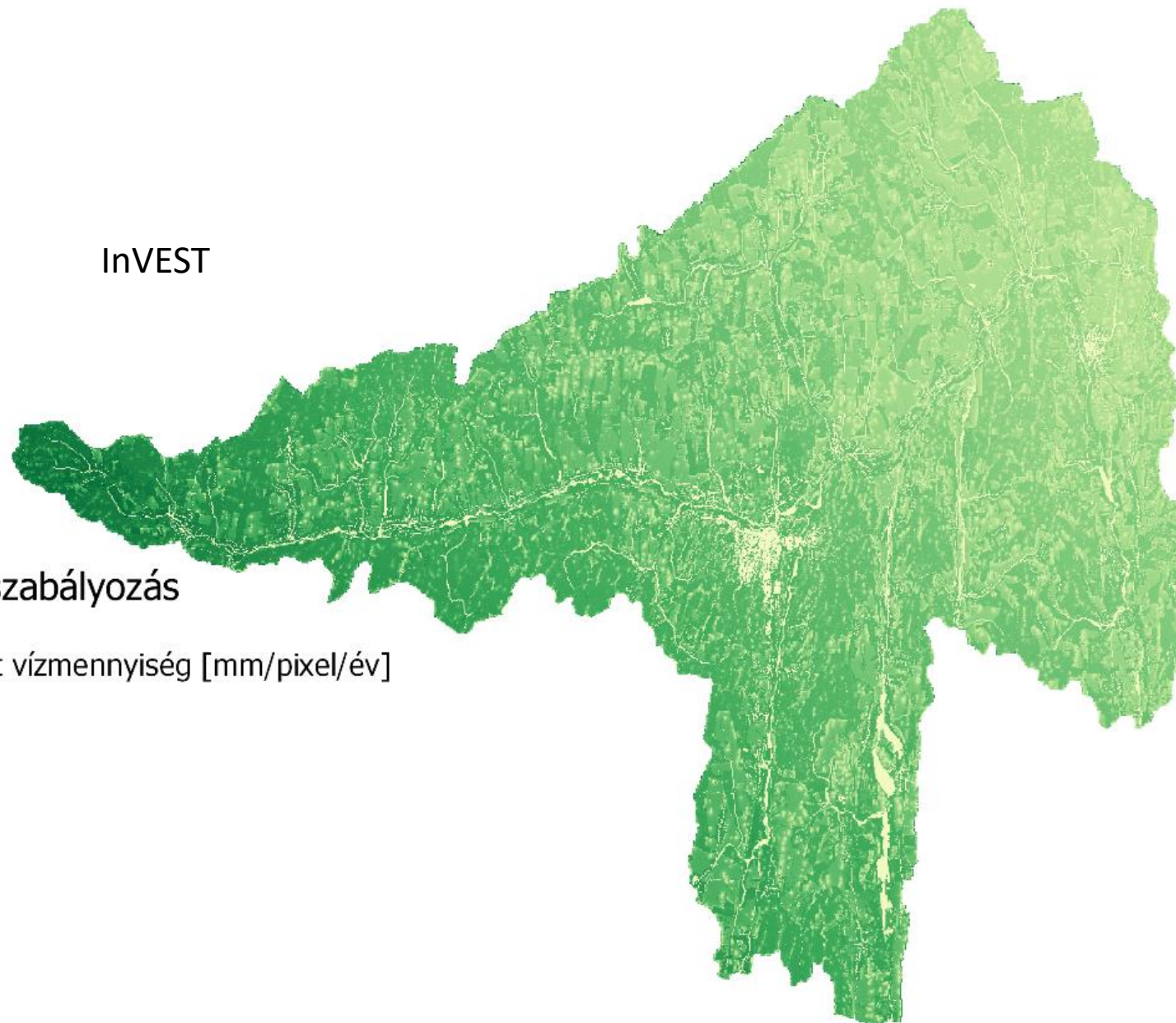
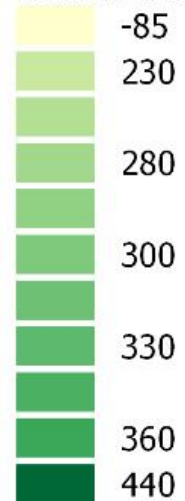

Lefolyás

InVEST

Lefolyás szabályozás

Visszatartott vízmennyiség [mm/pixel/év]

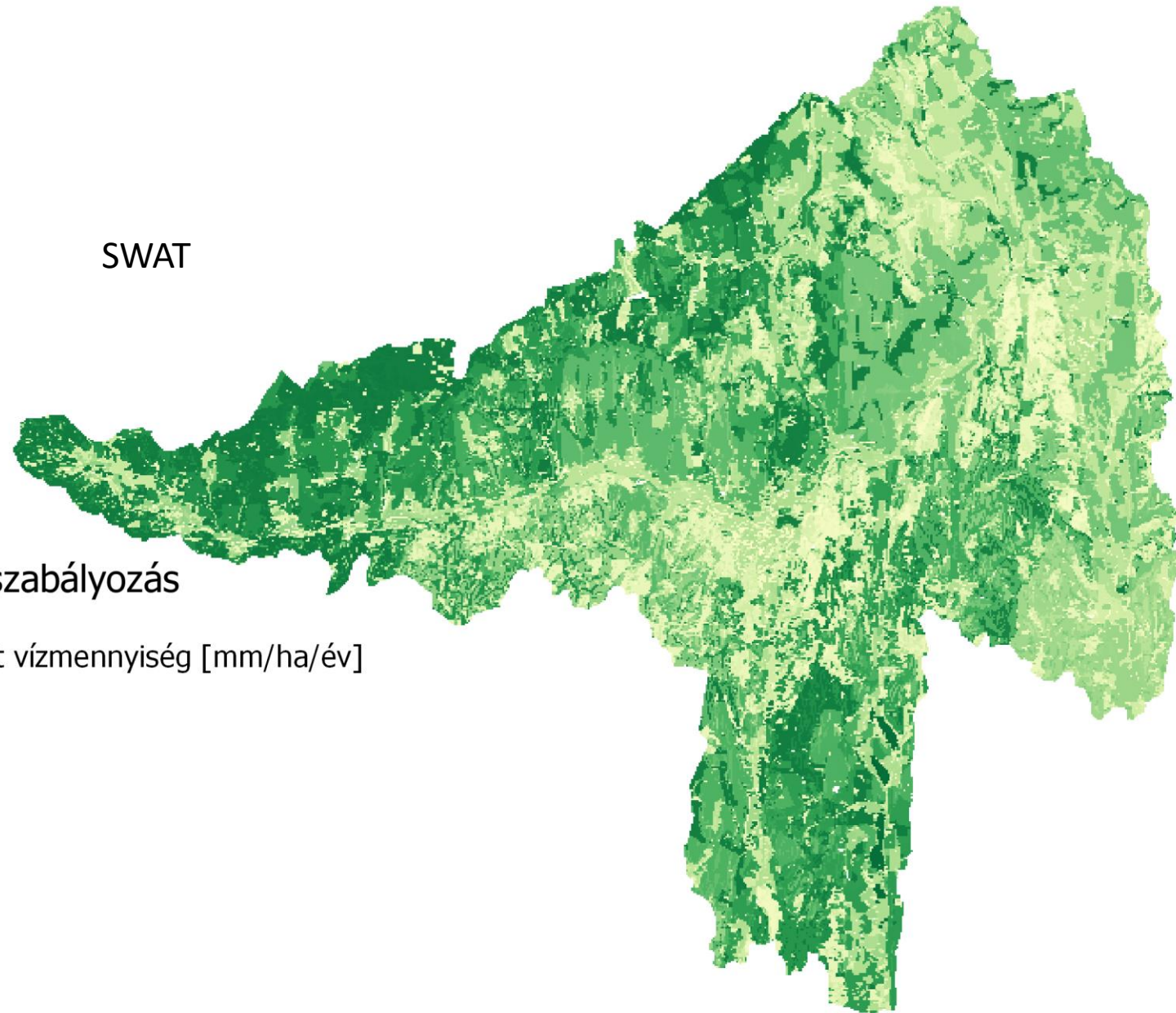
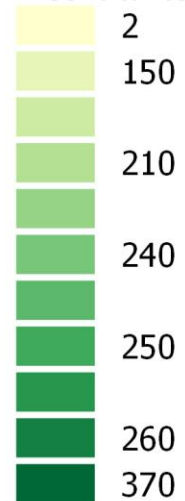

Lefolyás

SWAT

Lefolyás szabályozás

Visszatartott vízmennyiség [mm/ha/év]

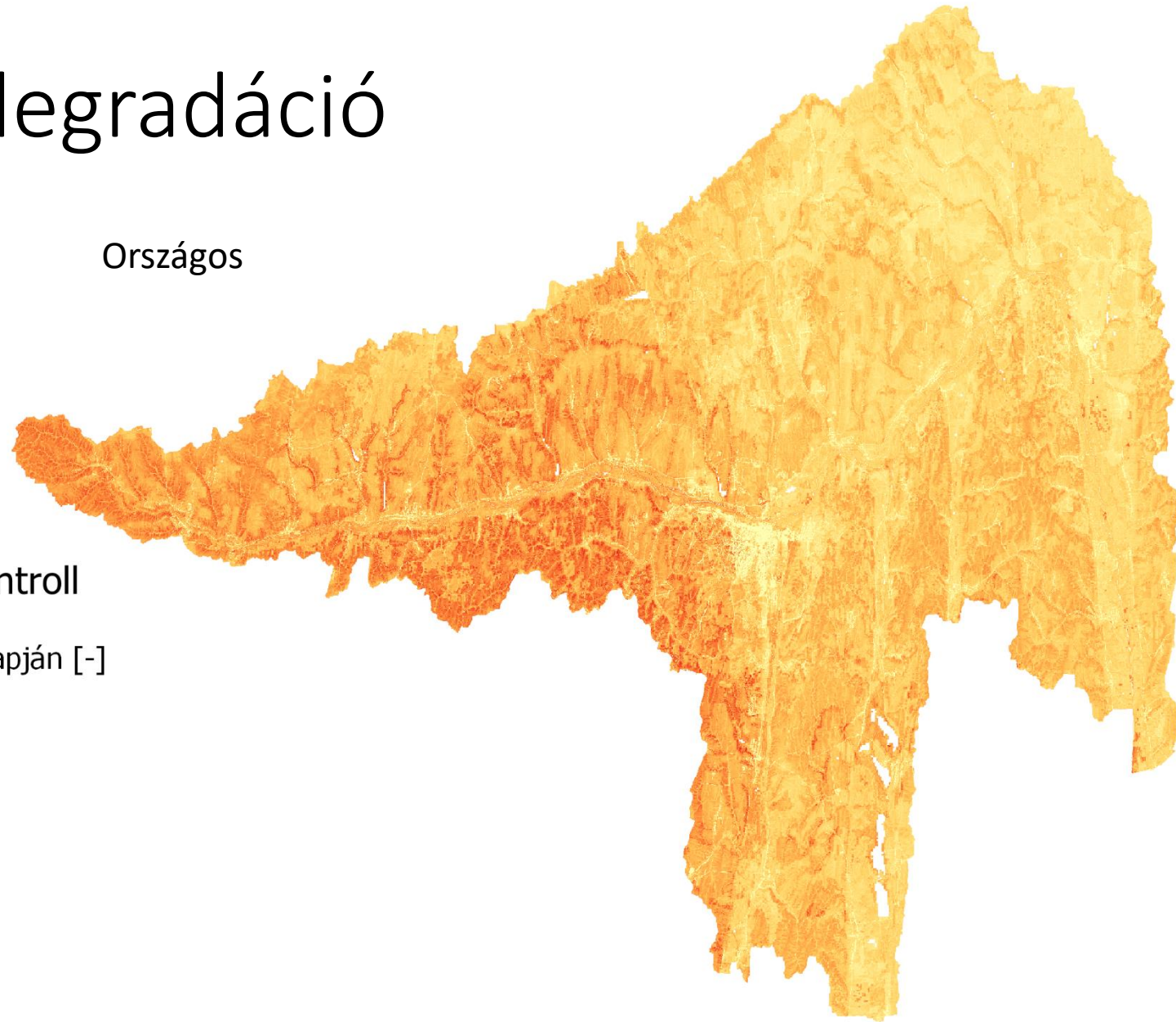
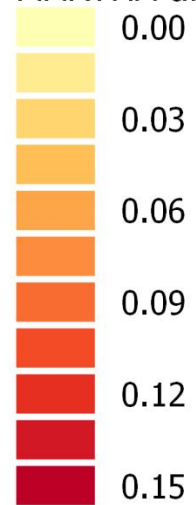

Felszíni degradáció

Országos

Erózió kontroll

MARTHA alapján [-]

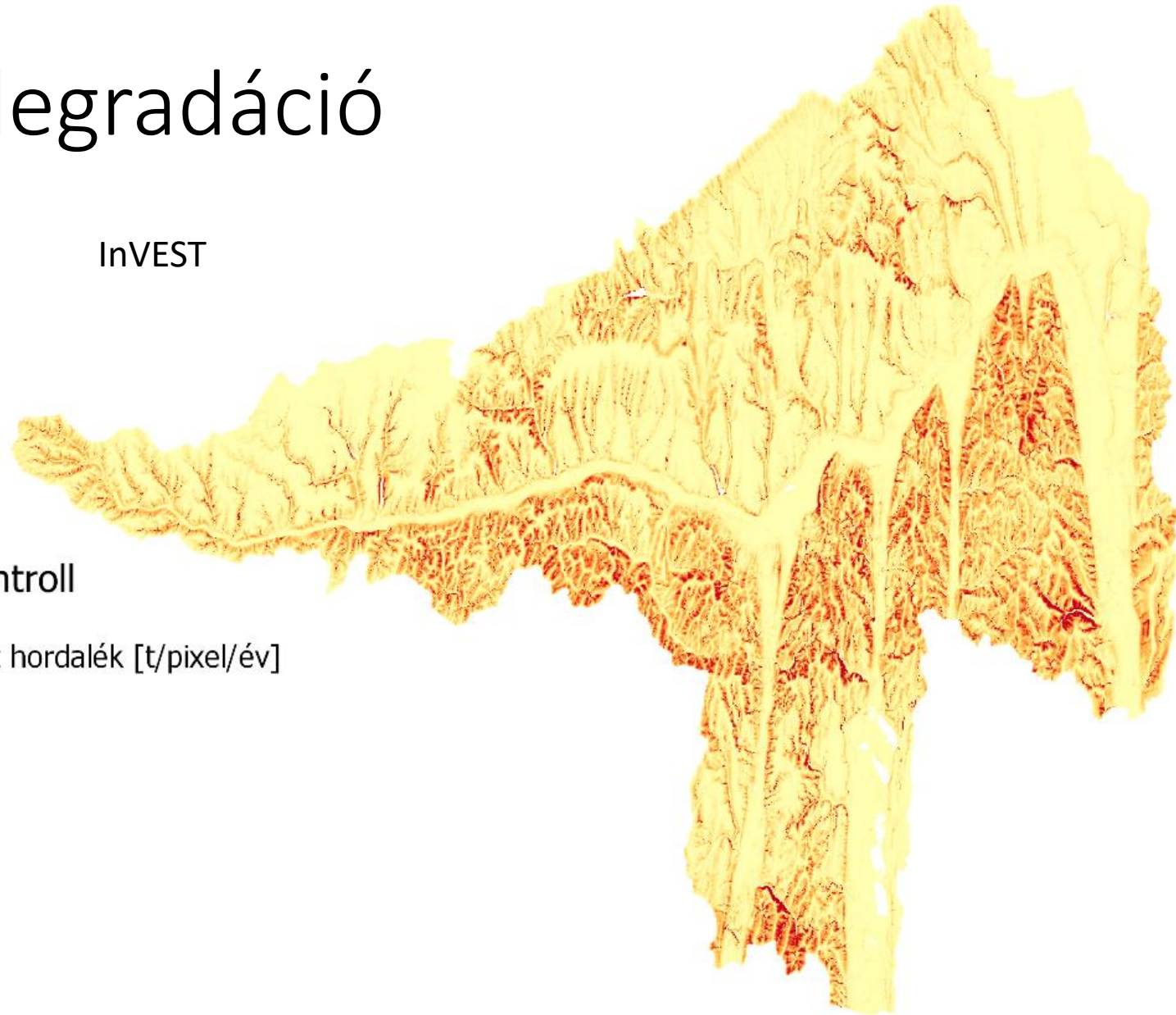
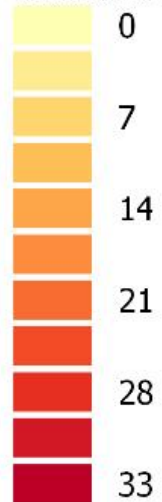

Felszíni degradáció

InVEST

Erózió kontroll

Visszatartott hordalék [t/pixel/év]

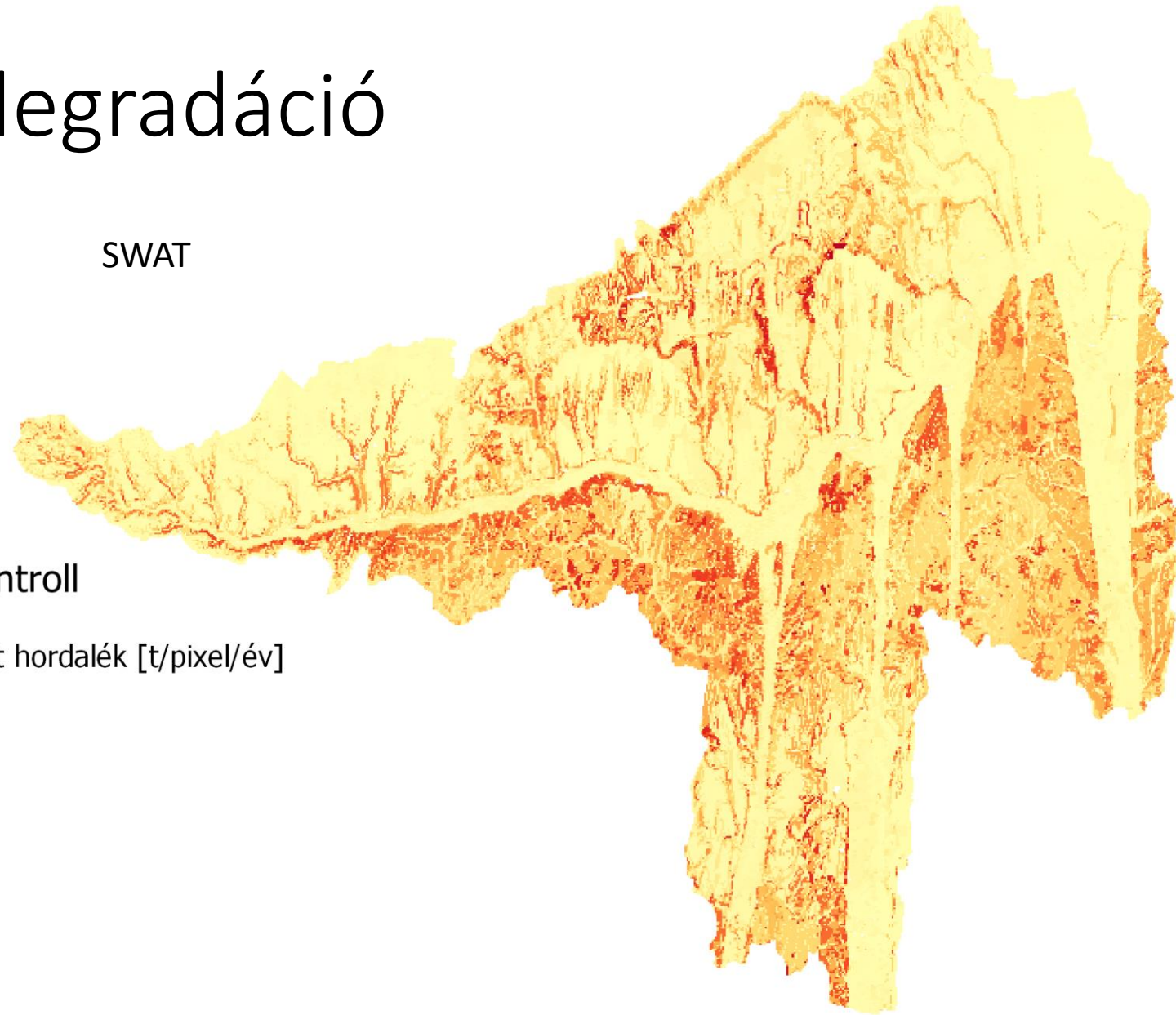
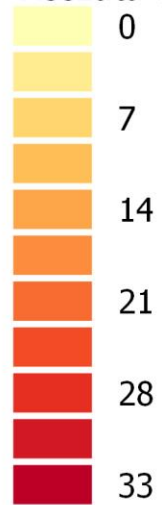

Felszíni degradáció

SWAT

Erózió kontroll

Visszatartott hordalék [t/pixel/év]

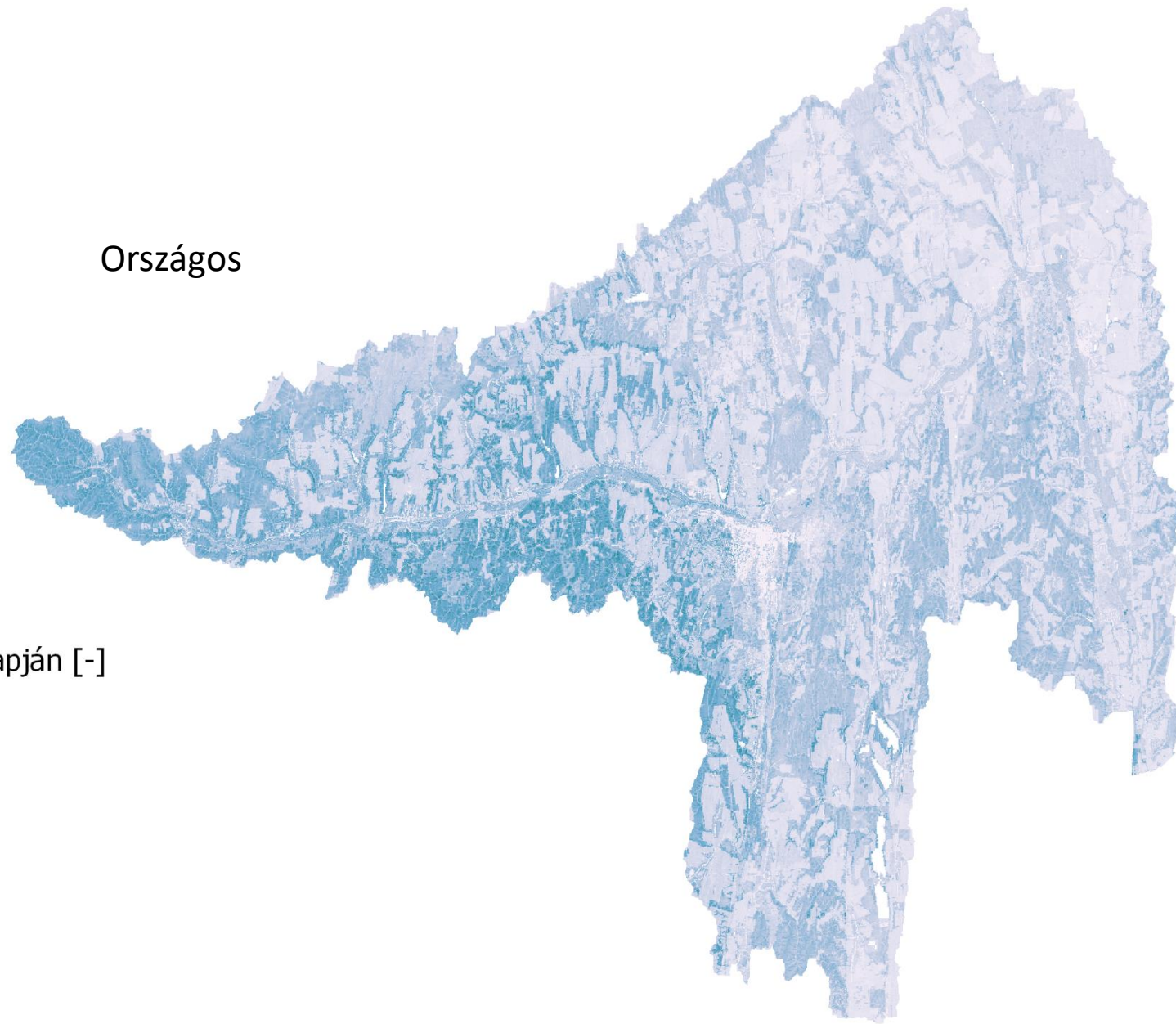
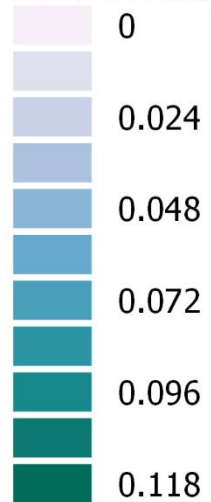

Szűrés

Országos

Szűrés

MARTHA alapján [-]

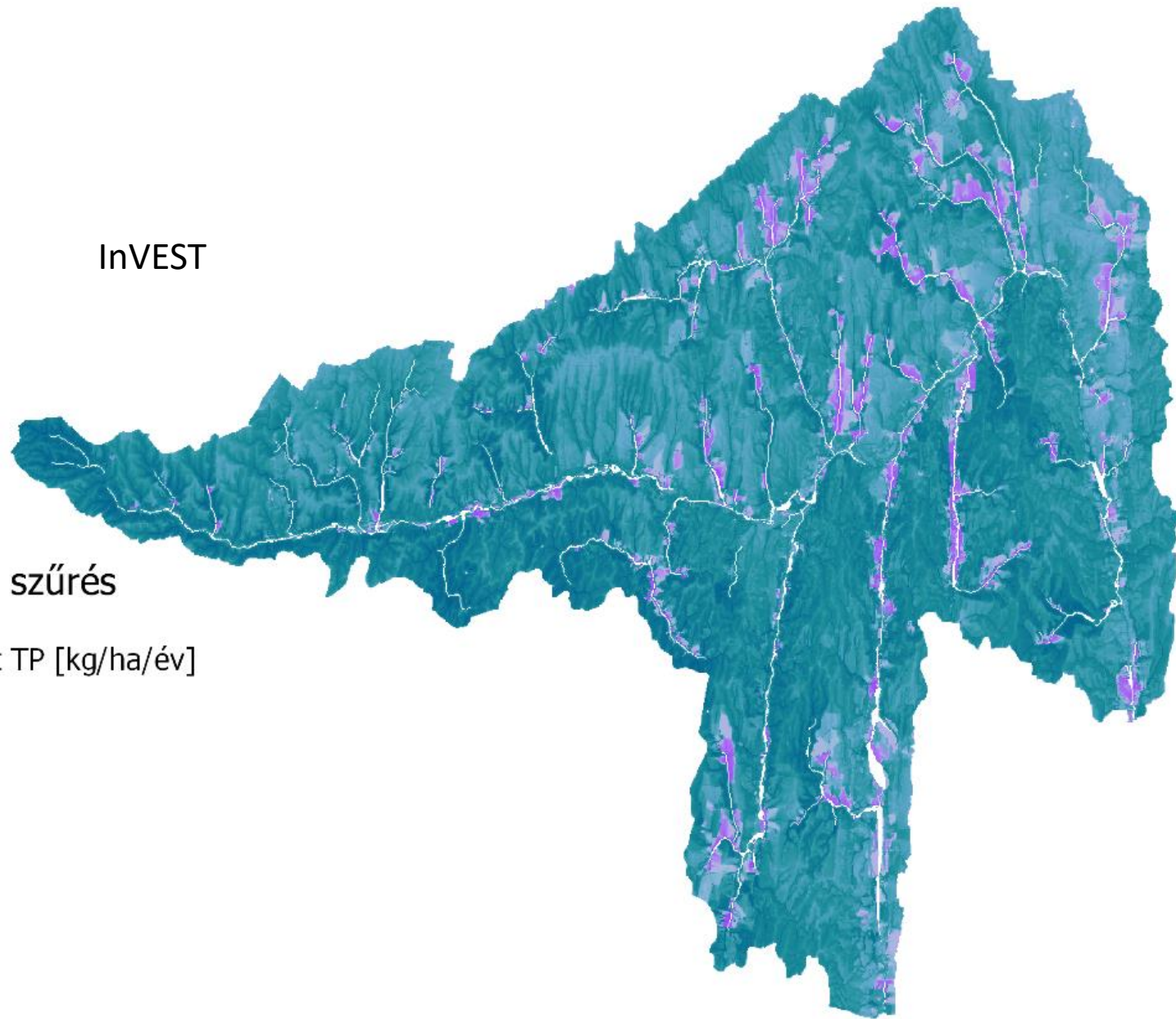
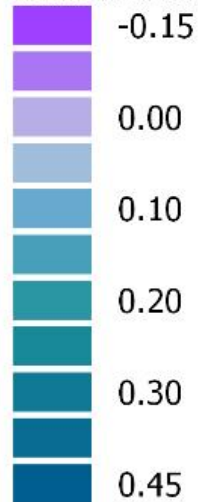

Szűrés

InVEST

Tápanyag szűrés

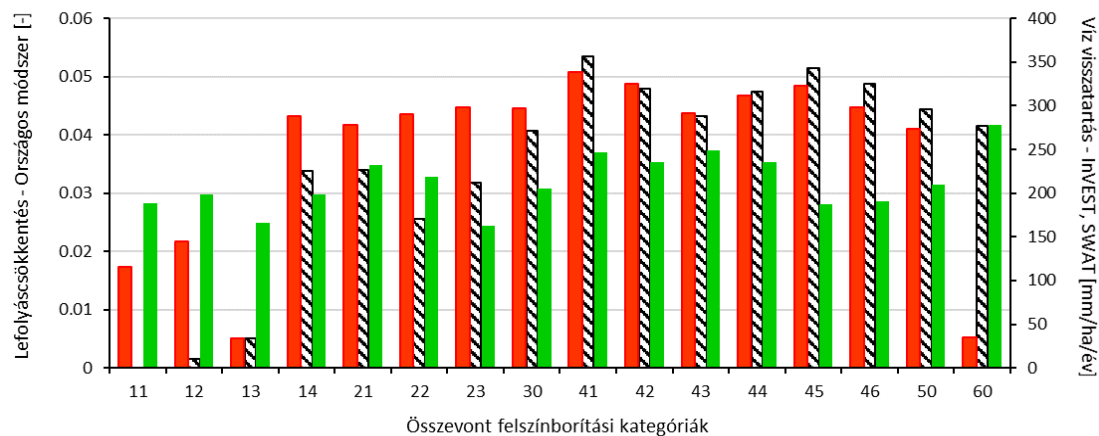
Visszatartott TP [kg/ha/év]

Fő eredmények felszínborításonként

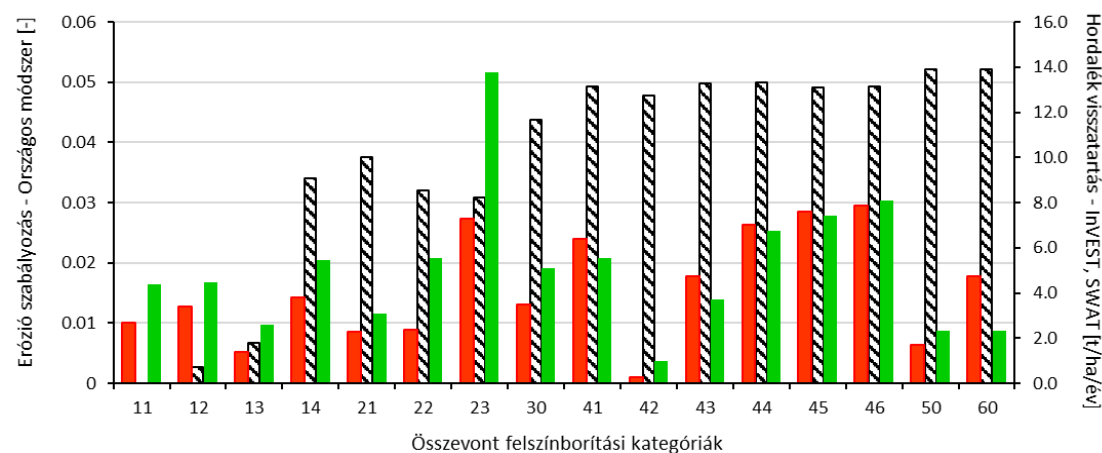
Lefolyás szabályozás ÖSz

Országos (Martha) InVEST SWAT

Erózió szabályozás ÖSz

Országos (Martha) InVEST SWAT

Diffúz tápanyag szabályozás - foszfor

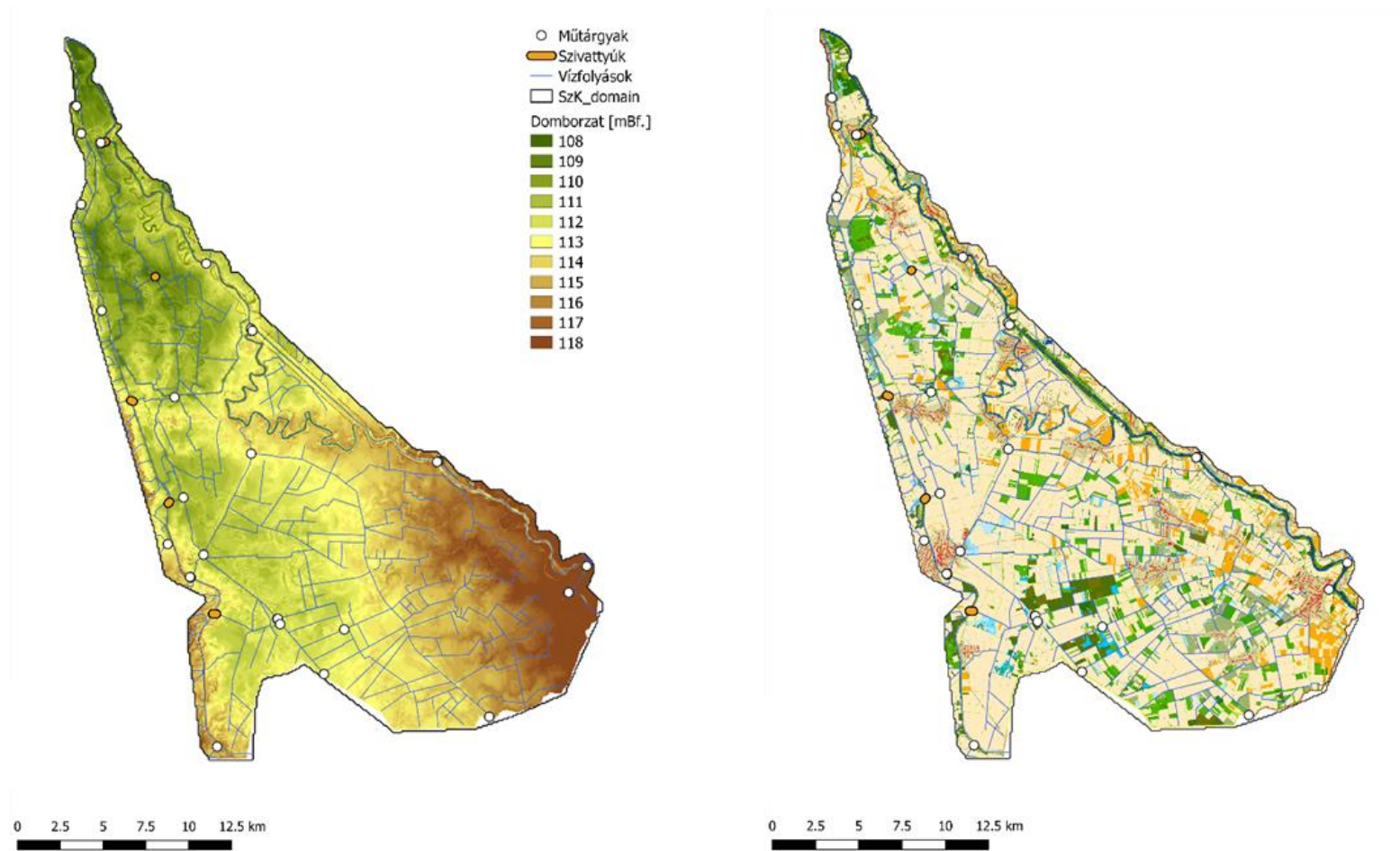
Országos (Martha) InVEST [kg/ha/év]

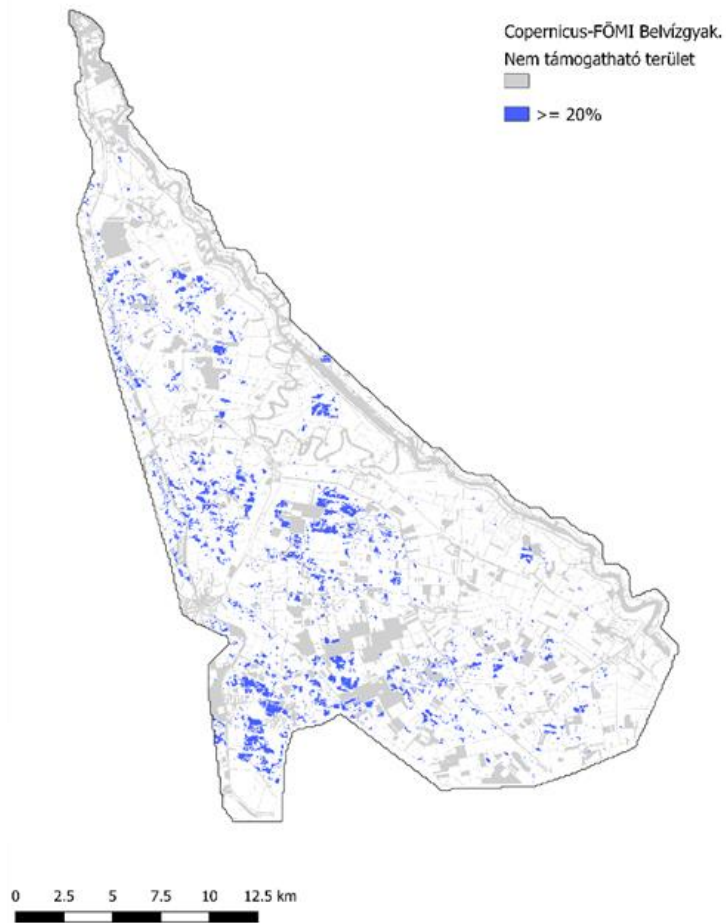
Fő megállapítások

Értékelési szempont	Országos módszertan	InVEST	SWAT
Munkaigény	-	--	-----
Adatigény	-	--	----
Beállítási lehetőségek	+	++	+++
Eredmény információtartalma	+	+++	+++
Ellenőrizhetőség	+	++	+++
Összegzés	+	+++	++

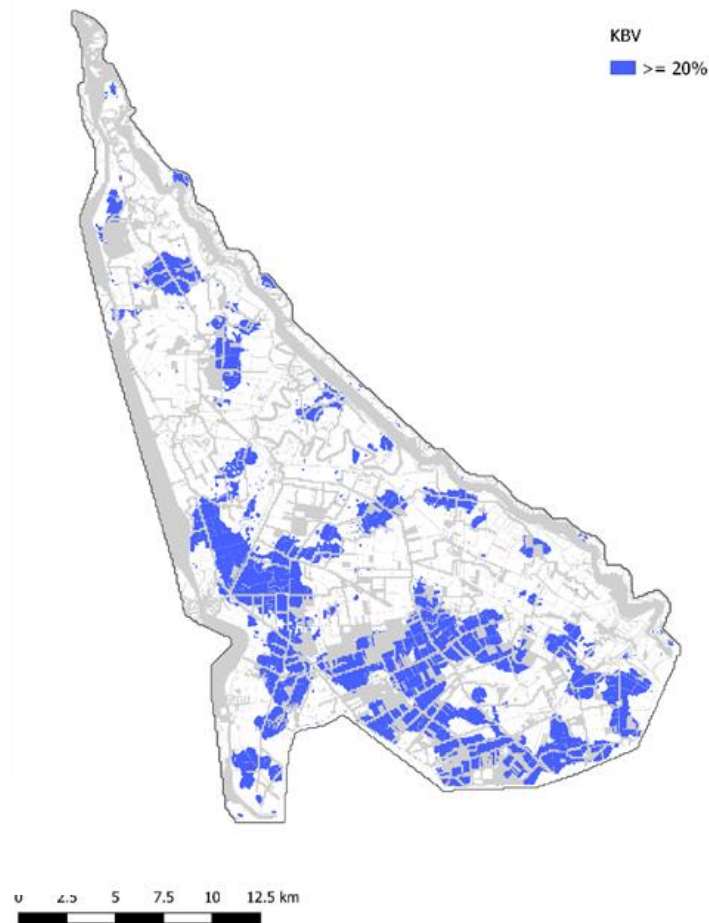
Szamos-Kraszna Köz – három módszer

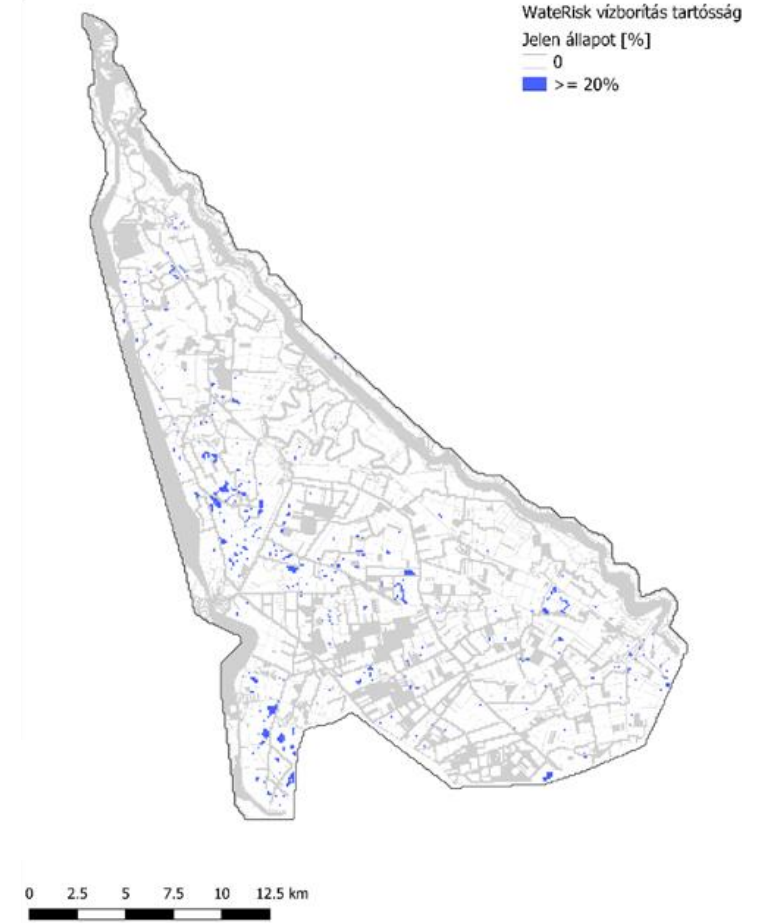
Szamos-Kraszna Köz – három módszer

Távérzékelés (Lechner TK)

Szintézis térképezés (ATK TAKI)

Hidrológiai modell (BME VKKT)

Szamos-Kraszna Köz – három módszer

Szolgáltatás	Elöntés területe [%]	Becsült térfogat [m³]
FÖMI-Lechner	5,7	1,4 - 9,4
KBV térkép	17,4	2,8 - 21,2
WR modell	1,1	1,0 - 6,7

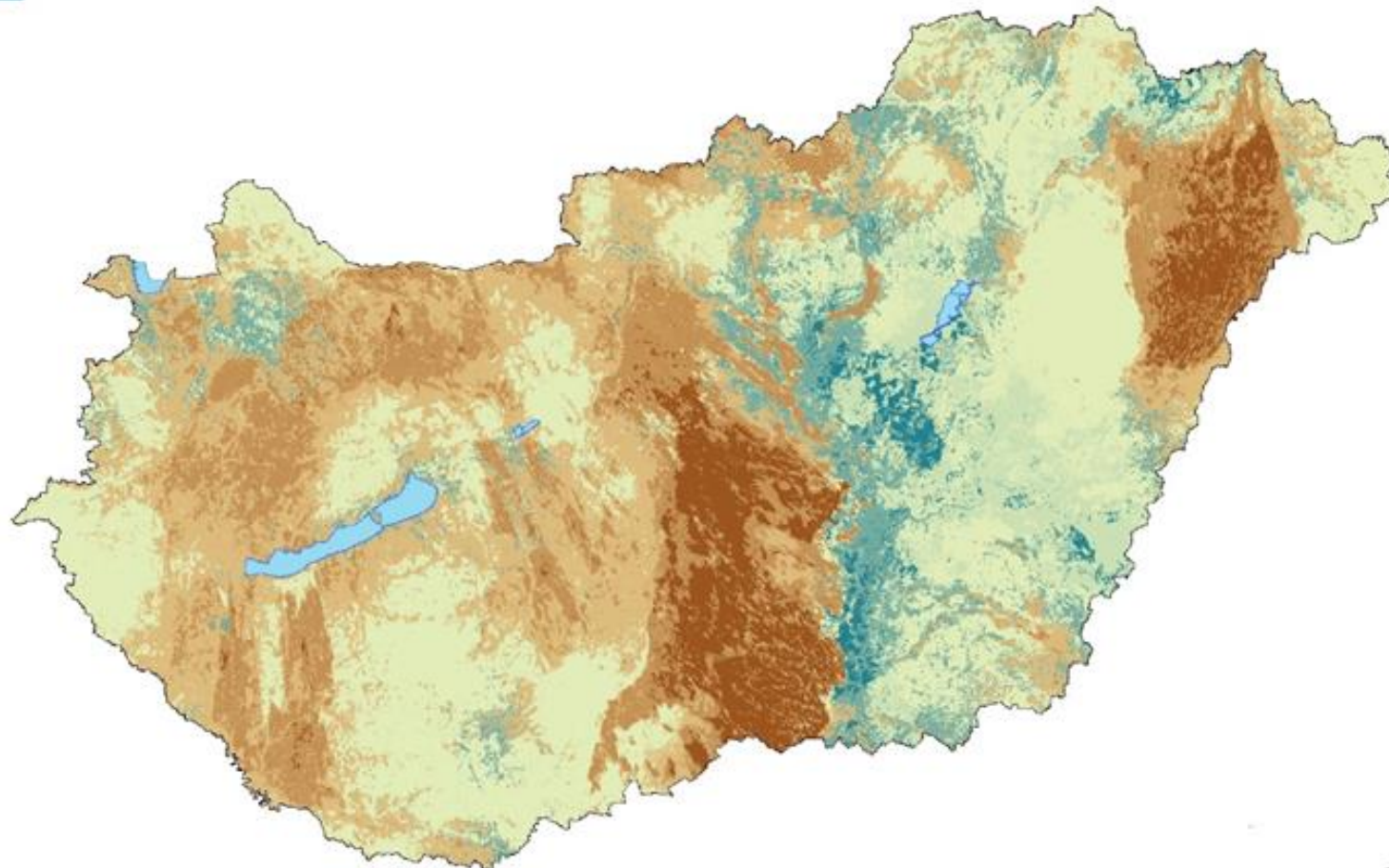
3. Országos eredmények

3.1. Dombvidéki árvízkeockázat-csökkentés

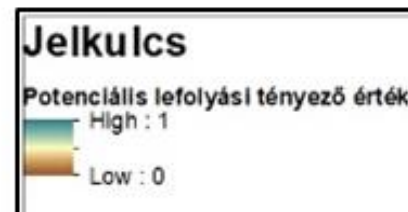
A talaj víztartóképesége (potenciális lefolyási tényező)

ÖÁ

KEHOP-4.3.0-VEKOP-15-2016-00001

$$\alpha_{\text{lefolyás}} = \alpha_{\text{veg,lefolyás}} \cdot \alpha_{\text{talaj}} \cdot \alpha_{\text{terep}}$$

ATK
Talajtan és Agrárföldrajz
Intézet

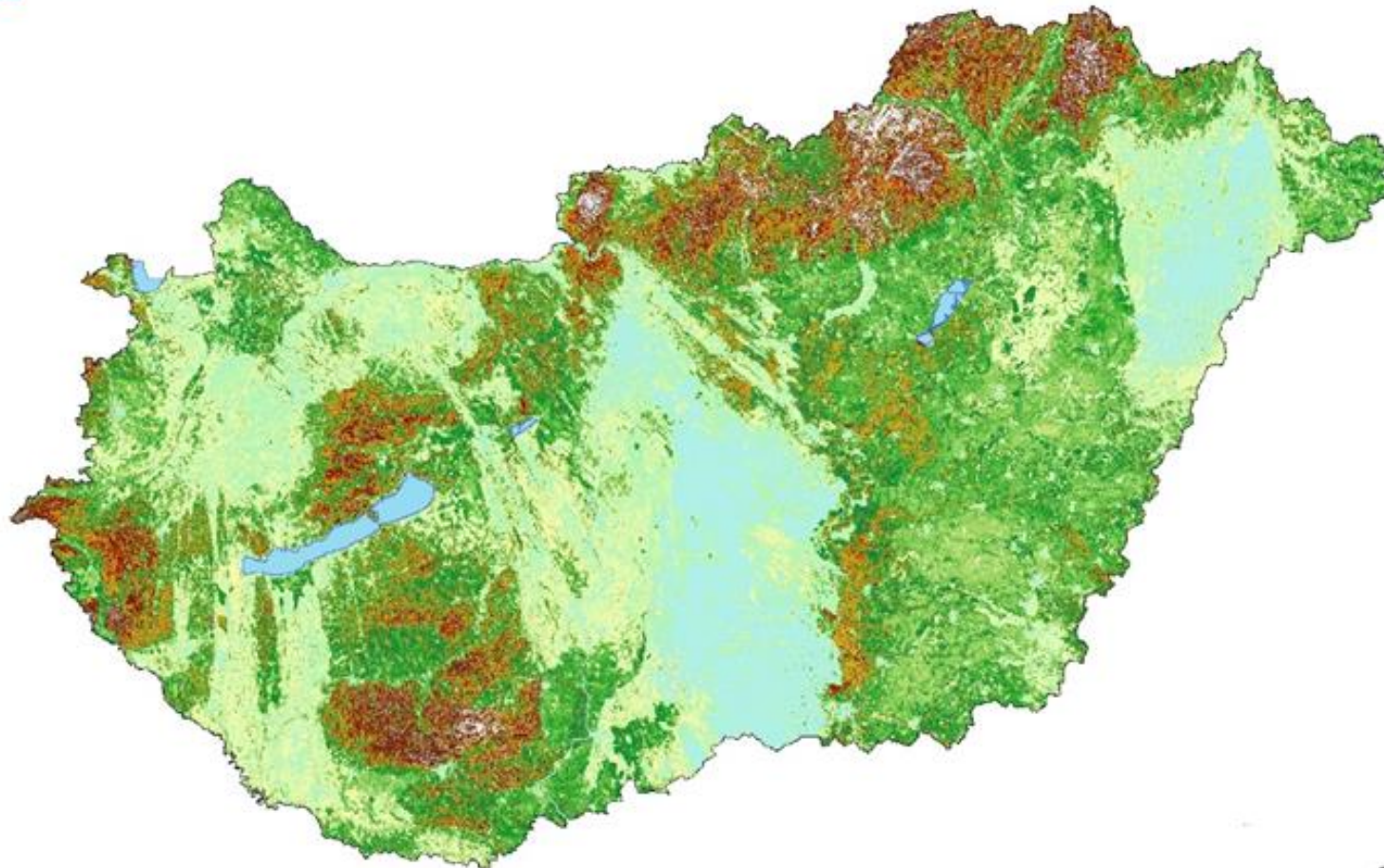

Lefolyás mérséklés ŐSz - 2. kaszkádszint

KEHOP-4.3.0-VEKOP-15-2016-00001

PotŐSz

$$\alpha_{\text{lefolyás}} = \alpha_{\text{veg,lefolyás}} \cdot \alpha_{\text{talaj}} \cdot \alpha_{\text{terep}}$$

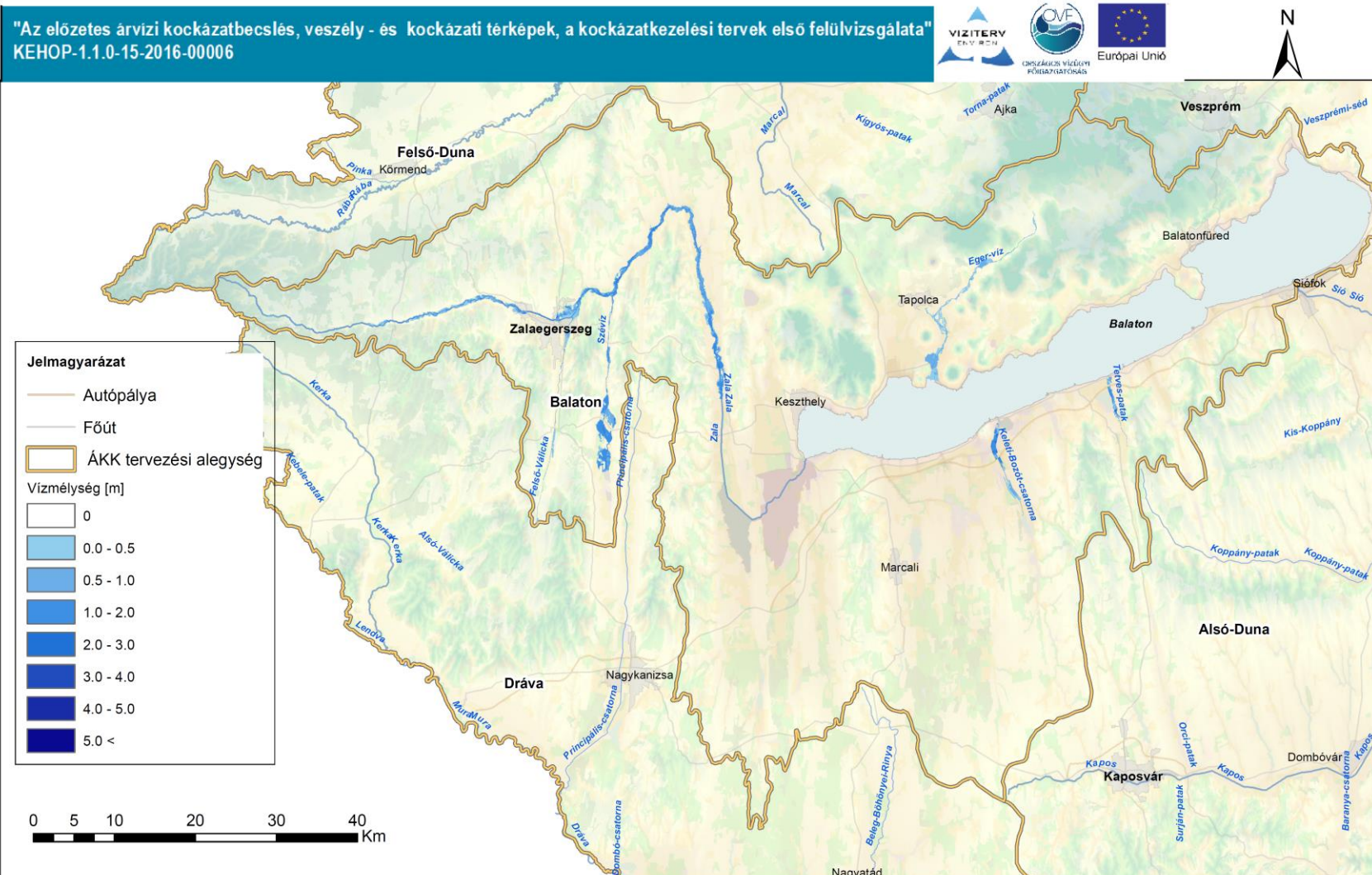

ATK
Talajtan és Agráremelési Intézet

SZÉCHENYI 2020

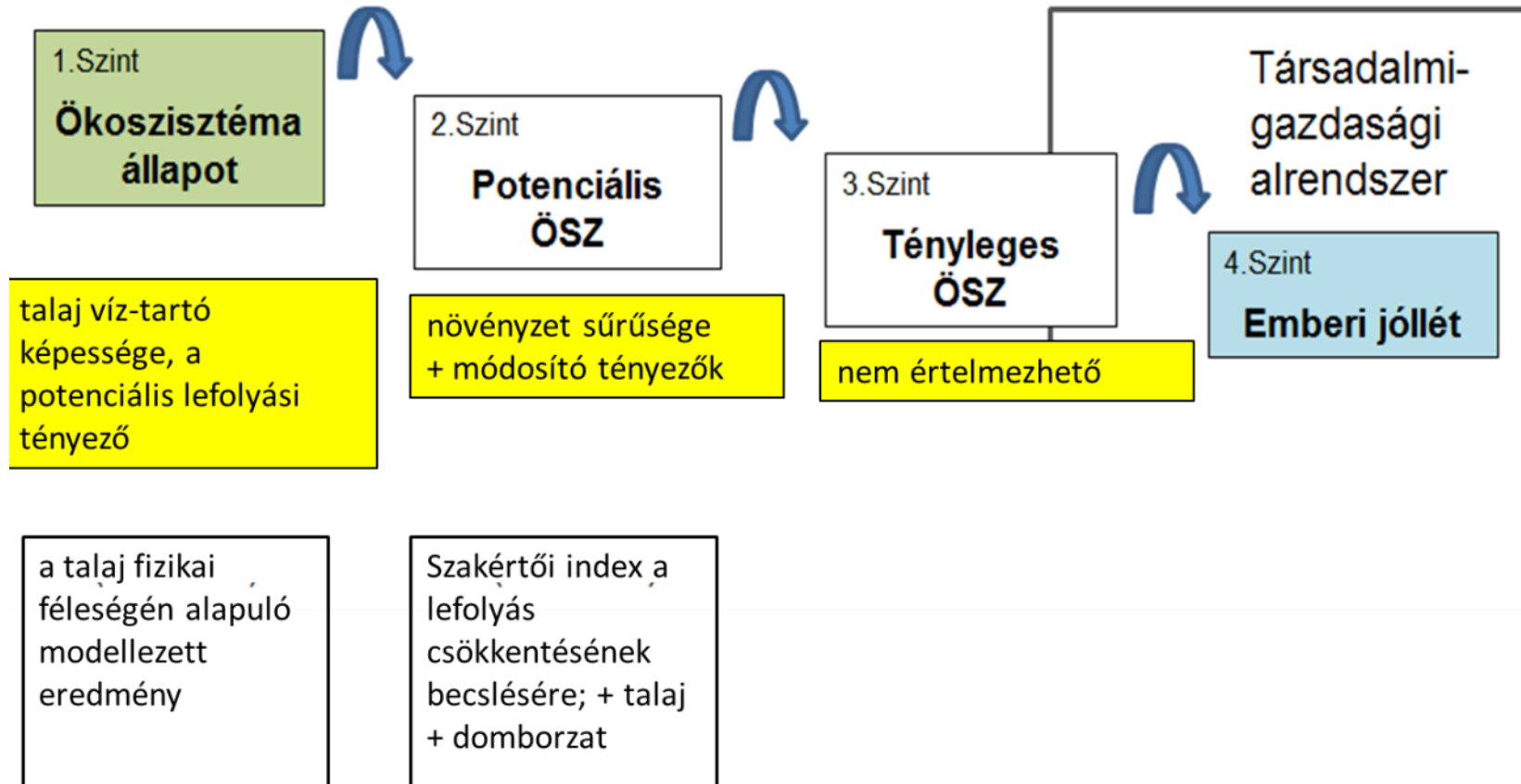
Duna Vízyűjtő Kerület

Balaton kisvízfolyásainak 1%-os elöntéstérképe

ÁKK tervezési egység: Balaton

A térkép a tervezési egységen található kisvízfolyások 1%-os valószínűséggel kialakuló vízmélységét mutatja be

Dombvidéki ÁKCs - kaszkád

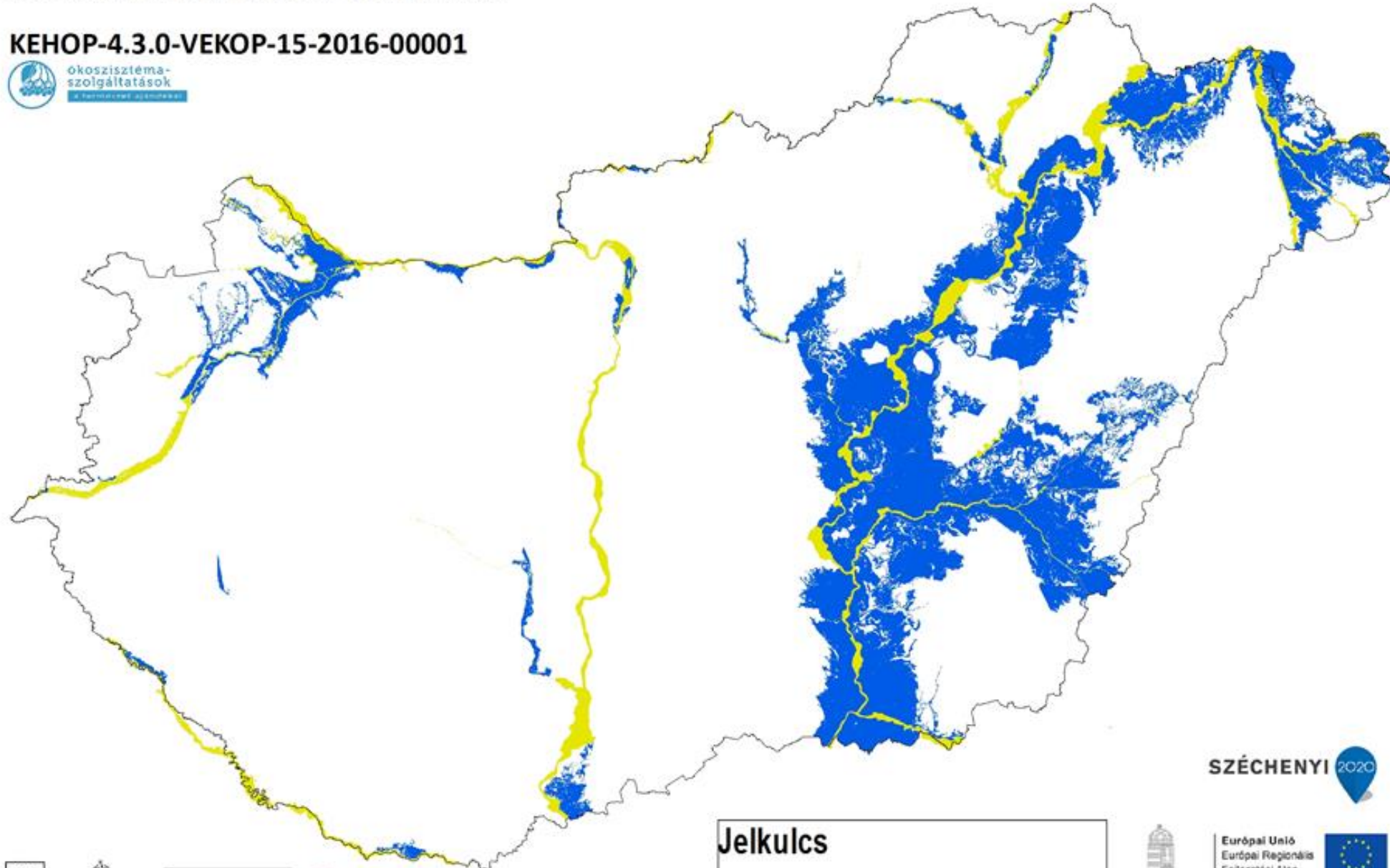

3. Országos eredmények

3.2. Síkvidéki árvíz kockázat-csökkentés

Potenciális elöntési területek

KEHOP-4.3.0-VEKOP-15-2016-00001

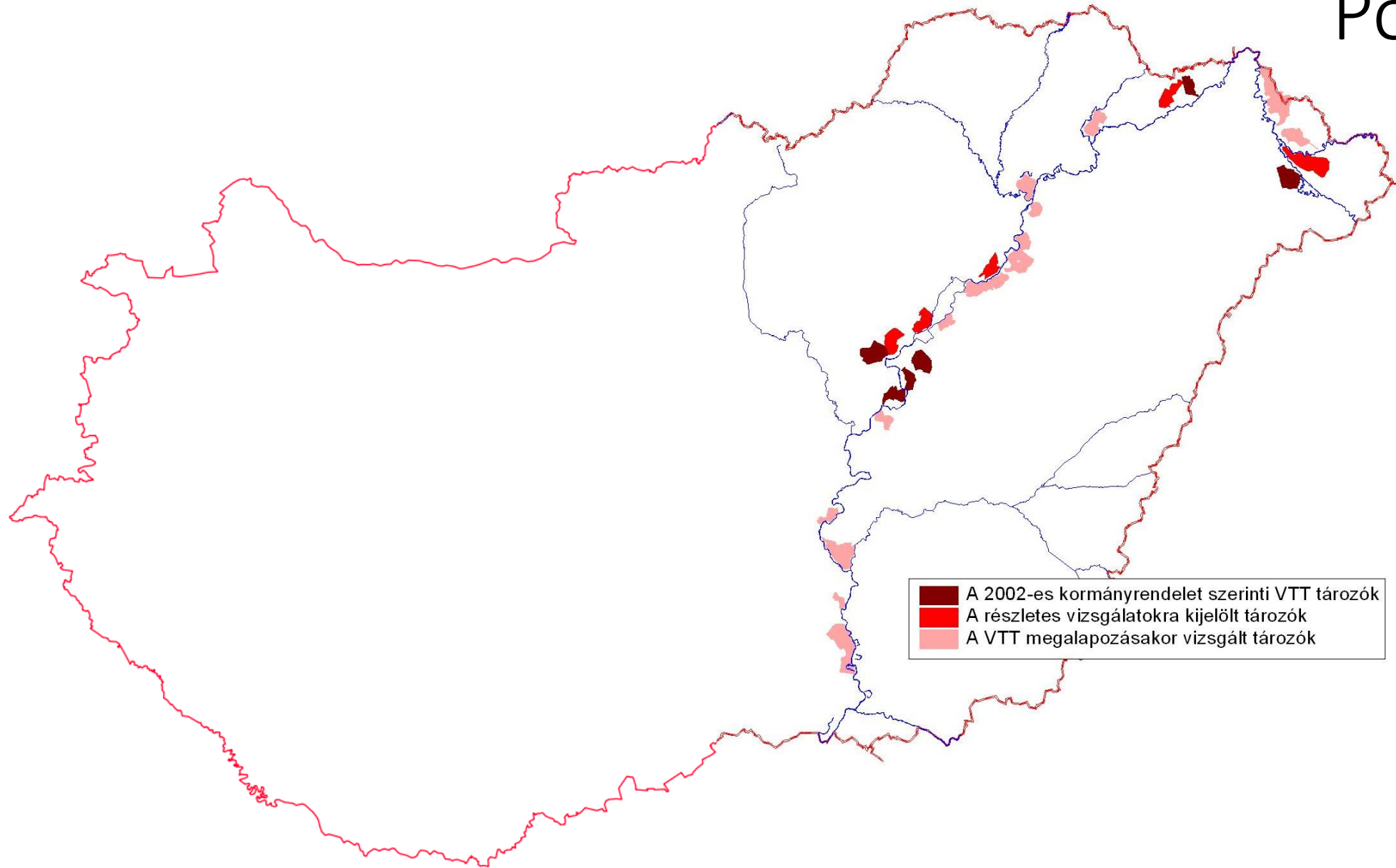

Jelkulcs

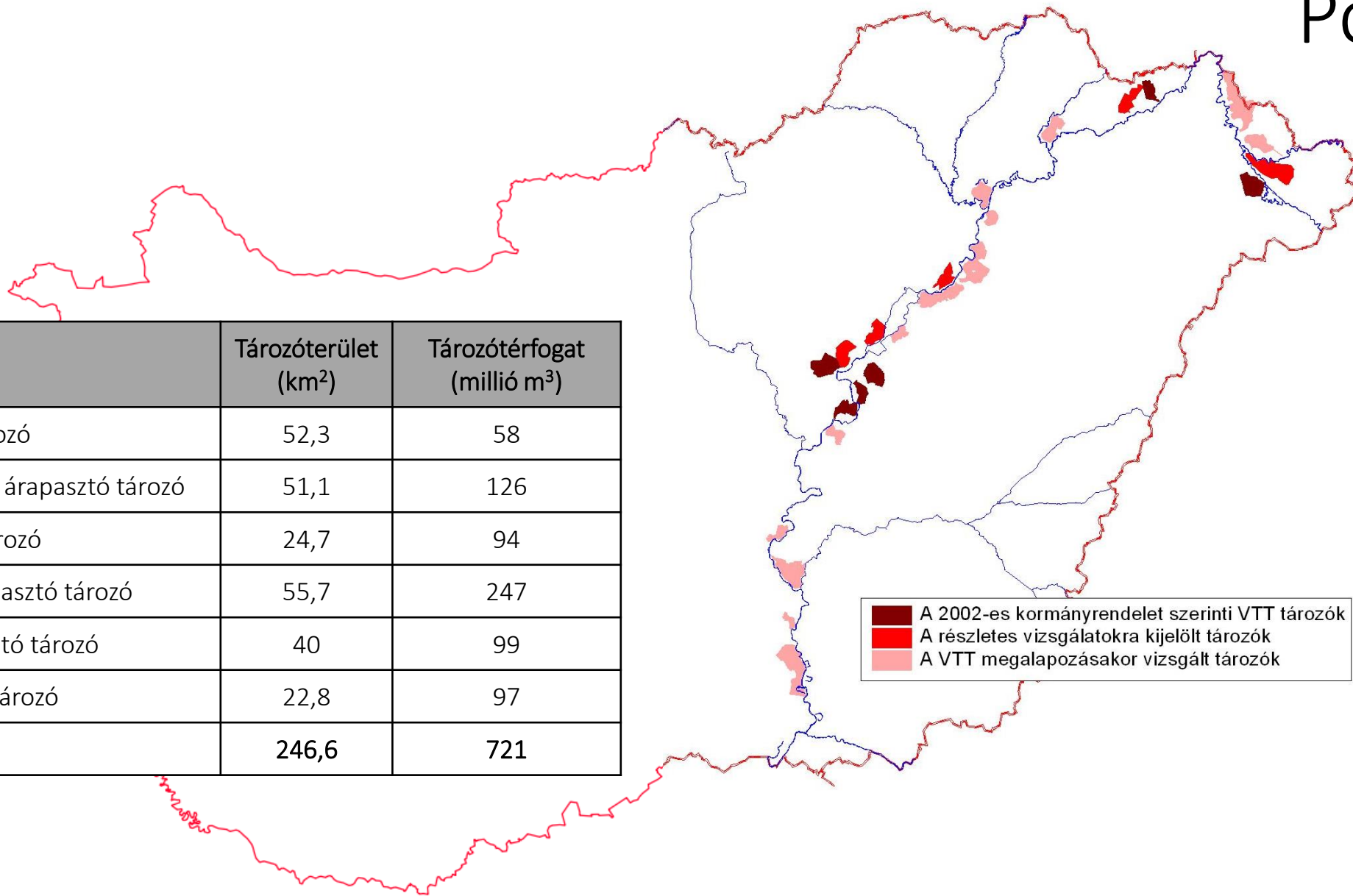
- ÁKK 100 éves gyakoriságú elöntés területe
- Nanwizi meder

ÖÁ

Tározó	Tározóterület (km ²)	Tározótérfogat (millió m ³)
Beregi árapasztó tározó	52,3	58
Szamos-Kraszna-közi árapasztó tározó	51,1	126
Cigándi árapasztó tározó	24,7	94
Hanyi-Tiszasülyi árapasztó tározó	55,7	247
Nagykunsági árapasztó tározó	40	99
Tiszaroffi árapasztó tározó	22,8	97
ÖSSZESEN	246,6	721

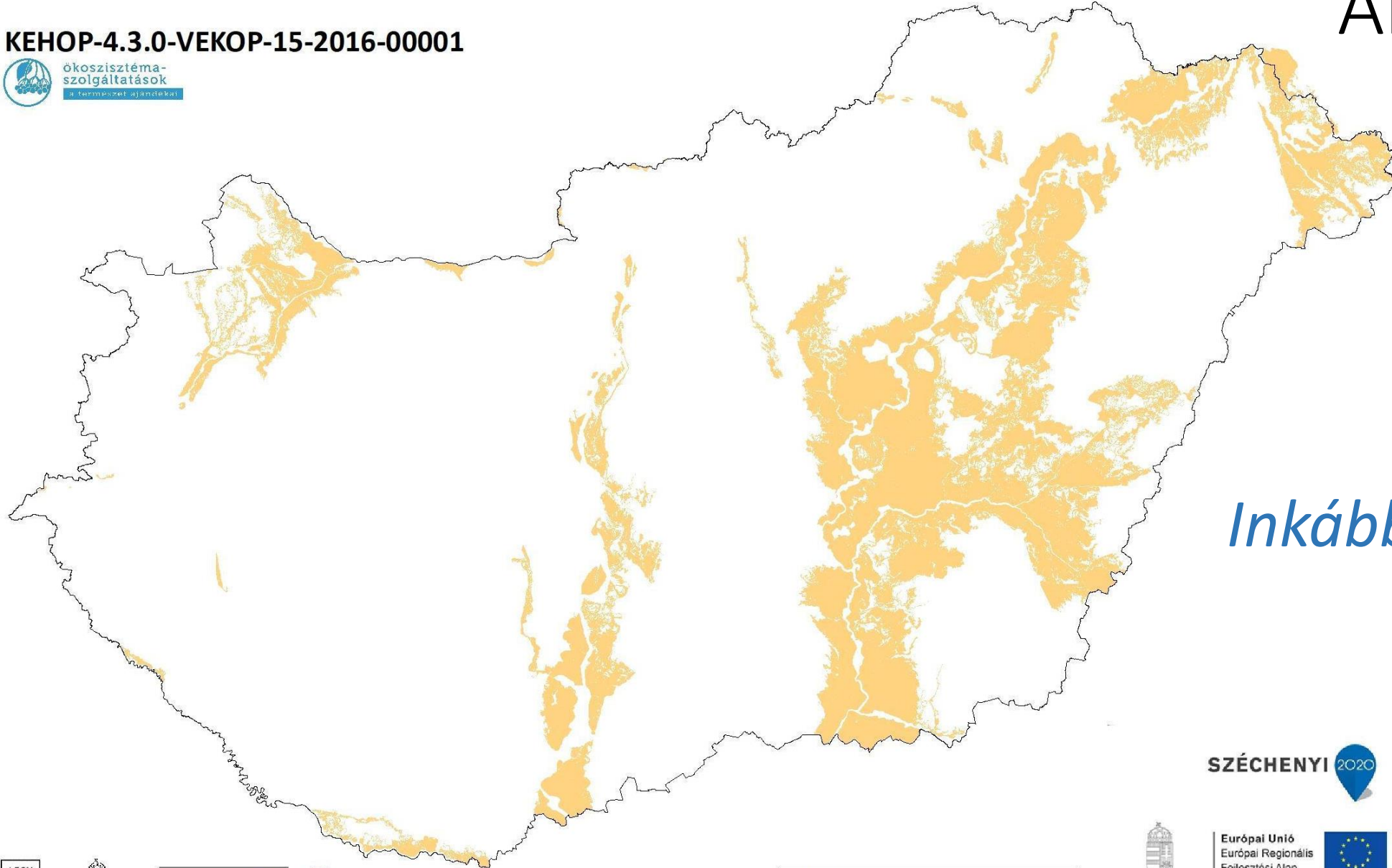
- A 2002-es kormányrendelet szerinti VTT tározók
- A részletes vizsgálatokra kijelölt tározók
- A VTT megalapozásakor vizsgált tározók

1000 éves elöntés által érintett területek

KEHOP-4.3.0-VEKOP-15-2016-00001

AktÖSz

Inkább igény.

Jelkulcs
ÁKK 1000 éves gyakoriságú elöntés területe

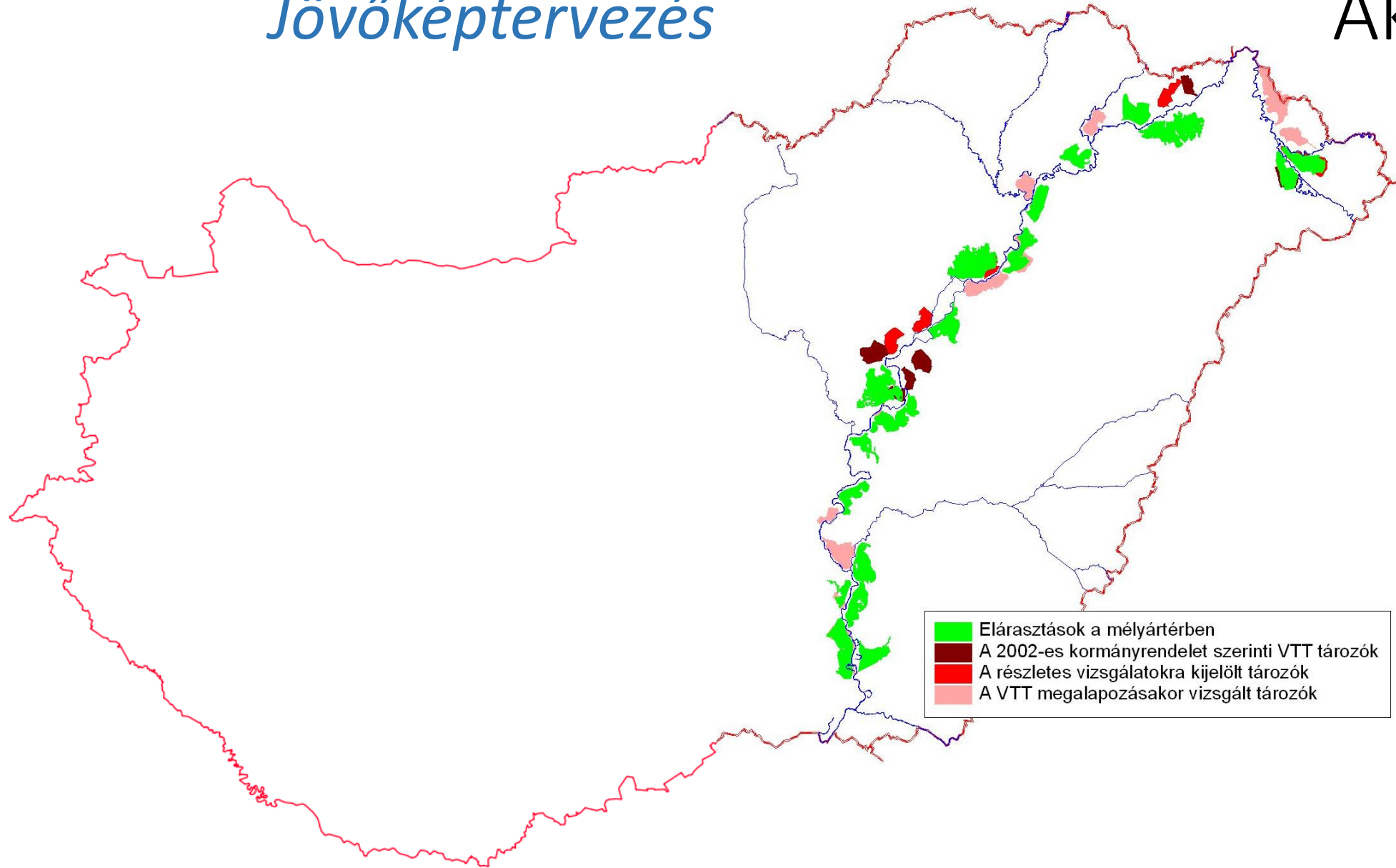

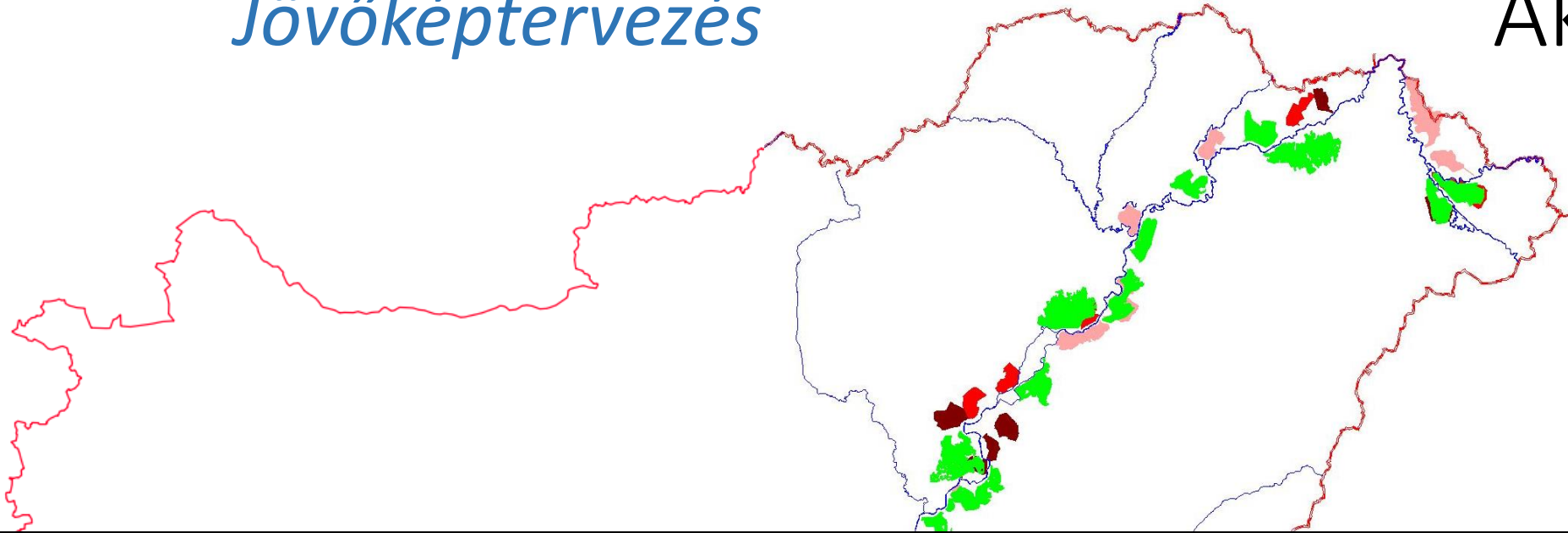
SZÉCHENYI 2020

Európai Unió
Európai Regionális
Fejlesztési Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Alternatíva	Tározó			Talaj víztartó képesség - amennyi a tározóban van		
	térfogat	felület	átlag mélység	tárolt térfogat	rendelkezésre álló felület	Felszín alatti/felszíni tározás aránya
	[mió m ³]	[km ²]	[m]	[mió m ³]	[km ²]	[%]
VTT tározók	721	247	2.96	49	247	7
Mélyártér	2500	1474	1.70	295	1474	12

3. Országos eredmények

3.3. Felszíni degradáció elleni védelem

USLE egyenlet

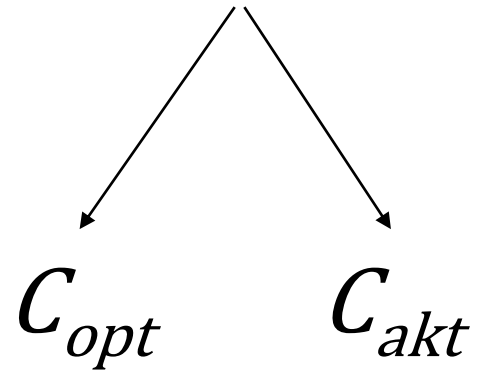
$$A = R \cdot K \cdot L \cdot S \cdot C \cdot P$$

<http://dx.doi.org/10.5772/intechopen.70094>

USLE egyenlet

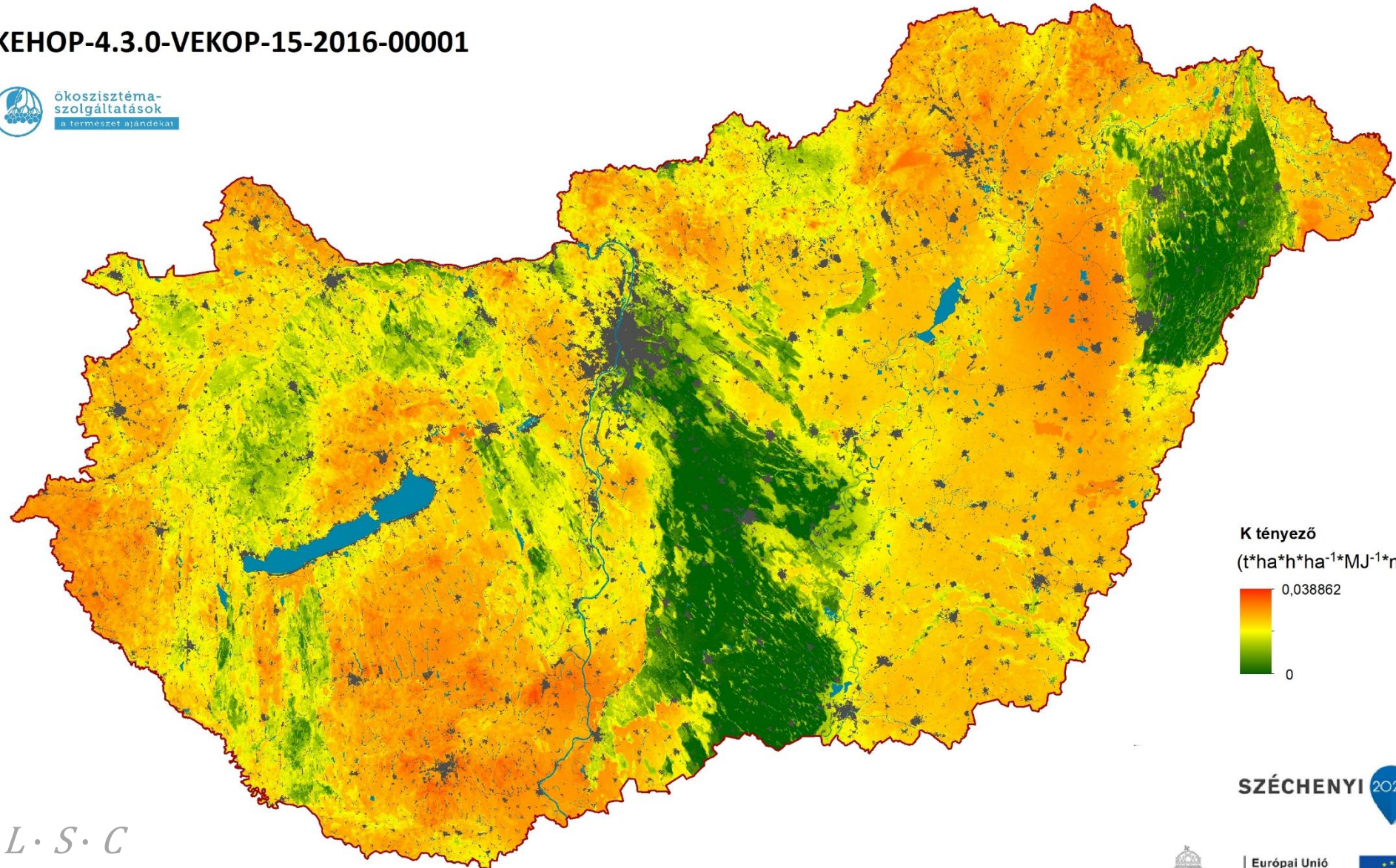
$$A = R \cdot K \cdot L \cdot S \cdot C$$

<http://dx.doi.org/10.5772/intechopen.70094>

Az USLE modell K tényezője

KEHOP-4.3.0-VEKOP-15-2016-00001

K tényező
(t*ha*h*ha⁻¹*MJ⁻¹*mm⁻¹)

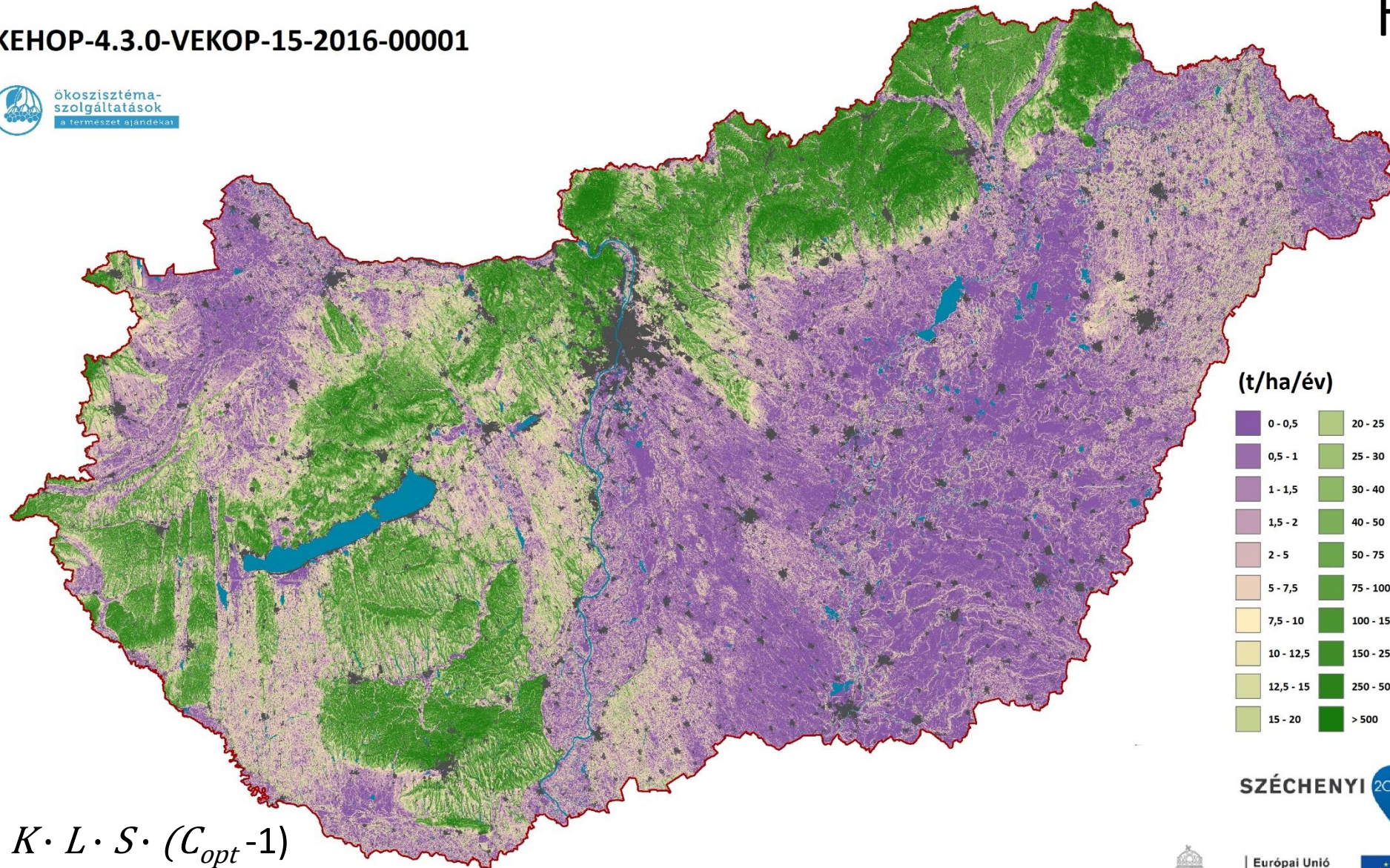
0,038862
0

$$A = R \cdot K \cdot L \cdot S \cdot C$$

Ökoszisztémák erózióval szembeni becsült talaj visszatartása

KEHOP-4.3.0-VEKOP-15-2016-00001

PotÖSz

(t/ha/év)

0 - 0,5	20 - 25
0,5 - 1	25 - 30
1 - 1,5	30 - 40
1,5 - 2	40 - 50
2 - 5	50 - 75
5 - 7,5	75 - 100
7,5 - 10	100 - 150
10 - 12,5	150 - 250
12,5 - 15	250 - 500
15 - 20	> 500

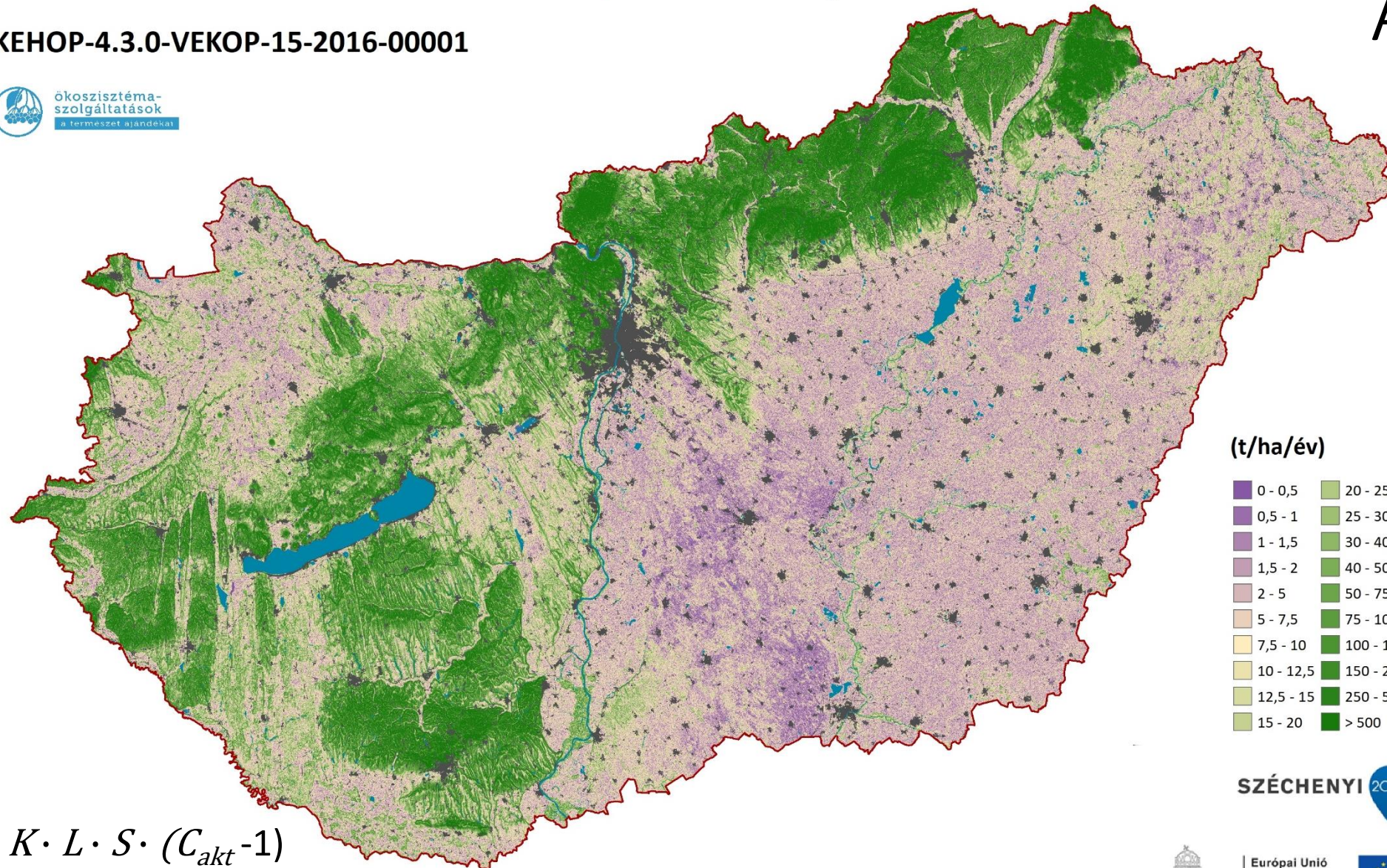
$$dA_{pot} = R \cdot K \cdot L \cdot S \cdot (C_{opt} - 1)$$

SZÉCHENYI 2020

Ökoszisztémák erózióval szembeni, becsült talajvisszatartása

KEHOP-4.3.0-VEKOP-15-2016-00001

AktÖSz

(t/ha/év)

0 - 0,5	20 - 25
0,5 - 1	25 - 30
1 - 1,5	30 - 40
1,5 - 2	40 - 50
2 - 5	50 - 75
5 - 7,5	75 - 100
7,5 - 10	100 - 150
10 - 12,5	150 - 250
12,5 - 15	250 - 500
15 - 20	> 500

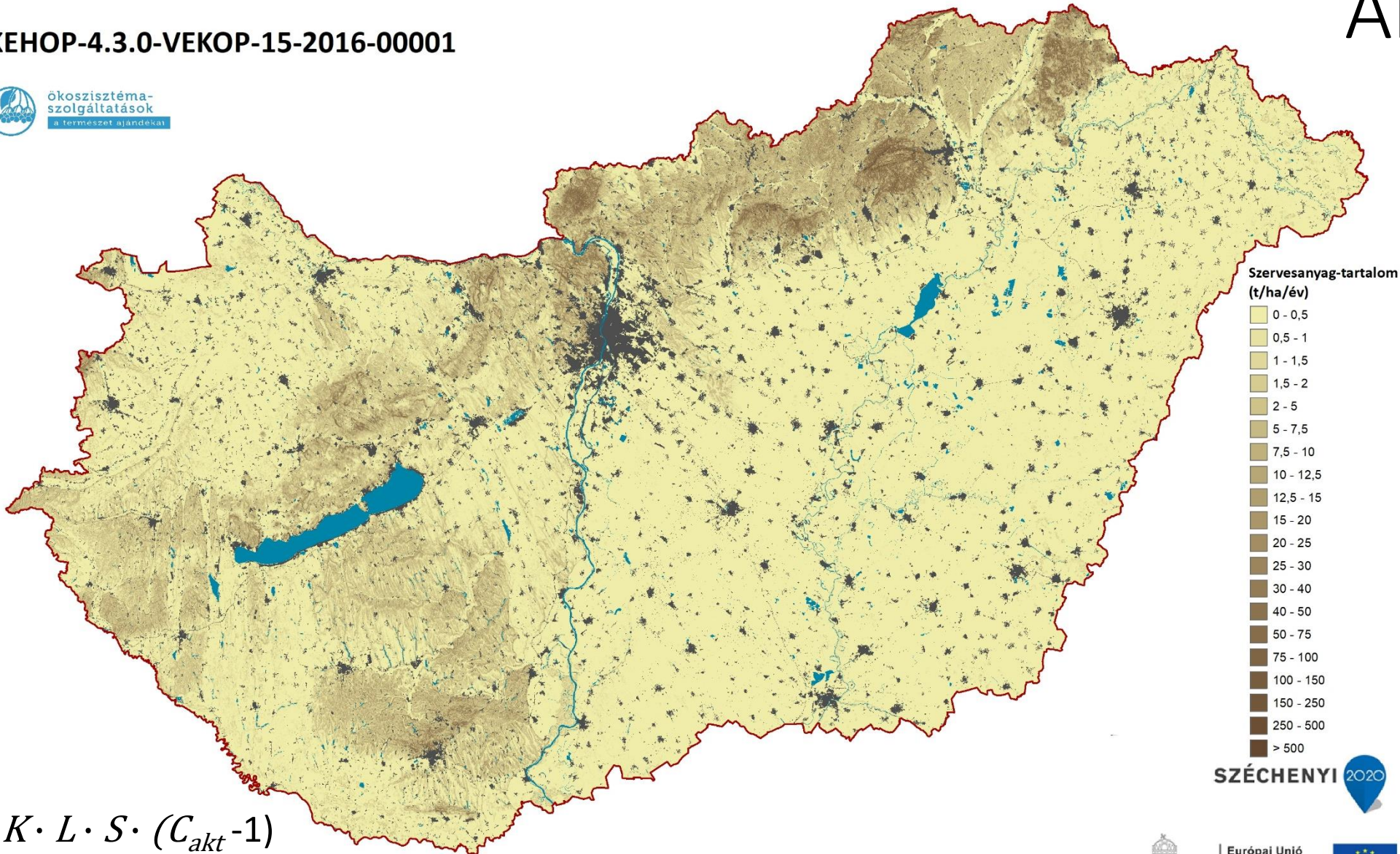
$$dA_{akt} = R \cdot K \cdot L \cdot S \cdot (C_{akt} - 1)$$

A C és P tényező nélküli, valamint a P tényező nélküli USLE modell eredményének különbsége

Növényzet szervesanyag-tartalom visszatartása

KEHOP-4.3.0-VEKOP-15-2016-00001

AktÖSz

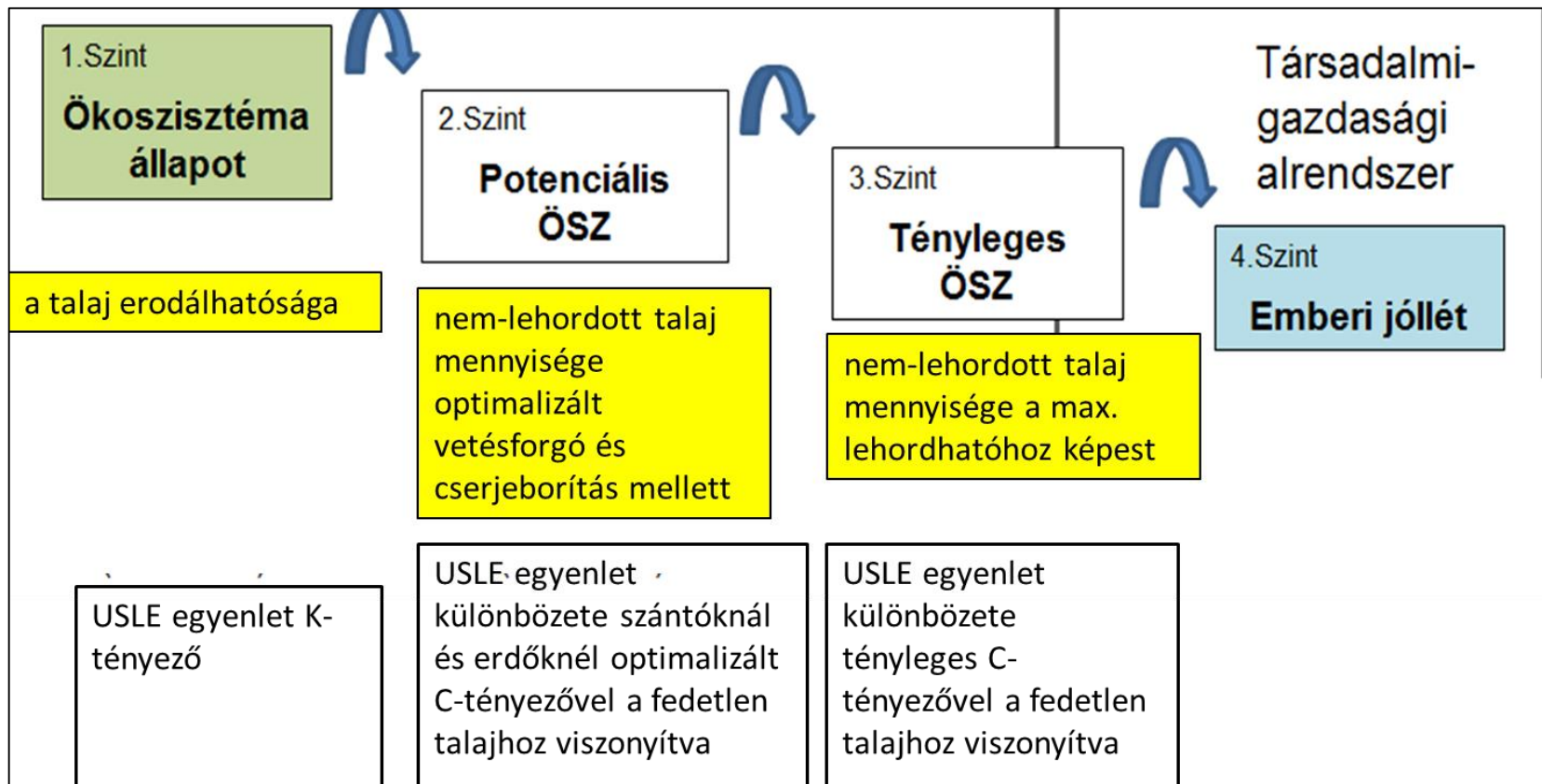
Szervesanyag-tartalom (t/ha/év)

- 0 - 0,5
- 0,5 - 1
- 1 - 1,5
- 1,5 - 2
- 2 - 5
- 5 - 7,5
- 7,5 - 10
- 10 - 12,5
- 12,5 - 15
- 15 - 20
- 20 - 25
- 25 - 30
- 30 - 40
- 40 - 50
- 50 - 75
- 75 - 100
- 100 - 150
- 150 - 250
- 250 - 500
- > 500

SZÉCHENYI 2020

$$dA_{akt} = R \cdot K \cdot L \cdot S \cdot (C_{akt} - 1)$$

Felszíni degradáció - kaszkád

3. Országos eredmények

3.4. Szűrés – Diffúz tápanyagterhelések szabályozása

Víztestek biológiai állapota (5 élőlénycsoport minősítéseinek mediánja alapján - kerekítéssel)

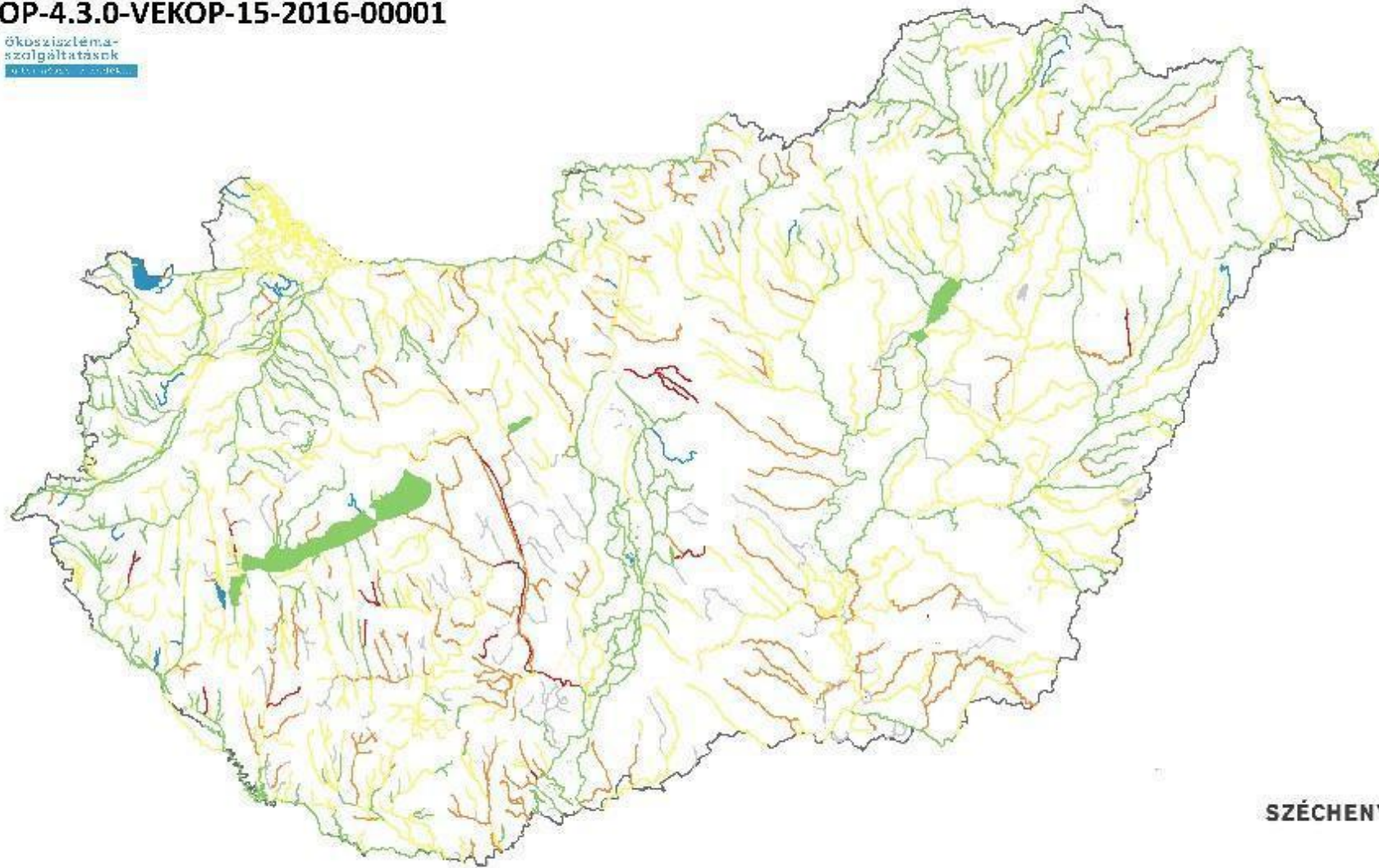
ÖÁ

KEHOP-4.3.0-VEKOP-15-2016-00001

Ökoszisztéma-
szolgáltatások

2016-2020

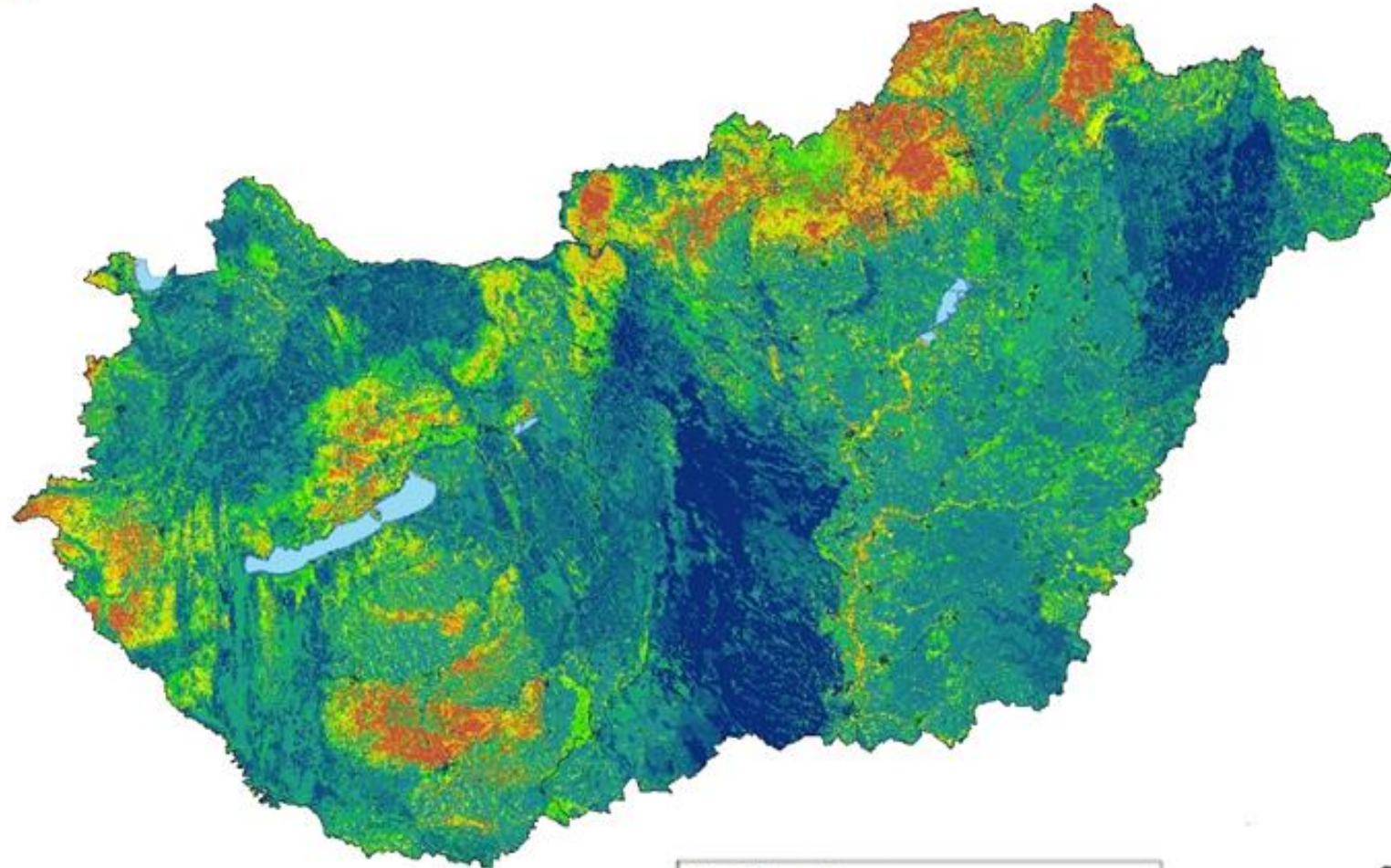

Az ökoszisztémák potenciális szűrőkapacitása

KEHOP-4.3.0-VEKOP-15-2016-00001

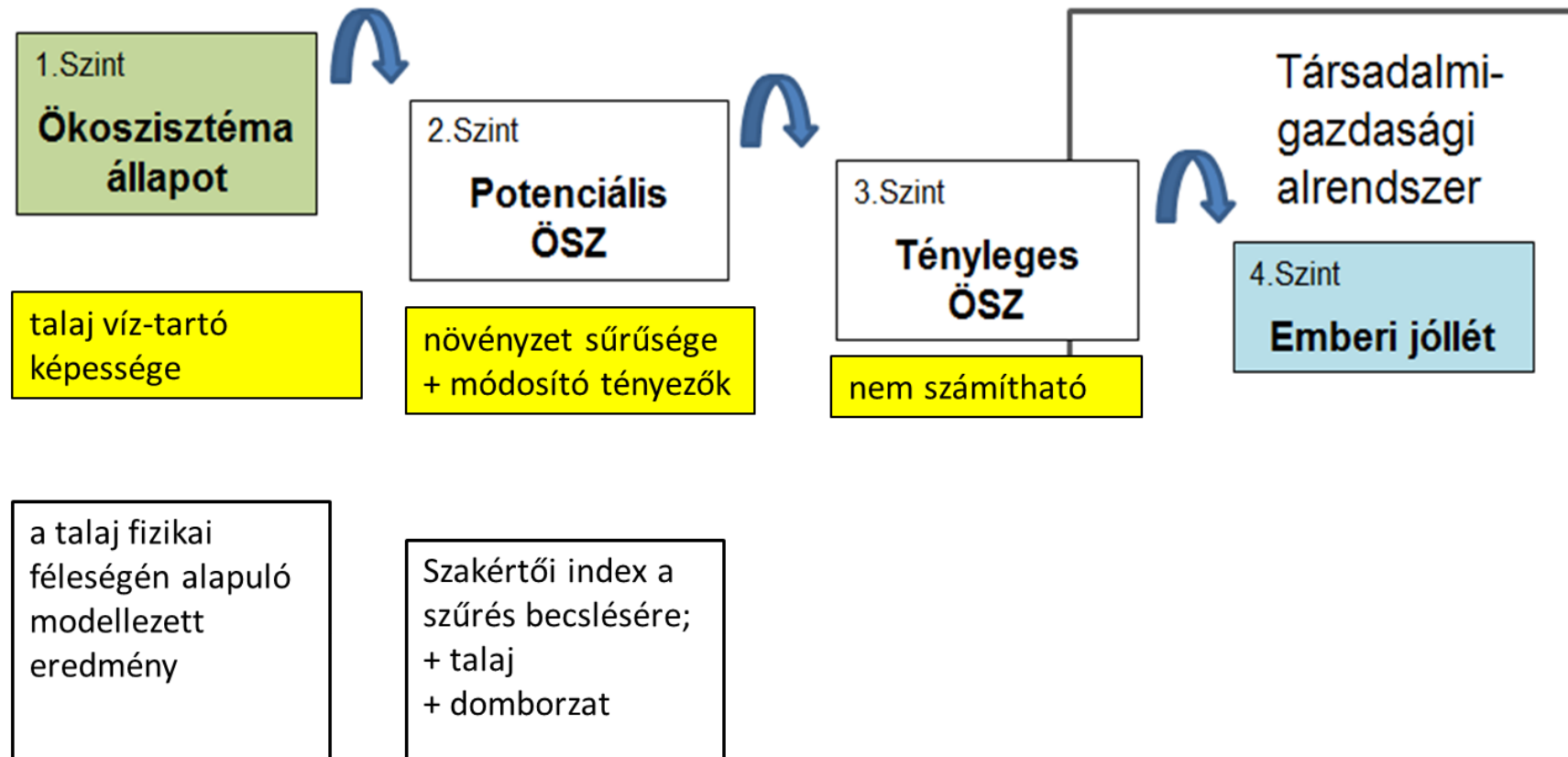
PotÖSz

$$\alpha_{szürés} = \alpha_{veg,szürés} \cdot \alpha_{talaj} \cdot \alpha_{terep}$$

Szűrés - kaszkád

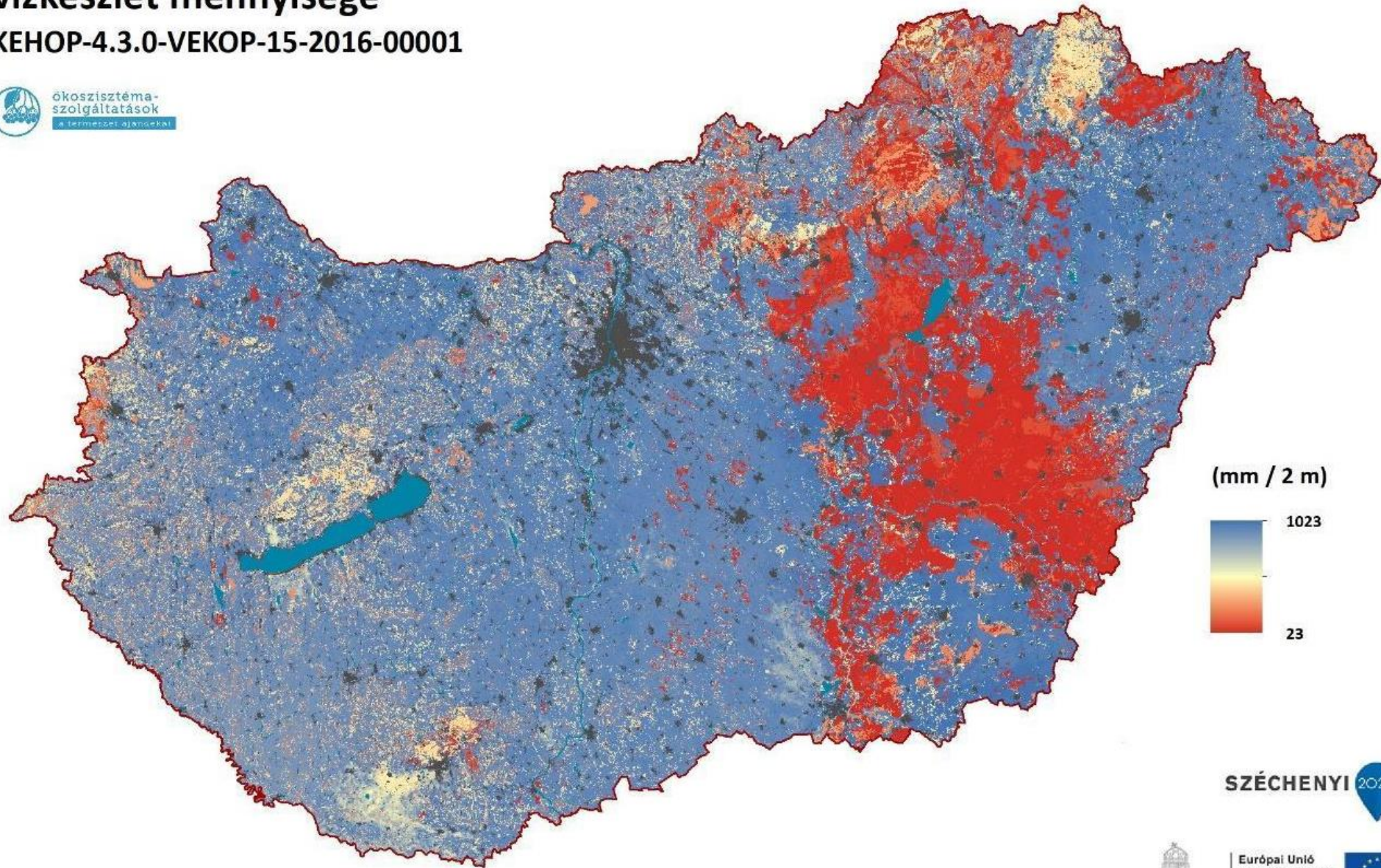

3. Országos eredmények

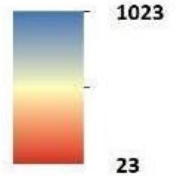
3.5. Aszálymérés

A talaj felső 2 m-es rétegében potenciálisan tárolható vízkészlet mennyisége

KEHOP-4.3.0-VEKOP-15-2016-00001

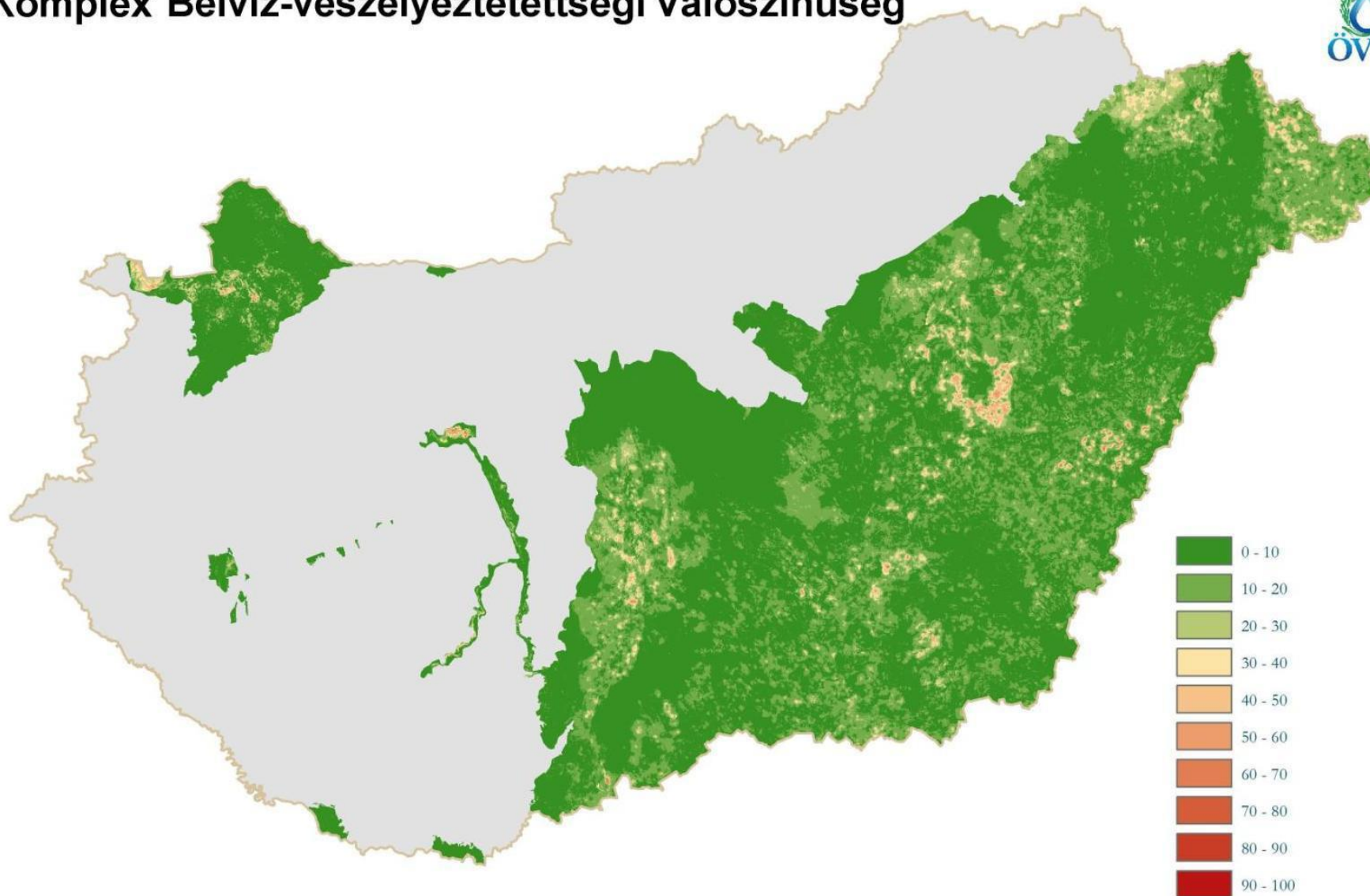

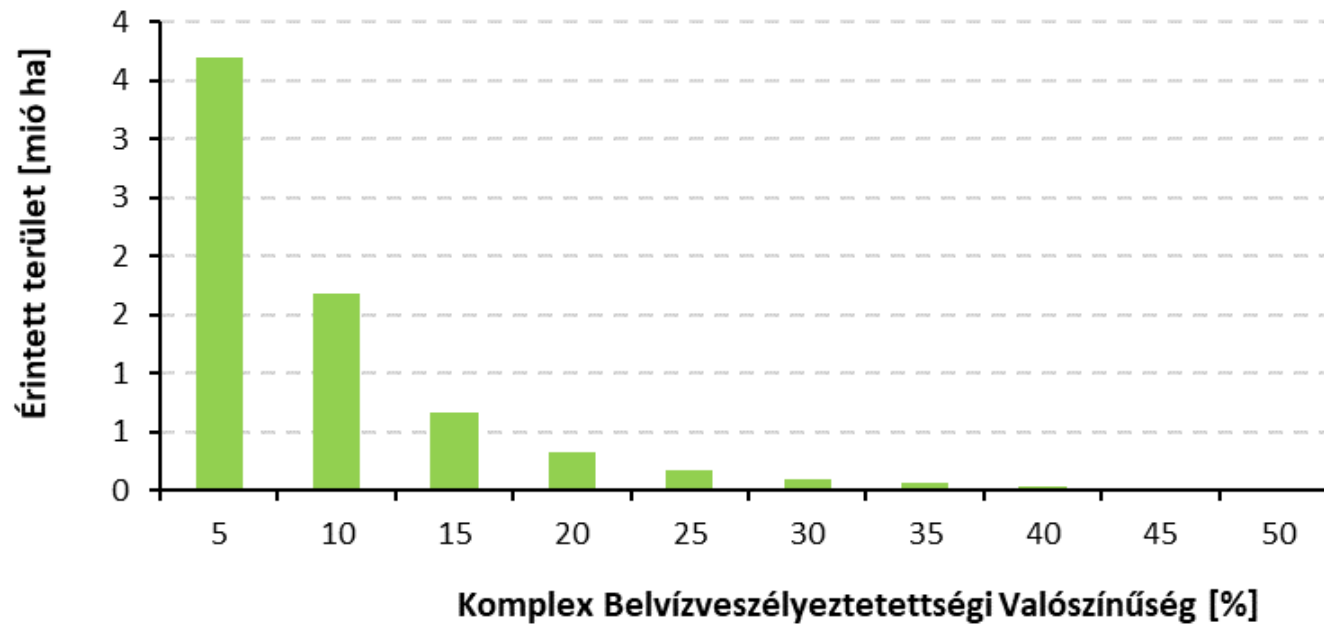
(mm / 2 m)

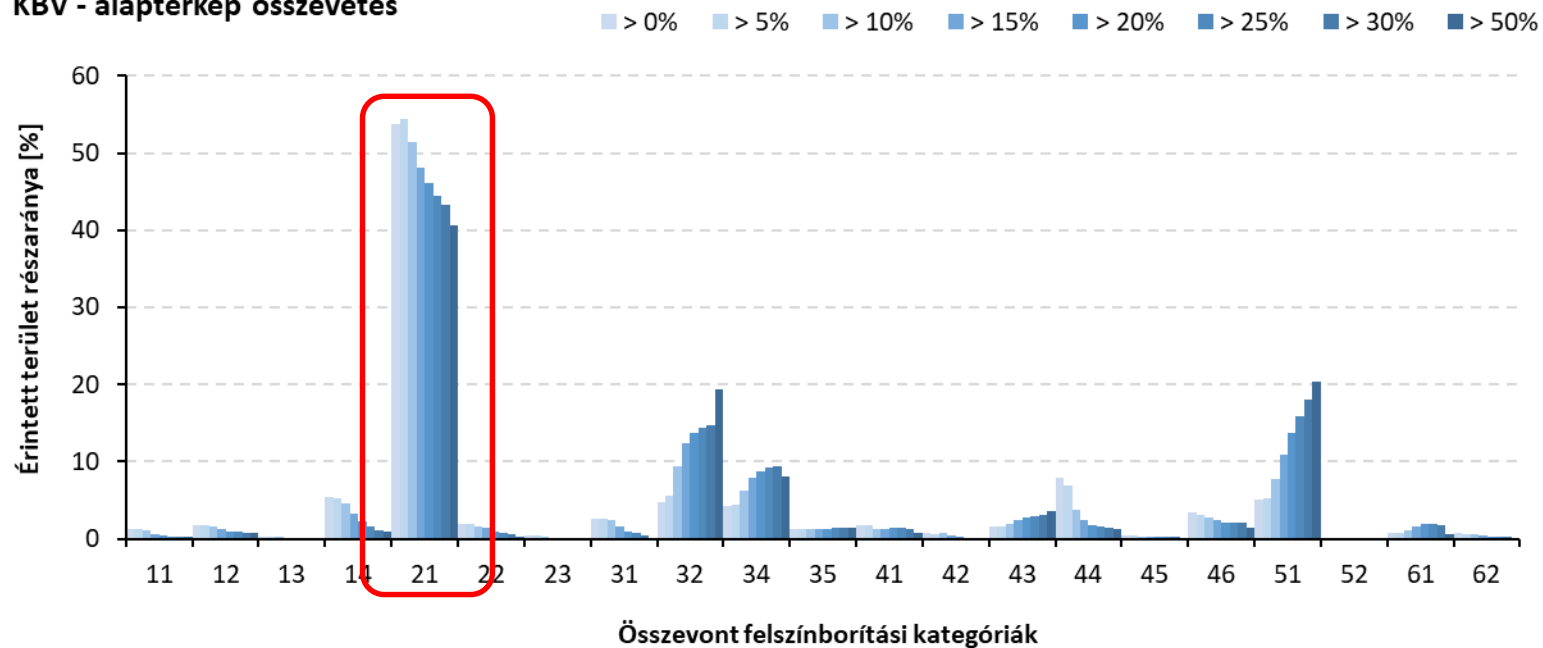
SZÉCHENYI 2020

Komplex Belvíz-veszélyeztetettségi Valószínűség

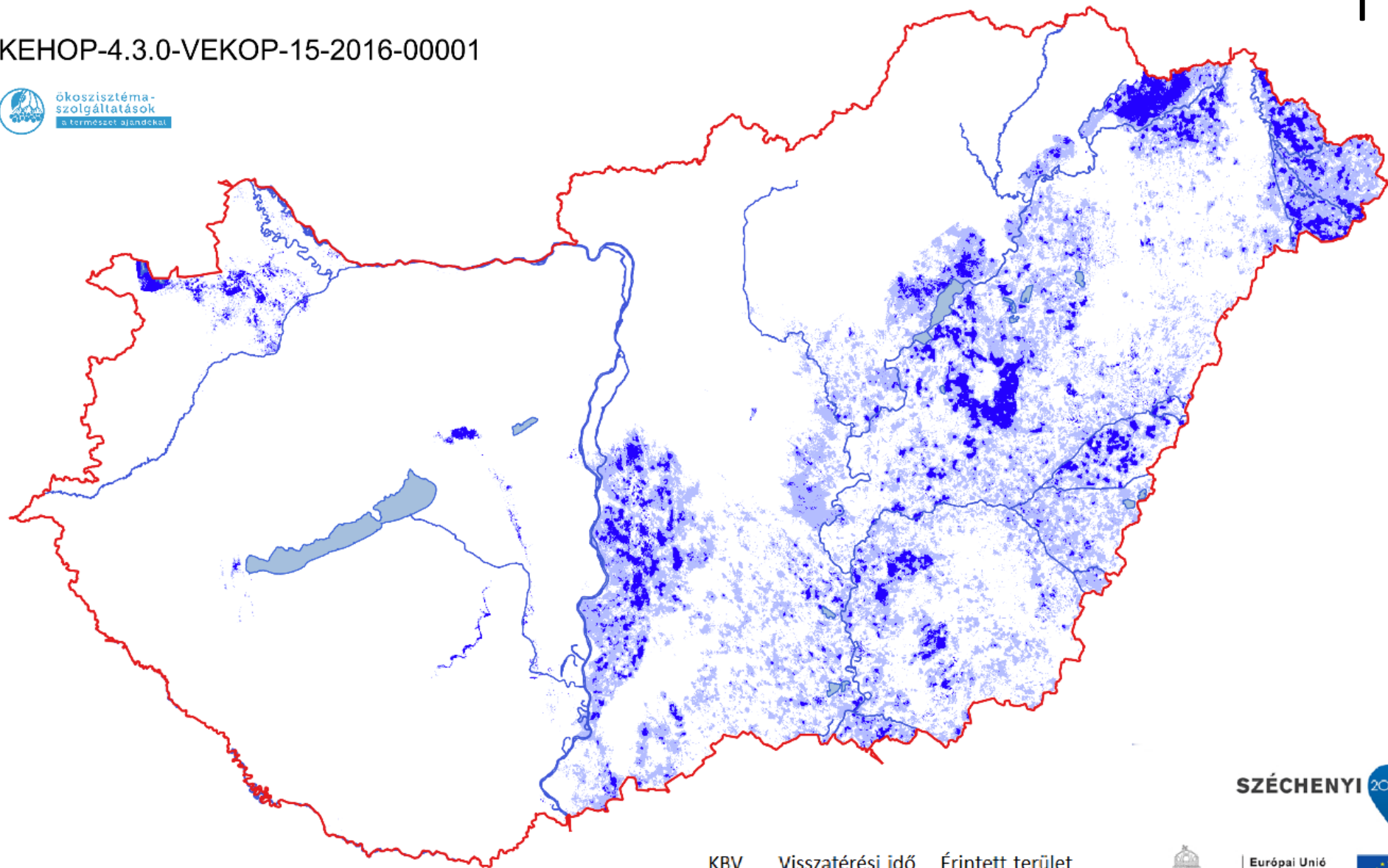
KBV - alaptérkép összevetés

Aszálymérséklés ŐSZ - potenciális belvizektározás (2. kaszkádszint)

PotÖSz

KEHOP-4.3.0-VEKOP-15-2016-00001

KBV	Visszatérési idő	Érintett terület
> 10%	< 10 év	1.364.240 ha
> 20%	< 5 év	321.242 ha

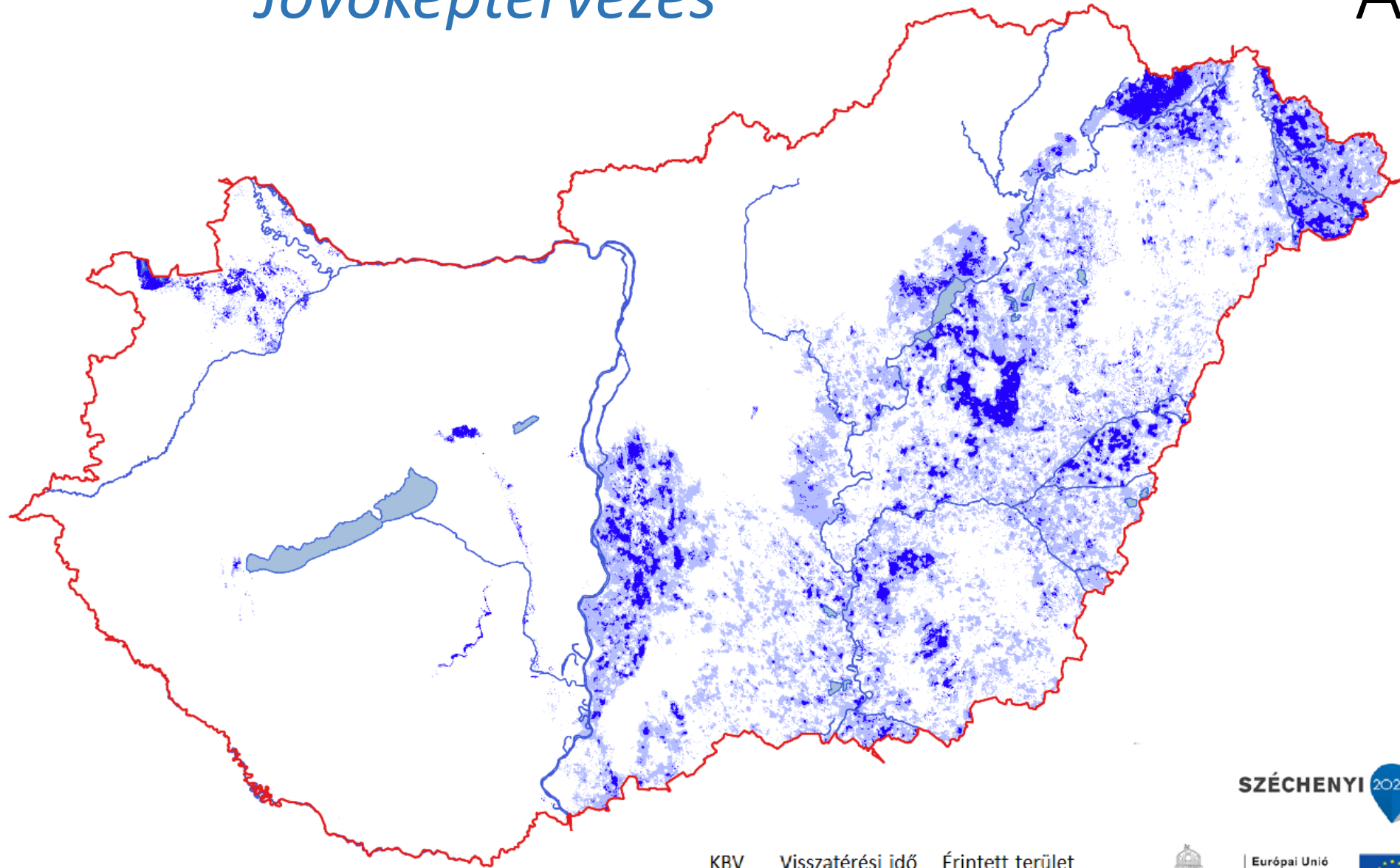
SZÉCHENYI 2020

Európai Unió
Európai Regionális
Fejlesztési Alap

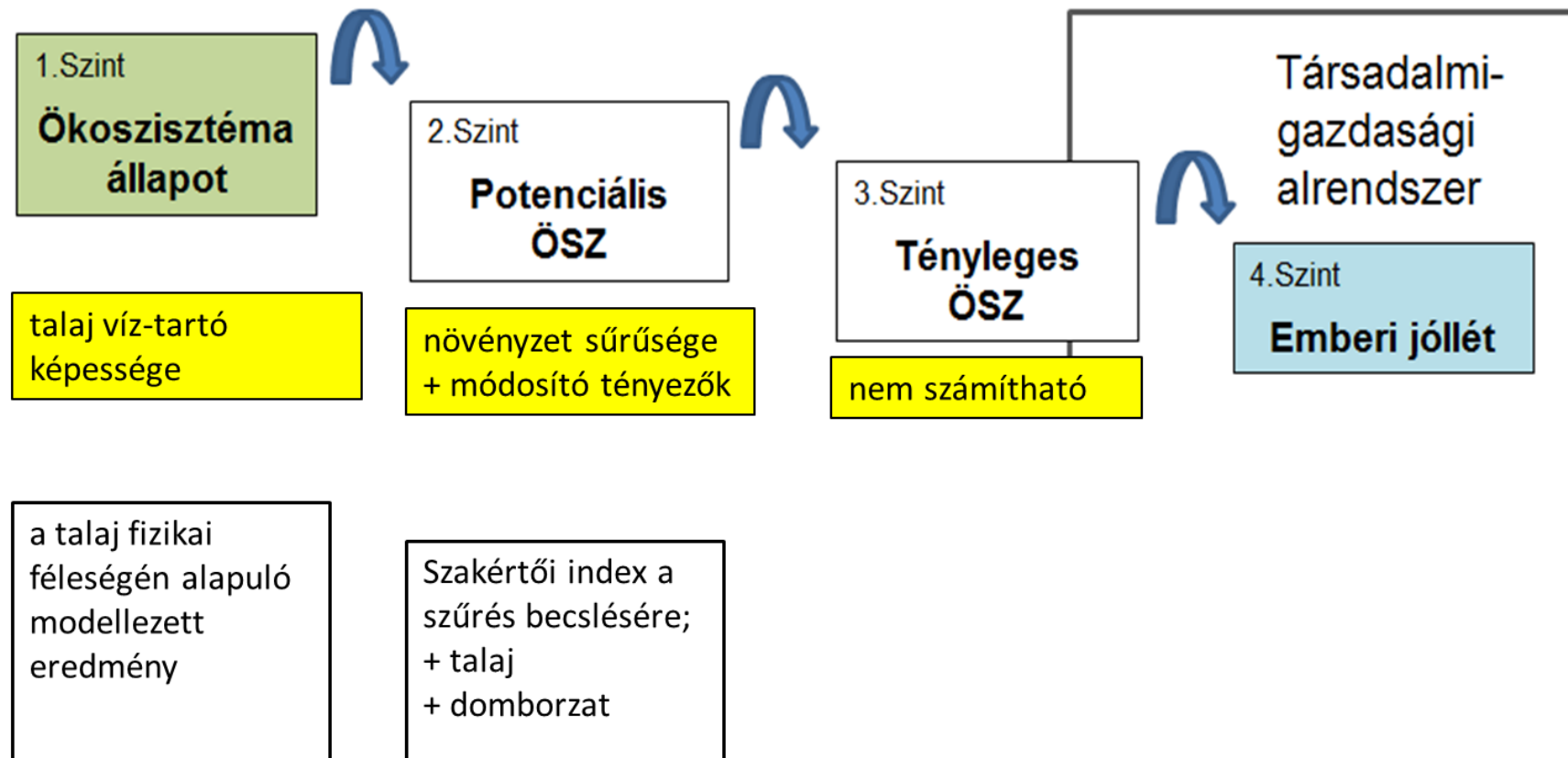
BEFEKTETÉS A JÓVÓBE

KBV	Visszatérési idő	Érintett terület
> 10%	< 10 év	1.364.240 ha
> 20%	< 5 év	321.242 ha

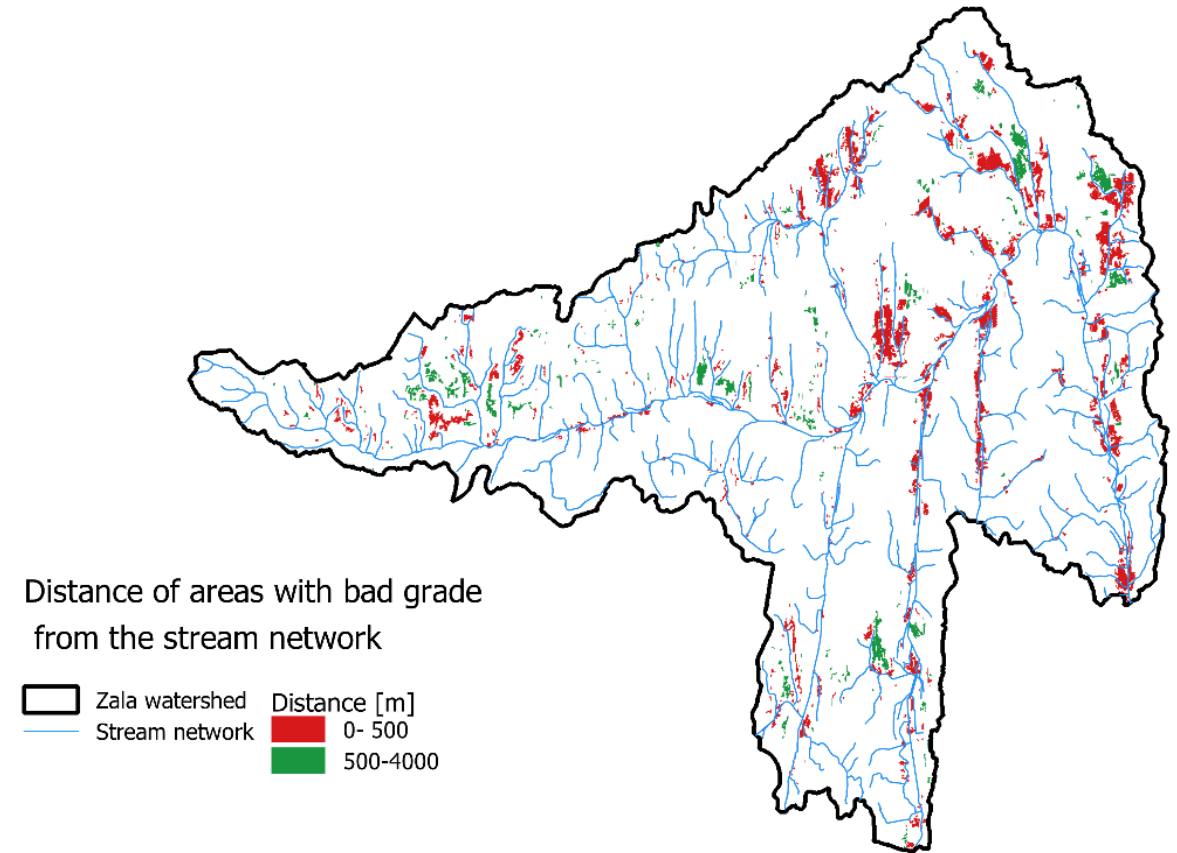
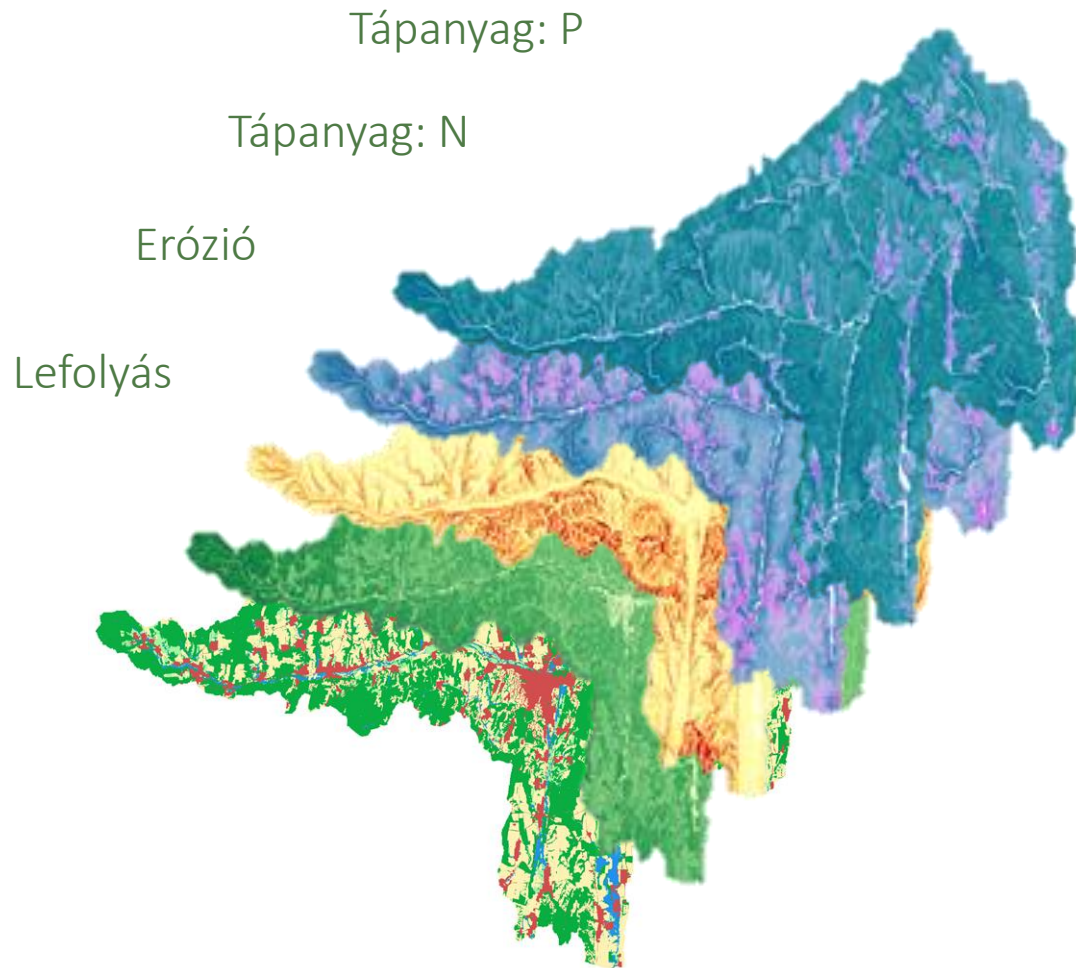
SZÉCHENYI 2020

Aszályvédelem - kaszkád

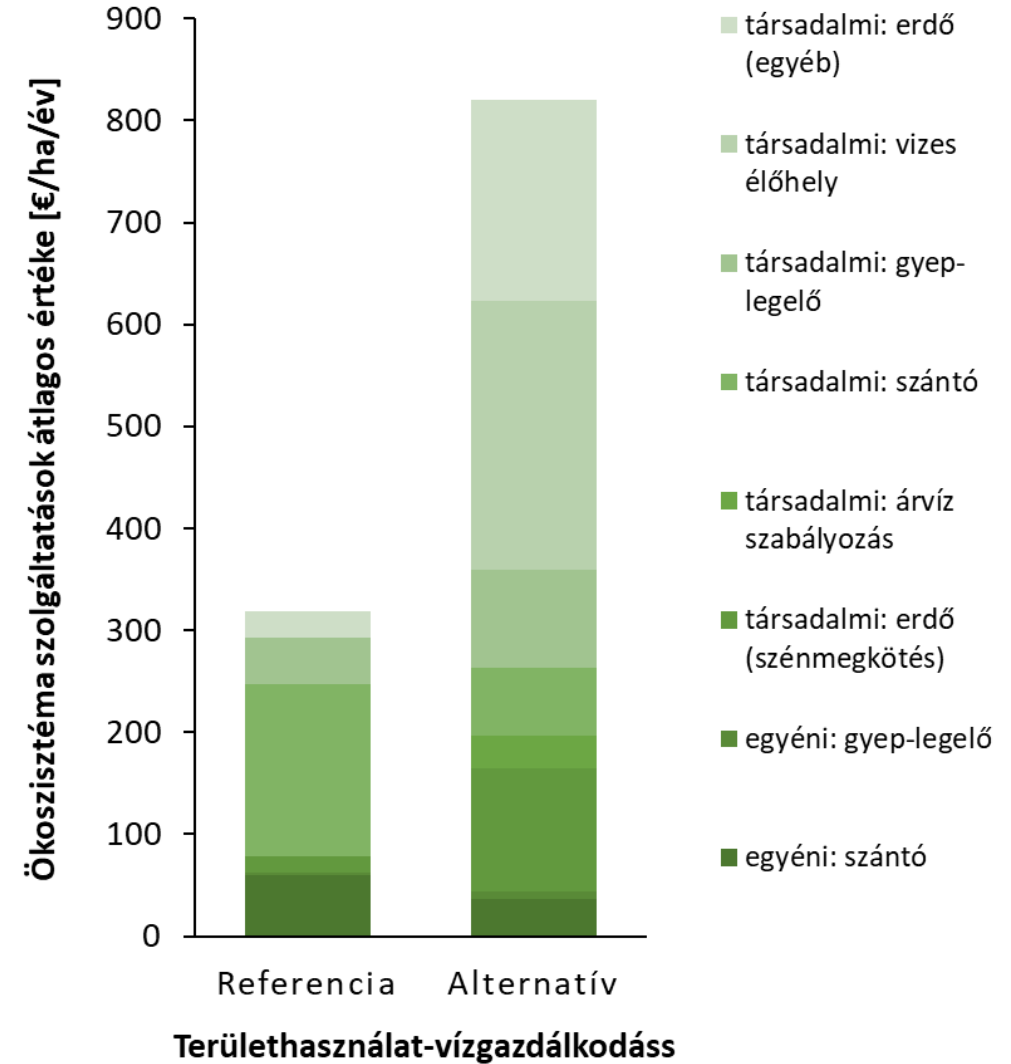
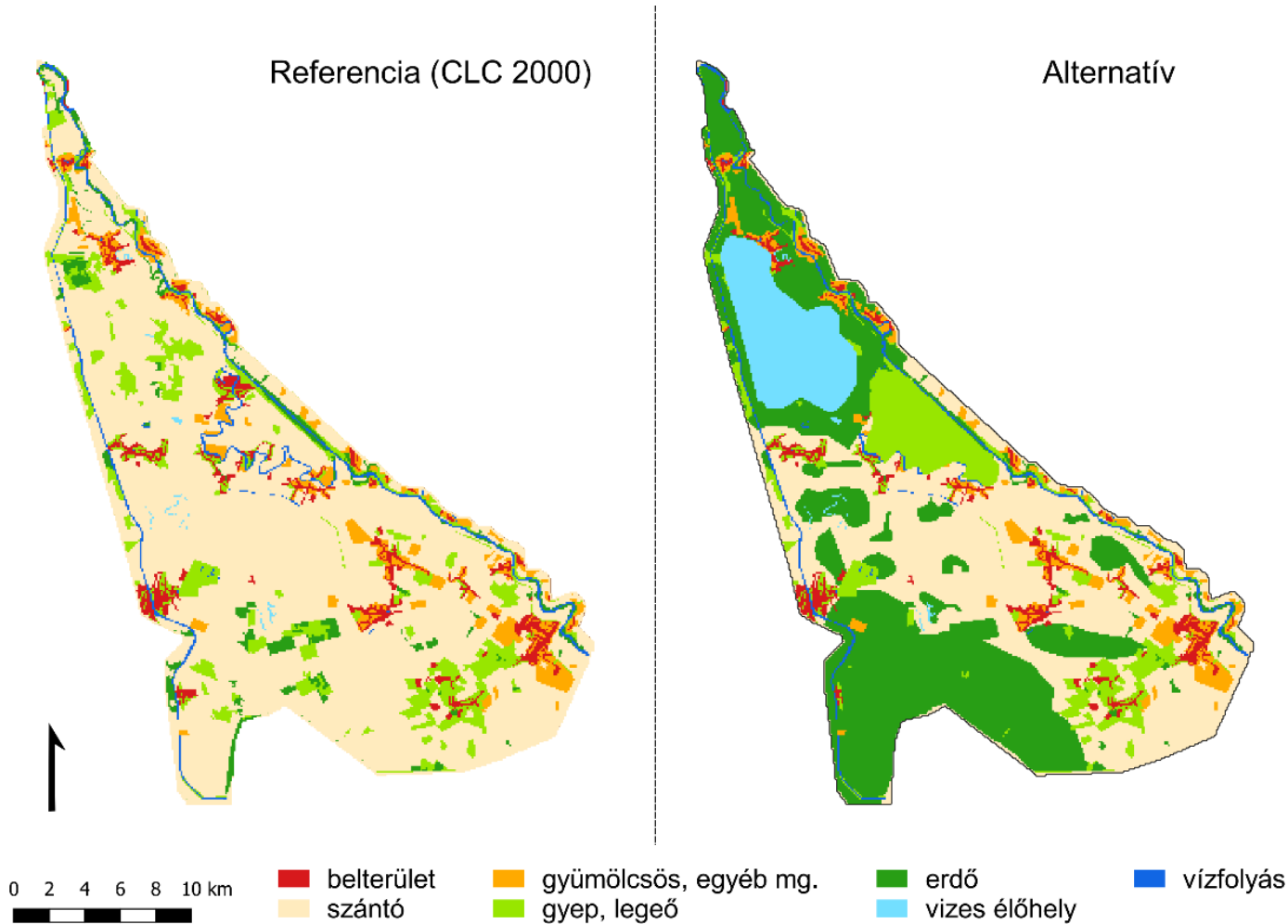

Kitekintés

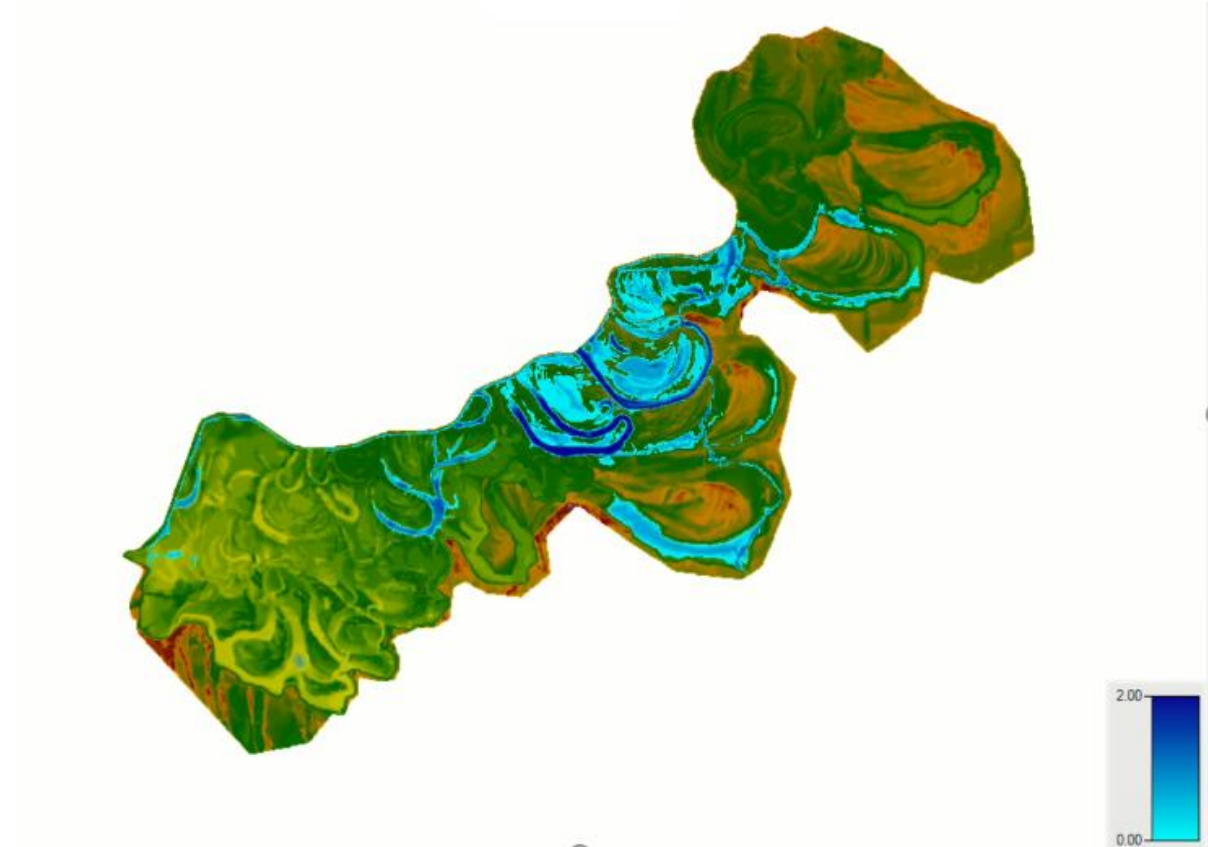
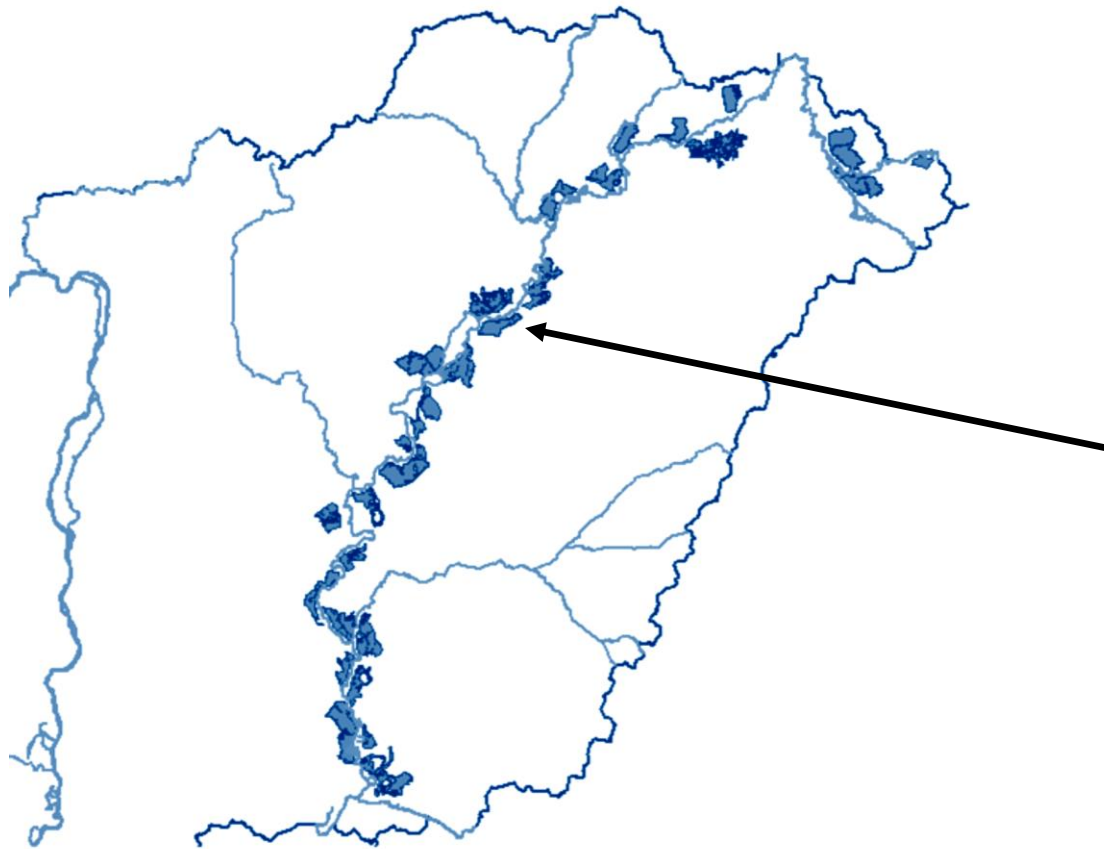
ZALA VÍZGYŰJTŐ – HOT SPOT ELEMZÉS

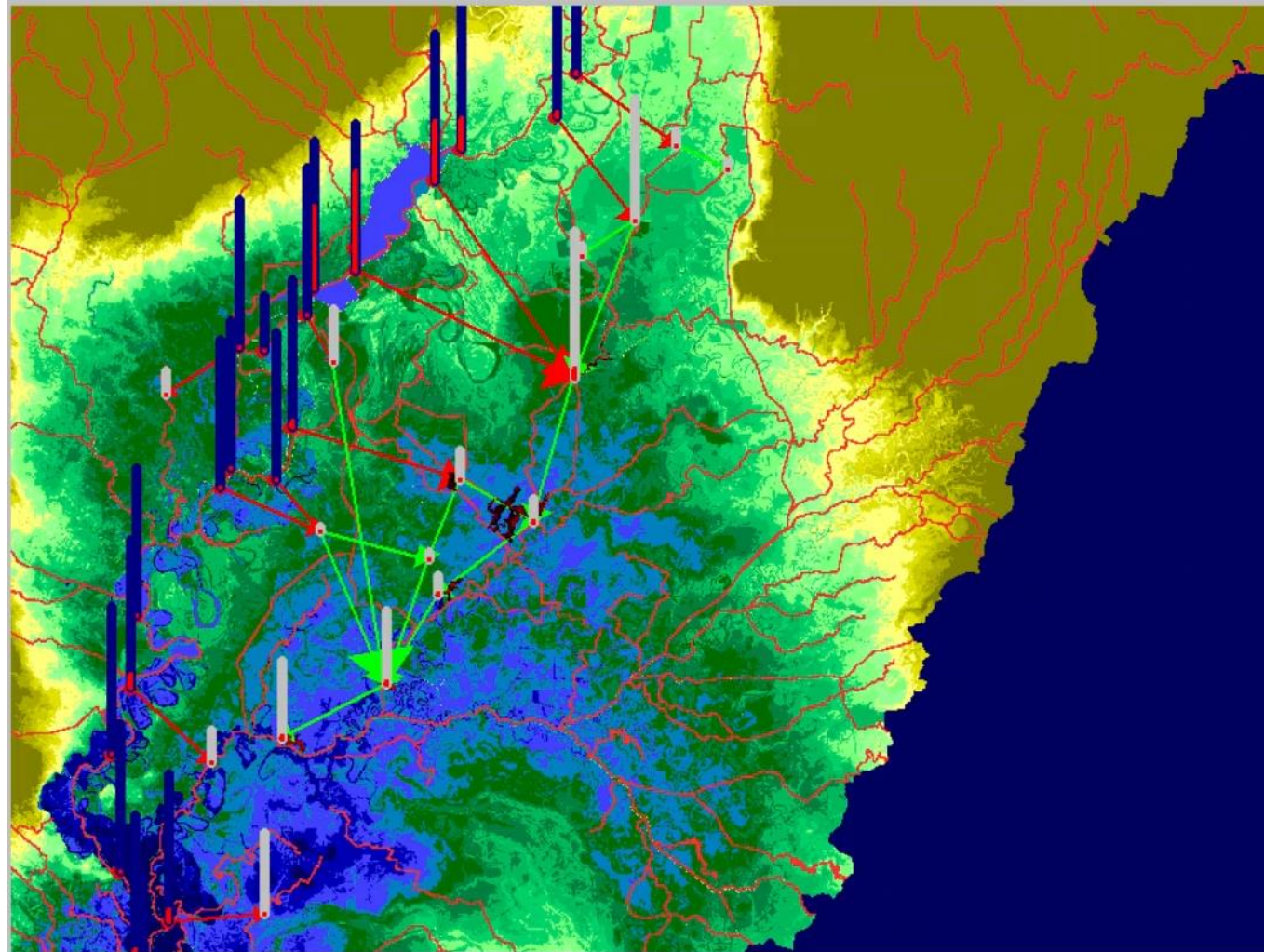
BELVÍZ – ALTERNATÍVA ELEMZÉS (2011)

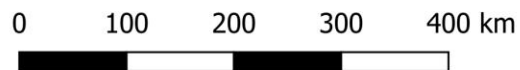
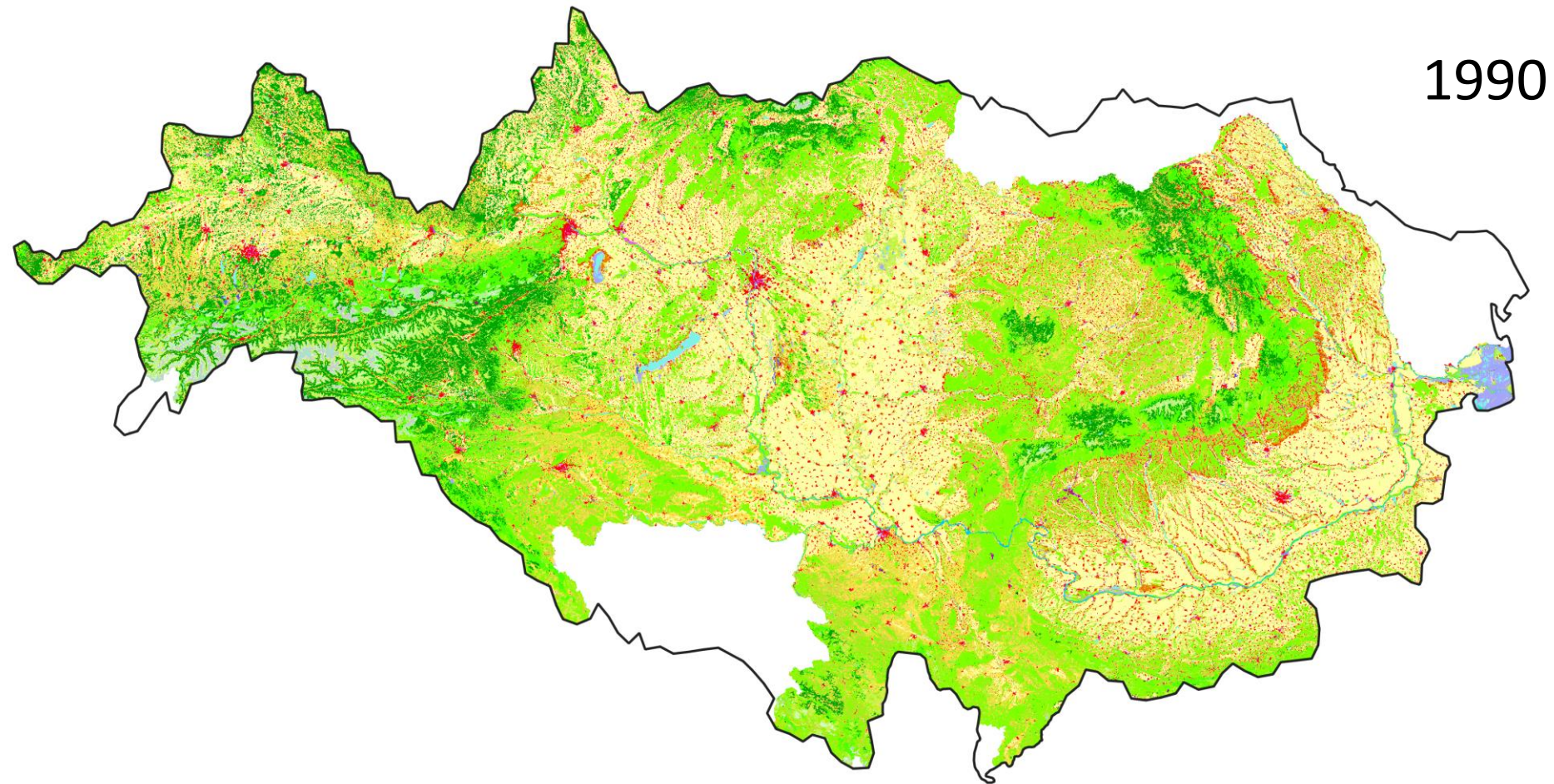
ÁRTÉRI VÍZ VISSZATARTÁS (2006-...), PHD, OTKA

ÁRTÉRI VÍZ VISSZATARTÁS (2006-...), PHD, OTKA

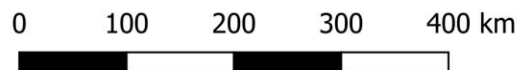
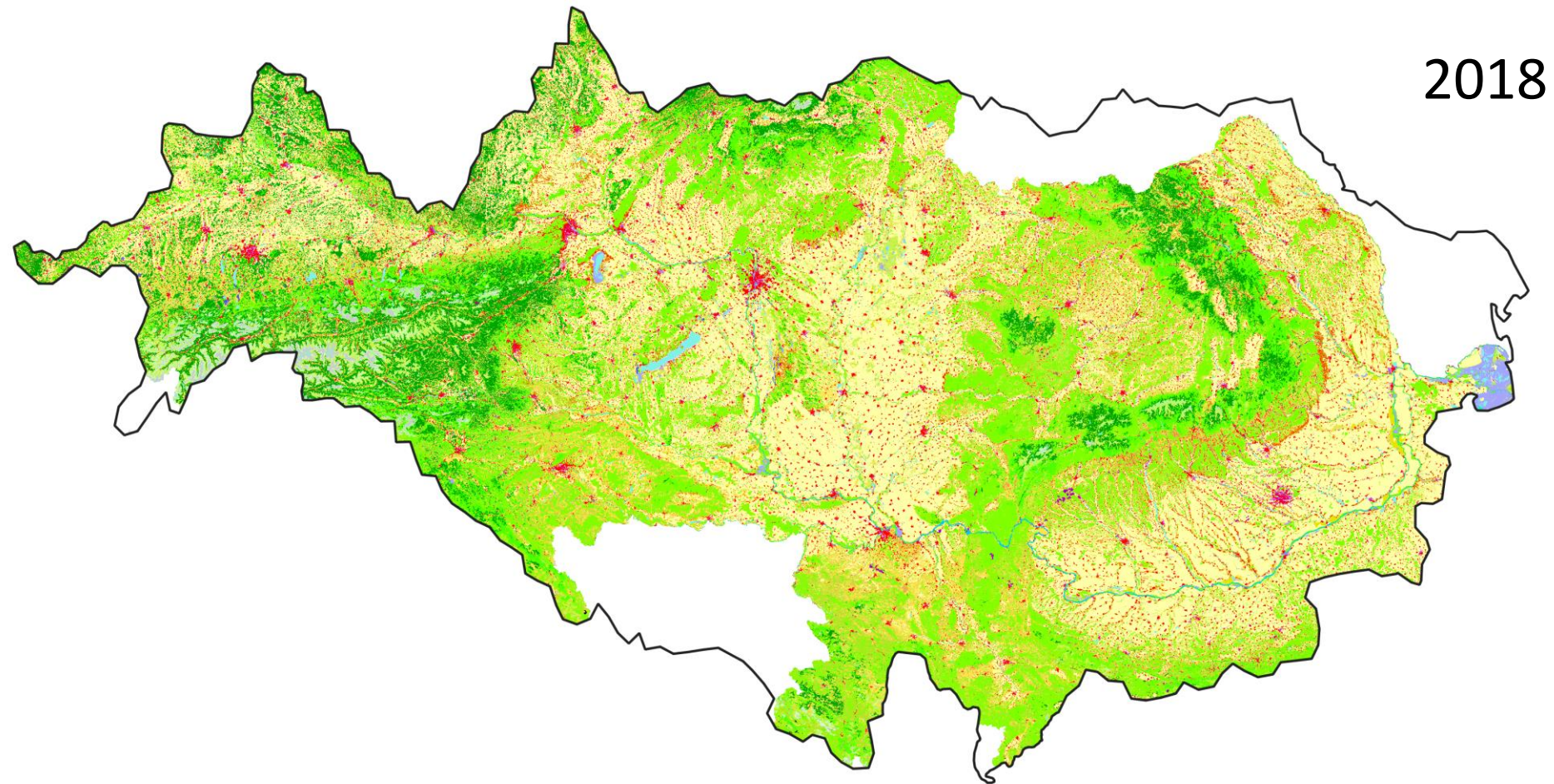

DUNAI VÍZGYŰJTŐ MODELL (2021-...) – OVF, ICPDR

<https://land.copernicus.eu/pan-european/corine-land-cover>

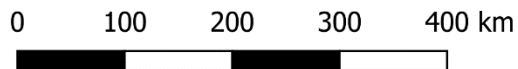
DUNAI VÍZGYŰJTŐ MODELL (2021-...) – OVF, ICPDR

<https://land.copernicus.eu/pan-european/corine-land-cover>

DUNAI VÍZGYŰJTŐ MODELL (2021-...) – OVF, ICPDR

<https://land.copernicus.eu/pan-european/corine-land-cover>

Köszönöm!